

SAMORZĄD MIEJSKI

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

WYCHODZI DWA RAZY NA MIESIĄC

WYDAWCA: ZWIĄZEK MIAST POLSKICH

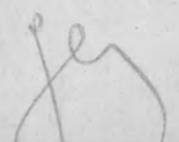
REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

WARSZAWA, AL. UJAZDOWSKIE 47. TEL. 8-81-73.

KONTO P. K. O. № 873.

Prenumerata		Ceny ogłoszeń:	
kwartalna	Zł. 9	1 strona za tekstem	Zł. 150
półroczna	" 18	½ strony "	" 80
roczna	" 36	Zewnętrzna strona okładki	" 300
Pojedynczy zeszyt	" 2	Wewnętrzna " "	" 250
		Miasta korzystają ze zniżki 15%.	

Wszelkie należności z tytułu prenumeraty i ogłoszeń należy wpłacać bezpośrednio w Administracji lub też na konto czekowe P. K. O. Nr. 873 (Związku Miast Polskich), gdyż Administracja do inkasa nikogo nie upoważniła.

Treść zeszytu 1-go z 1. I. 1934 r.

	Str.
1. Wacław Gajewski. Postulaty czy pretensje	4
2. W. Trzcicki. Działowo w liczbach 1933 r.	14
4. Ze Związku Miast Polskich.	
5. Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz.	
6. Orzecznictwo Najw. Tryb. Admin. i Sądu Najwyższego.	
7. Kronika: I Ogólna, II Z życia miast, III Różne, IV Zagraniczna.	
8. Poradnik.	
9. Głosy prasy.	
10. Bibliografia.	

Dodatek: Skorowidz „Samorządu Miejskiego” za 1933 rok.

Zeszytem niniejszym rozpoczynamy 14-y rok wydawnictwa „Samorządu Miejskiego” a 5-y rok po zmianie układu pisma celem zbliżenia go do wymagań praktycznych i potrzeb bieżących.

Celowość tej reformy dostatecznie uwidoczniła się już w ubiegłych okresach wydawniczych i nasza praca redakcyjna, prowadzona stale wśród trudności finansowych powszechnie spotyka się z uznaniem.

Rok ubiegły zaznaczył się wielu zmianami, sięgającymi głęboko w życie samorządu. Mamy tu na myśli przede wszystkim nową ustawę samorządową, wprowadzającą zasadnicze zmiany w ustroju samorządu na całym obszarze Państwa.

Sytuacja finansowa samorządu naogół nie polepszyła się, zaś zmiany w uprawnieniach finansowych przeważnie nie były korzystne dla samorządu.

Podkreślić należy znaczenie dla miast powstania Funduszu Pracy i Funduszu Inwestycyjnego.

W rozpoczętym 1934 r. będzie zakończone odnowienie składu osobowego organów ustrojowych miejskich. Rok ten będzie przełomowy dla samorządu miejskiego w Polsce i będzie stanowić datę historyczną ze względu na oparcie ustroju samorządu na nowych zasadach, wynikających z polskiej myśli państwowej.

Życzymy wszystkim działaczom, czynnym na polu samorządowym, pomyślnego wyniku ich prac w tym Nowym Roku.

REDAKCJA
„SAMORZĄDU MIEJSKIEGO”

1 stycznia 1934 r.

Postulaty czy pretensje.

W artykule swym p. t. „Kredytowanie samorządu terytorjalnego“, umieszczonym w Nr. 20 „Samorządu Miejskiego“ z r. ub., p. St. Zbrożyna wypowiedział szereg ciekawych uwag ogólnych o kredycie komunalnym, wyprowadzając mniej trafnie wnioski konkretne.

Zresztą i z zasadniczym ujęciem nie we wszystkim byłbym z p. Zbrożyną zgodny. Sądzę, że pewne niedociągnięcia, jak śmiem twierdzić, pochodzą z tego, że autor, znając i rozumiejąc bardzo dobrze sytuację związków samorządowych, mniej się wczuwa w ogólną sytuację finansową państwa i wszystkich jego instytucji. Można powiedzieć, upraszczając zarzut, że autor ma pretensję do państwa, że jest biedne. Nietylko do państwa ale do całego społeczeństwa. Niestety, — to jest fakt.

Może najwięcej w Polsce popełniono błędów właśnie z tego powodu, że nie wierzone, czy nie chciano zwracać uwagi, na ten fakt. I to wszyscy — rządy, samorządy, działacze społeczni i sfery gospodarcze. A najwięcej to ci specjaliści-fachowcy z resortowych ministerstw i ci reformatorzy i „genjusze polskie“, co to chcieli w krótkim czasie zdystansować Amerykę na swoim wąskim odcinku, nie bacząc, jak się ich działalność odbija na ogólnym położeniu gospodarczym.

Autor słusznie stwierdza, że dochody miast kurczą się znacznie skutkiem kryzysu gospodarczego, przez systematyczne ustawowe zmniejszanie uprawnień finansowych miast, jak również przez powiększanie ciężarów i obowiązkowych zadań — a to wszystko w imię odciążenia budżetu państwowego.

Tak, — to jest fakt. Dla wszystkich działaczy, stojących przy warsztacie samorządowym i odpowiedzialnych za nie, jest to fakt bardzo przykry, przeciwko któremu się bronią, który w miarę sił swoich zwalczają, — ale muszą rozumieć, że to wypływa ze smutnej rzeczywistości polskiej. Ministerstwo Skarbu kurcząc swój budżet, zredukowało go w ciągu kilku lat o połowę, postępując z całą bezwzględnością, może nawet za daleko posuniętą, np w dziedzinie kredytów na drogi państwowe. Wyeliminowano z niego wszystko, co było wydatkiem inwestycyjnym w imię słusznej zasady zrównoważenia budżetu. Ale w końcu pomimo słusznej

drugiej zasady, że w okresie depresji gospodarczej nie można wprowadzać nowych obciążeń, było zmuszone to uczynić, tworząc Fundusze Specjalne, dla celów powiedzmy sobie wyraźnie, inwestycyjnych.

Potrzeba zwalczania bezrobocia, potrzeba ożywienia życia gospodarczego drogą publicznych inwestycji okazała się wyższą, niż potrzeba oszczędzania płatnika indywidualnego.

W imię wyższości potrzeb państwowych reprezentowanych przez budżet państwowy obcina się od kilku lat dochody samorządu i przerzuca nań nowe obowiązki pomimo, że jego finansowa sytuacja jest zła, pomimo, że wiele samorządów stało się już niewypłacalnymi. Postępowanie Ministerstwa Skarbu tłumaczyć się może tylko, jak wyżej, przeświadczeniem o wyższości potrzeb zaspakajanych przez budżet państwowy, wiarą w wielką żywotność samorządu oraz w możliwość zredukowania poziomu zaspakajania potrzeb publicznych, reprezentowanych przez budżety samorządowe.

Niezaprzeczenie samorząd jest instytucją o wielkiej elastyczności i żywotności, mógłby on wiele przetrwać i wiele uczynić, gdyby nie był mu narzucane zbyt sztywne formy działania.

Jednakowoż wszystko ma swój kres — i jeżeli zadłużanie się samorządów pójdzie w dalszym ciągu tak z Funduszu Pracy na inwestycje, jak i wskutek niepokrytych deficytów bieżących — konsekwencje będą jedne: budżet Państwa zostanie obciążony obowiązkiem pomocy, dopłatami do budżetów samorządowych, przejmowaniem zobowiązań kredytowych, redukowaniem obowiązków ustawowych.

Dały tego nowy przykład Niemcy powojenne. Tam państwo zachęcało do inwestycji i nie szczędziło samorządu obarczaniem specjalnie w dziedzinie opieki społecznej i pomocy bezrobotnym ciężarami ponad siłę.

Rezultat — bankructwo i niewypłacalność miast. Gdy to się stało zbyt oczywistym państwo ustawą z 21.IX.1933 r. zwalnia komuny od obowiązku płacenia dodatku komunalnego dla bezrobotnych — wynosi ta ulga 180 milionów mk. rocznie — przeprowadza konsolidację długów przy pomocy tworzenia związków oddłużeniowych niewypłacalnych gmin niemieckich, które wydają 4% dwudziestoletnie obligacje. Państwo gwarantuje zapłacenie bieżących kuponów ze swego budżetu w razie gdy związki będą zalegać z zapłatą.

Po takiej linii idzie i u nas ewolucja stosunku państwa do samorządu, choć nie wszyscy sobie uświadamiają naturalne konsekwencje. Obecnie, stale jeszcze, w imię interesu aktualnego skarbu państwa bada się ostateczną granicę wytrzymałości związków samorządowych.

Czy słusznem jest to ryzykowanie załamania się finansowego samorządu, jak się to odbije na życiu gospodarczem i stosunkach kredytowych w Polsce — to jest sprawa do dyskusji.

Szło mi teraz tylko, by jasno postawić kwestję. Nie złe chęci, nieżyczliwość i t. p. momenty kierują poczynaniami Ministerstwa Skarbu w stosunku do samorządu, ale, według mnie, przecenianie jego siły.

Przypuszczam, że w tej ogólnej ocenie zgadza się ze mną p. Zbrożyna. Nie zgodzimy się jednak z jego wnioskami.

Uznaje on, że budżety miejskie nie wystarczają już na wypełnienie ustawowych zadań, a co z tego wynika nie wystarczają tem bardziej na spłatę zobowiązań i procentów od jakichkolwiek nowych pożyczek czyli, że wszystkie polskie miasta nie posiadają zdolności kredytowej.

A dalej, że dochody samorządu powinny być tak skonstruowane, by wystarczały na pokrycie ustawowych zadań i by jeszcze pozostawało 25% dochodów na obsługę długów, to znaczy na wykonanie zadań, które miasto wypełnić może i powinno, ale do wykonania których ustawowo nie jest obowiązane.

Przedewszystkiem ustalmy fakty.

Nie wszystkie miasta zamykają budżety deficytami, większość z nich reguluje annuitety od zadłużenia długoterminowego, część z nich nawet spłaca powoli długi krótkoterminowe, zaległości z lat dawnych i sumy obce zużyte na swoje potrzeby w latach dawnych. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, co do wysokości dochodów prelimitowanych na r. 33/34 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego co do zadłużenia miast i powiatów na 31.III.1931 r. okazuje się:

	Dochody r. 33/34	Zadłużenie w tys. zł.		Dopuszczalna kwota na ob- sługę długów wg. ust. o fin. kom.	Oproc. i amort. dłu- goterm. biorąc po 7% rocznie	Oproc. krótko- term. licząc po 7%
		długot.	krótk.			
Miast	333.550	771.836	231.014	83.887	54.028	18.481
Powiatów	106.006	92.954	71.262	27.001	6.997	5.700

że globalnie biorąc jeszcze bieżąca obsługa długów u wszystkich miast nie osiąga 25% dochodów i dopiero, gdy do tej kwoty dodamy na spłatę krótkoterminowych zobowiązań $\frac{1}{10}$ część stanu zadłużenia krótkoterminowego z 31 r. dojdziemy do cyfry stwierdzającej niezdolność kredytową. Ale to jest tak, gdy rozpatrujemy zadłużenie miast w całości (zdolność kredytowa powiatów wynosi 100.000.000 zł., licząc nowy kredyt na 8%).

Wiemy jednak z doświadczenia, że o ile jedne są już przekredytowane, to większość jeszcze — pomimo wielkiego spadku dochodów — posiada realną zdolność wchłonięcia nowych kredytów inwestycyjnych.

Przytem — wiem, że autor zgodzi się zemną, — sformułowanie art. 33 ustawy o fin. komunalnych, dokonane w r. 32-im, jest zbyt sztywne i powinno jaknajśpieszniej ulec nowelizacji. Powinny się tego domagać instytucje kredytowe, Fundusz Pracy w pierwszym rządzie i władze nadzorcze, które obecnie zatwierdzają pożyczki z Funduszu Pracy wbrew artykułowi 33-emu.

W myśl nowych przepisów budżetowych obsługa wszystkich długów — nawet i przedsiębiorstw, przewidywana jest w dziale IV-y budżetu ogólnego, zwanego administracyjnym. Dochody natomiast przedsiębiorstw wchodzi do budżetu tylko kwotą czystego zysku.

Otóż, o ile przepis artykułu 33 ustęp drugi jest słuszny życiowo odnośnie do pożyczek, spłacanych z dochodów ogólnych budżetowych, o tyle nie jest słuszny odnośnie do pożyczek na przedsiębiorstwa rentujące się. Zdolność kredytowa miast pod tym względem jest wielka, można bowiem nawet przekredytowanemu miastu dać nową pożyczkę na inwestycję, której solidnie przeprowadzona kalkulacja wykazuje, że będzie mogła ona z własnych dochodów zapewnić obsługę długu. Są nawet wypadki, gdzie pożyczki na dokończenie zaczętej inwestycji koniec: nie trzeba udzielić pomimo niewypłacalności danego samorządu od kilku lat. Przeprowadzenie nowej inwestycji może być nawet warunkiem uzdrowienia ogólnej sytuacji miasta.

Na te wszystkie wywody, boję się, że autor powie: „tak, samorządy płacą swe długi i będą płacić w granicach do 25% swoich dochodów a nawet i wyższych, będą zaciągać nowe długi, ale tylko dla tego, że nie zaspakajają potrzeb określonych ustawami“.

Ale co to są te „ustawowe obowiązki“? Czy „niezbędne potrzeby“ dają nam jakąś realną miarę oceny potrzebnych dla ich zaspokojenia dochodów? Niema zdaje się nic bardziej elastycznego od „potrzeby“ indywidualnej jednostki jak i zbiorowej społeczności. Prawda, mamy szereg ustaw, będących przeważnie wynikiem błędnego traktowania Państwa Polskiego, jako wszechpotężnego finansowo, które — większość z nich — zakreślają obowiązki samorządu. Czynią to ogólnie, określając właściwie tylko zakres działania, niektóre starają się sprecyzować formę i wysokość świadczeń. Nierealność niektórych z nich była dla wielu z nas widoczna już dawniej, w chwili ich uchwalania. Obecnie z perspektywy naszego doświadczenia i kryzysu gospodarczego musimy w większości traktować je jako dezyderaty, pobożne życzenia, cele na dłuższą metę wytknięte a niekiedy nawet jako nieporozu-

mienia (np. dwie szkoły rolnicze w jednym powiecie) czy błędne nastawienia.

Wiemy teraz dobrze, że ważniejsze od tych ustawowych obowiązków są obowiązki, które życie nam narzuca. A „potrzeby“ ludzkie — jaka jest rozciągłość ich zaspokojenia. Minimum egzystencji bezrobotnego angielskiego, to dobrobyt w pojęciu polskiego pracującego robotnika. Potrzeba szkół i obowiązek powszechnego nauczania — jaką już pod tym względem odbyliśmy ewolucję!

Nie tak dawno przecież **nie wolno** było budować szkoły drewnianej a wymagania co do urządzeń szkolnych były tak wielkie, że jedna pobudowana szkoła w miasteczku 10.000-em stanowi o przekredytowaniu się danego samorządu na długie lata. 30% użytkowej przestrzeni budynku szkolnego mogło iść tylko na klasy szkolne, reszta na korytarze i sale uzupełniające. Już kilka mieliśmy programów zredukowanych. Czyśmy doszli do końca? Według mnie np. z punktu widzenia położenia gospodarczego Polski, **p r z e s t ę p s t w e m** jest budowanie tak wielkiej szkoły, że jest ona tylko jednorazowo wykorzystana dziennie. Szkoła musi pracować t. j. być użyta na dwurazowe nauczanie.

A w dziedzinie opieki społecznej? Czy nie pamięta autor jak to w roku 1929 fachowcy z Ministerstwa Opieki Społecznej opracowali projekt ustawy, która w artykule 1-ym nakazywała w ciągu 5 lat wybudować, zorganizować i uruchomić wszystkie możliwe zakłady opieki społecznej, zakładów zamkniętych, kosztownych, drogich. I większość Państwowej Rady Opieki Społecznej zaaprobowwała ten projekt. A teraz nikt przecież nie nawołuje do realizowania czegoś podobnego, nastawienie się zmieniło. Z tegoż Ministerstwa idzie teraz kruczata przeciw opiece w zakładach zamkniętych jako zbyt drogiej i wątpliwej co do efektu wychowawczego.

A nasze potrzeby drogowe — od ulepszonej drogi gruntowej po przez kocię łby, dziki bruk, szosę, do betonów i asfaltów, specjalnych autostrad — gdzie jest minimum, a gdzie kres w zaspokojeniu tej potrzeby?

To też nie rozumiem postulatu sformułowanego przez autora, ażeby dochody samorządu były ustalone w takiej wysokości, by mogły przekraczać o 25% ustawowo określone wydatki.

Ten postulat wogóle, a na tle obecnej sytuacji państwa, specjalnie wydaje mi się niesłuszny. Raz, że jest on niewykonalny z punktu widzenia określenia tego, co uznalibyśmy za normę zaspokojenia ustawowo określonych obowiązków, dalej dla tego, że nawet wprowadziliśmy w pewnym momencie równowagę między dochodami i wydatkami obowiązkowymi, musielibyśmy odstępować od tej normy w wypadkach zredukowania się wpływów z określonych źródeł, jak np. obecnie; a przypuszczam, że nikt nie

zgłosi postulatu, ażeby podnosić stopę procentową podatku w miarę jak wpływy z tego źródła maleją na skutek kryzysu gospodarczego.

W najbogatszych społeczeństwach, nie wiem czy potrafiłoby stworzyć tę marżę 25% dochodów wolnych, gdybyśmy poprosili fachowców do określenia tego, co według ich pojęć jest niezbędnem w zakresie obowiązków ustawowych.

W dalszym ciągu p. Zbrożyna przedstawia ujemne strony usztywnienia źródeł finansowych związków samorządowych i wyprowadza z tego wniosek, że ten system osłabia odpowiedzialność radnych, uchwalających nowe pożyczki. Zgadzam się najzupełniej, że w normalnych warunkach elastyczność źródeł dochodowych wpływałaby w sposób wychowawczy na przedstawicieli samorządu. Każdy nowy wydatek, wymagałby uchwalenia nowego obciążenia. Ale nie wydaje mi się słusznym twierdzenie, że brak tej elastyczności może powodować nieodpowiedzialność przy zaciąganiu pożyczek. **O d p o w i e d z i a l n o ś ć j e s t z w i ą z a n a z e z d o l n o ś c i ą o b l i c z a n i a i r o z u m i e n i a k o n s e k w e n c j i.** Jednakże są one przy sztywnym czy elastycznym systemie dochodów samorządowych. W wypadku pierwszym, uchwalający powinien sobie zdawać sprawę, że uchwalenie pożyczki dla zaspokojenia jednej potrzeby musi powodować w konsekwencji zmniejszenie kredytów na inną potrzebę o kwotę równą annuitetowi. Musi więc być dokonana **o c e n a h i e r a r c h j i p o t r z e b.** W wypadku drugim, uchwalający dokonuje oceny między ważnością potrzeby zaspokajanej przy pomocy pożyczki, a ciężarem jaki spadnie na obywateli płacących większy podatek.

Przy tym systemie skutki dla ogółu jednostek są bezpośrednie i boleśniejsze, ocena więc konsekwencji jest łatwiejsza, o ile uchwalający dość wiernie reprezentują w swym składzie ogół obywateli płacących podatki.

Przy systemie sztywnym, wymaga się od radnych większego wyrobienia, gdyż konsekwencje spadają na sam tylko budżet związku samorządowego na jego dalszą zdolność do działania, ale tem nie mniej konsekwencje są i odpowiedzialność może być obudzona i uświadomiona.

Przystąpię teraz do omówienia pretensji autora do państwa i jego instytucji. Wyrażają się one w zarzutach, że kredyt jest drogi, że niema kredytu ulgowego na inwestycje nierentujące się, że instytucje kredytu długoterminowego zbyt wielkie stawiały i stawiają wymagania od kredytobiorców i t. d.

Mam wrażenie, że autor popełnia tutaj błąd, nie odróżniając banków od państwa i kredytów budżetowych. Banki państwowe czy samorządowe, wszystko jedno, muszą pracować takimi pieniędzmi jakie zdobędą. Nie są one twórcami kredytu, a tylko organizatorami, ich rola polega na szukaniu

inwestorów. Gdy ich znajdą, udzielają kredytu związkom samorządowym na tych warunkach, na jakich zdołali swoje papiery ulokować. Zyskiem banku jest tylko dodatek administracyjny (mówię o kredycie długoterminowym). Bank więc nie może tworzyć ulgowych kredytów, bank nie może odróżniać inwestycji rentownych od nierentownych, chyba tylko w tym sensie, by wogóle ograniczać kredyty na inwestycje nierentujące się, ażeby być lepiej zabezpieczonym. Ulgowe kredyty tworzyć tylko można z dochodów budżetowych. Takie fundusze były i są tworzone. W niedostatecznej ilości — to prawda. Więc były kredyty na budowę szkół, na budowę dróg, kredyty krótko i długoterminowe Kom. Fund. Poż.-Zapomogowego, kredyty budowlane, wreszcie teraz kredyty Funduszu Pracy i funduszu inwestycyjnego. Są one tańsze, łatwiejsze i mogą być bez dostatecznego zabezpieczenia udzielane. Kredyty natomiast bankowe podlegają prawom rynku kapitałowego. Samorządy chciały i chcą kredytu. Nawet obecnie kredyt kosztujący (wraz z amortyzacją) 8%, w wysokości 300 milionów złotych byłby przyjęty przez samorząd z wdzięcznością dla skonwertowania zobowiązań krótkoterminowych. Cała w tem bieda, że niema chętnych nabywców naszych papierów, poza drobnymi lokatami w P. K. O. i w Zakładach Ubezpieczeń.

Niesłuszne są również pretensje do Banku Gospodarstwa Krajowego o zabezpieczenia i zastrzeżenia na korzyść banku, wymaganych w skryptach dłużnych.

Jeżelibyśmy przestudjowali wymagania wszystkich instytucji kredytu długoterminowego, uprawnionych do wypuszczania obligacji na podstawie udzielonych pożyczek, to stwierdzilibyśmy, że wymagania ich są identyczne. Przecież właściwie te wszystkie klauzule są gwarancjami mniej dla banku, a więcej dla osób i instytucji lokujących w tych papierach swoją gotowiznę.

Jako były członek Rady Nadzorczej Polskiego Banku Komunalnego p. Zbrożyna przypomina sobie dobrze relacje dyrekcji o różnych pertraktacjach z zagranicznymi kapitalistami. Czego oni nie wymagali, w co nie wnikali — uprawnienia banku, jego podstawy finansowe, jego związek z samorządami, sposób zabezpieczenia kredytów, forma obligacji, gwarancje i t. d. i t. d. Wszystkie zobowiązania banków względem inwestorów, wszelkie prawa banku odbić się muszą obojętnie w skrypcie dłużnym.

Bank musi się należycie zabezpieczyć nie tylko w imię swego bezpieczeństwa, ale w imię zapewnienia trwałości wykonywania tej funkcji, do której jest powoływany — organizowania coraz dalszych emisji.

A czynić to może jedynie wtedy, jeżeli właścicielom obligacji może płacić odsetki regularnie, a będzie płacił je stale i pewnie tylko wtedy, gdy dłużnicy będą regularnie spłacać raty. Niezapłacone raty w bilansie banku to ostrzeżenie dla inwestorów, że dany rodzaj obligacji nie daje dostatecznej gwarancji. Wszystkie wymienione warunki w skryptach dłużnych są słuszne, potrzebne i normalnie stosowane — zdziwienie więc p. Z. jest najzupełniej nieusprawiedliwione. Zresztą nawet autor artykułu nie potrafi sformułować zarzutu stwierdzającego *z b ę d n o ś ć* któregośkolwiek z warunków, zgłasza tylko pretensje, że w skrypcie niema warunku mówiącego „o prawie samorządu do kontroli rachunku bankowego, o prawie do ulg w razie chwilowych czy trwałych trudności finansowych powstałych nie z jego winy, o prawie do bonifikaty procentów zwłoki, o prawie do zarachowania na rzecz samorządu różnicy kursu przy spłacie rat“.

Zgłoszone przez p. Z. pretensje są chyba nieporozumieniem; nie mogą bowiem przypuszczać, by autorowi mogło chodzić tylko o indywidualny egoistyczny interes poszczególnego dłużnika, a nie interes wszystkich obecnych i przyszłych dłużników, to jest o cały kredyt komunalny.

Po pierwsze, prawo do kontroli rachunku wystawionego przez bank ma zawsze i wszędzie klient, który może reklamować o ileby rachunek był wystawiony niezgodnie z umową — nie trzeba więc o tem „prawie“ wspominać w skrypcie dłużnym, tak jak nie wspominały o różnych momentach, regulowanych ogólnymi przepisami prawnymi, w szczególności kodeksem cywilnym i karnym.

Prawo do ulg, prawo do bonifikat procentów zwłoki?

Ciekawe byłoby niezmiennie z punktu widzenia prawniczego sformułowanie podobnych zastrzeżeń w skrypcie dłużnym. Przyznaję, że nie znam takich wypadków i byłbym bardzo wdzięczny, gdyby na przykładach instytucji bankowych komunalnych czy państwowych w Polsce czy zagranicą mógł ktokolwiek coś podobnego wyszukać.

Prawo do ulg w płaceniu zaznaczone zgóry w skrypcie dłużnym jest to prawo do niepłacenia. Wątpię bardzo, by autor zachęcał swoich znajomych czy np. Kom. Kasy Oszczędności do lokowania swych aktywów w obligacjach takiej instytucji, która zgóry w skrypcie dłużnym wyrazi zgodę na to, że dłużnik „będzie płacił, gdy będzie mógł, a nie będzie płacił, jeżeli tak się okoliczności bez jego winy złożą“, gdyż do tego się sprwadza „prawo do ulg“.

Najwięcej nieporozumień wywołuje sprawa procentów za zwłokę. Popularnie popełnia się ten błąd, — wypowiadają go nawet radcowie ministerjalni, — że procent za zwłokę to jest dodatkowy zysk banku. Tak zupełnie nie jest. Kwota każdej raty składa się z dwu części — jedna

jest przeznaczona na spłatę sumy dłużnej, druga na opłacenie procentów posiadaczom obligacyj. Zsumowane wpływy części pierwszej służą do umorzenia każdego roku części obligacji. Jeżeli rata od wszystkich dłużników nie wpłynie Bank musi z innych funduszków zakupić obligacje i spłacić kupon. Te inne fundusze są złożone bankowi na różne cele i są oprocentowane. Nie płacący raty w terminie zaciąga jakgdyby nową krótkoterminową pożyczkę (nie pytając się o zgodę Banku). Słuszną rzeczą jest by od tej pożyczki płacił najwyższy dozwolony procent, — zresztą nie różniący się aktualnie od oprocentowania prawdziwych przyznanych przez Bank pożyczek.

Gdyby takich niepłaconych w swoim czasie rat było więcej, Bank mógłby się zachwiać lub musiałby szukać pomocy w Skarbie Państwa (jak to czyniły Tow. Kredytowe Miejskie i Ziemskie). W interesie więc publicznym jest zachęcać, a nawet przymuszać do regularnego płacenia rat, a nie zachęcać dłużników do obojętnego traktowania sprawy przez niskie oprocentowanie niepłaconych rat.

Przyznaję się ze skruchą, że osobiście uważam wysokość oprocentowania zwłoki za zbyt małą, w porównaniu do oprocentowania pożyczek krótkoterminowych. Jeżeli weźmiemy np. dwa samorządy mające pożyczki obligacyjne. Są one niepłynne; raty bieżącej w terminie z dochodów budżetowych spłacić nie mogą. Jeden z nich, chcąc wywiązać się ze swych zobowiązań, zaciąga pożyczkę krótkoterminową w swojej K. K. O. czy innym banku i płaci ratę. Pożyczka krótkoterminowa kosztuje go $9\frac{1}{2}\%$ rocznie plus koszt weksla; drugi nie zważa na termin, zachowuje się biernie, płaci ratę później w kilku terminach i jest obciążony tylko $9\frac{1}{2}\%$ za czas zwłoki. Właściwie ten drugi wygrywa — czy to sprawiedliwe?

Prawo do zarachowania różnicy kursowej istnieje — niestety wiele samorządów nie pamięta o tem i ze swego uprawnienia nie korzysta. Ma się rozumieć, że odnosi się ono tylko do tej części raty, która idzie na umorzenie pożyczki. Jest to przytem jedyna zachęta dla dłużników, do płacenia w terminie rat, gdyż z uprawnienia powyższego korzystają tylko te samorządy, które płacą raty w swoim czasie (do 14 dni po terminie płatności).

Nie chcę przedłużać swoich uwag, choć artykuł p. Zbrożyny nastreca ich jeszcze wiele. Niektóre z nich wynikają z pomieszania kompetencji M. Skarbu z kompetencjami banku. Np. ustalenie stopy zysku dla lokowanych funduszków zakładów ubezpieczeń czyli wysokości kursu, po którym kupują zakłady obligacje bankowe, nie zależą od Banku, ale od polityki rządowej w dziedzinie kredytu.

Jestem przekonany, że gdyby autor rozpatrując obecne położenie

kredytu komunalnego zechciał wziąć pod uwagę ogólną sytuację finansową państwa, różnice zadań i sposobu pracy Skarbu i instytucji prawnopublicznych, opierających się na przymusie i ustawowych świadczeniach, i banków (poza ich działalnością w zakresie funduszków administrowanych) wreszcie gdyby zagadnienia kredytu nie traktował z punktu widzenia doraźnych ulg czy korzyści indywidualnych pożyczkobiorców, lecz ujął je z punktu widzenia warunków potrzebnych dla zachęcenia kapitałów prywatnych czy publicznych do lokaty w obligacjach komunalnych, — to napewno zmieniłby na szereg kwestji swe zapatrywania i wysunąłby postulaty, które mogą i powinny być realizowane nawet w obecnych czasach.

Działdowo w liczbach w 1933 r.

Historja miasta. Działdowo leży w środku dawnej ziemi Sasińskiej, która w XII wieku obejmowała ziemie należące do Prus i do Polski. W granicach ziemi sasińskiej mieściły się miasta: Ostróda, Lubawa, Olsztynek, Dąbrówno, Lidzbark, Działdowo, Nibork, Chorzele, Mława, Ciechanów. Ziemia Sasińska była własnością księcia Kazimierza Kujawskiego, który w r. 1257 zrzekł się jej na rzecz Zakonu. Ziemia sasińska nosiła również nazwę ziemi zawkręńskiej t. j. za Wkrą położonej.

Skąd pochodzi nazwa Działdowo, niewiadomo. W kronikach niemieckich nazwane jest Soldow, Soldawia, Solidavia. Sławny geograf i kartograf Heumberger podaje obok nazwy „Soldow“ polską nazwę „Dzialdoff“. Nazwa ta o pisowni zmienionej „Dzialdow“ spotyka się na niemieckich mapach krzyżackich z XV wieku.

Działdowo zostało założone w r. 1306. Powstał tam zamek, kościół i inne budowle. Dnia 24.8.1344 r. Działdowo otrzymuje przywilej grodzki z rąk Wielkiego Mistrza Krzyżaków Ludolfa König v. Weizan. Pierwszym burmistrzem Działdowa był Mikołaj z Karbowa.

Działdowo w ciągu dziejów ulega dziesięciokrotnym pożarom, morowemu powietrzu i cholercie.

Losy związały Działdowo z Zakonem Krzyżackim. Działdowo cierpię często jako miasto pograniczne w czasie wojen z Polską, Litwą i Szwedami. Tem niemniej szerzyła się tam kultura polska. O ile miasta były niemieckie, o tyle wsie i szlachta okoliczna były nawskroś polskie. W Królewcu, Elku i Niborku były szkoły polskie. Znane były księgozbiory polskie w Królewcu i Działdowie. W Prusach Wschodnich ks. Cassius Franc, pleban reformowany, opracowuje agendę pruską. W r. 1484 w m. Działdowie było już 2 radnych Polaków: Brodowski Jakób i Słowik Jakób.

Rozkwit polskości w Prusach Wschodnich był silny za panowania Albrechta Hohenzollerna. Na uniwersytecie w Królewcu wykładano po polsku, po łacinie i po niemiecku.

W r. 1390 pożar niszczy część miasta, które zostaje odbudowane w innym miejscu przy trakcie z Polski do Gdańska.

W r. 1410 Jagiełło ciągnie pod Działdowo. Na t. zw. szlaku Jagiełły

znajdują się miasta Lidzbark i Działdowo. Jagiełło ciągnie drogę Czerwińsk — Płock — Żochów — Jeżów pod Będzinem nad Wkrą — jeziora Chełst i Trzcinn — Wlewsz — Słup — Boleszyn — Mroczno — Mroczenko — Łęck — Gródek — Burkol — Uzdowo — Dąborowo.

Po zwycięskiej bitwie Jagiełło oddał Działdowo i Szczytno Ks. Ziemiowitowi Mazowieckiemu, Nibork zaś i Ostródę — Ks. Januszowi Mazowieckiemu. W r. 1414 Działdowo przechodzi pod władzę Zakonu, a w r. 1444 powraca znów do Polski i przystępuje do t. z. Jaszczurczego Związku Miast, skierowanego przeciwko Zakonomi. Niemcy mszcząc się, palą miasto w roku 1466. Pokój toruński z r. 1464 pozostawia miasto przy Zakonie. W wieku XVII miasto cierpi na skutek wojny Polski ze Szwedami.

Miasto cierpi również na skutek wojny Polski z Brandenburgją. Pół miasta zostaje spalone w r. 1707, a w r. 1733 pożar niszczy całe miasto z wyjątkiem zamku, młyna i części miasta zw. Rybaki. W r. 1794 miasto ponownie zostaje spalone.

W początku XIX wieku miasto jest terenem przemarszu wojsk napoleońskich, co wpływa ujemnie na jego rozwój. W r. 1815 miasto liczące poprzednio 2000 mieszkańców, spada do 1449 osób. Źle wpływa na rozwój miasta przeniesienie komory celnej z Działdowa do Niborka w r. 1827.

Późniejsze lata mijają w spokoju. W latach 1858 — 1861 zostaje wybudowana szosa do Niborka, Lidzbarka i Dąbrowna. W r. 1878 buduje się kolej Mława — Malborg, w r. 1887 — Iłowo — Grudziądz, a w r. 1880 — Działdowo — Olsztyn.

W r. 1862 powstaje w Działdowie kościół katolicki, odnowiony w roku 1895.

W r. 1863 ludność przychylnie odnosi się do powstańców, przechowywując ich u siebie.

W sierpniu 1914 roku podczas bitwy pod jeziorami mazurskimi, miasto zostaje spalone..

Z zabytków przeszłości zasługują na uwagę: kościół ewangelicki zupełnie odnowiony i znajdujący się w ruinie zamek krzyżacki.

Dnia 1.9.1932 roku przyłączono do powiatu działdowskiego część pow. lubawskiego i część pow. brodnickiego, t. zw. obwód lidzbarski.

Wiadomości ogólne. Działdowo znajduje się pod 37°8' długości i 53°17' szerokości geograficznej.

Miasto położone jest nad rzeką Wkrą (Działdówką) dawniej Nidą o 147 km. od Warszawy i o 109 km. od Grudziądza na linii Warszawa — Mława — Gdańsk.

Działdowo posiada 2 kościoły: katolicki i ewangelicki (unijny), jako też bóżnicę żydowską i 3 parki. Działdowo jest siedzibą starostwa, wy-

działu powiatowego, urzędu skarbowego, urzędu katastralnego, kasy chorych, sądu powiatowego, nadleśnictwa, urzędu pocztowo - telegraficznego, stacji kolejowej, komendy straży granicznej, seminarjum nauczycielskiego (w likwidacji), państwowego gimnazjum, szkoły rzemieślniczej, 7 kl. szkoły powszechnej, rocznej rolniczej szkoły dla dziewcząt, Muzeum Mazurskiego. W mieście zamieszkuje 5 lekarzy, 3 lekarzy-dentystów, 3 akuszerki, 1 weterynarz, 3 adwokatów (w tem 2 notariuszów), 2 obrońców prawnych, 4 instytucje finansowe, dwa pisma („Gazeta Działdowska“ i oficjalny „Ogólnik powiatu Działdowskiego“). Pozatem wychodzi w Nowem Mieście przeznaczony dla Działdowa — „Mazur“, a przez 10 lat wychodziła w Warszawie, przeznaczona dla Działdowa i okolicy „Gazeta Mazurska“.

Domów w Działdowie jest 313. Patentów handlowych wykupują 407, przemysłowych 370, razem 777. Miasto liczy 156 gospodarzy rolnych, 3 hotele, 15 restauracji, 18 składów kolonialnych, 3 składki bławatne, 7 składów towarów galanterijnych, 5 składów obuwia, 2 modniarki, 2 cukiernie, 5 handli zbożem, 3 młyny, 5 składów żelaza, 4 składki tytoniu, 1 skład soli, 3 drogerje, 1 aptekę, 2 księgarnie, 1 drukarnię, 112 rzemieślników, 2 mleczarnie, 2 tartaki, 2 kina, 2 fabryki wód mineralnych, 2 rozlewnie piwa. W mieście kursują: 1 dorożka, 3 taksówki i 3 samochody ciężarowe.

Miasto ma w herbie św. Katarzynę.

Podział katastralny m. Działdowa: lasy 1623.03 ha, parki 21.47 ha, drogi 96.92 ha, grunty pod budynkami 52.97 ha, wody 12.74 ha, ogółem 1.807.13 ha.

Ludność, narodowości, wyznania.

Lata	Razem	%	Katol.	%	Ewan.	%	Innych	%	Mojż.	%	Pol.	%	Niem.	%	Żydzi	%	Inni	%
1910	4644	100	1002	21,5	3473	74,8	7	0,2	162	3,5	897	19,3	3747	80,7	—	—	—	—
1921	3568	100	2236	62,6	1280	35,8	17	0,4	35	1,0	2365	66,3	1191	33,4	—	—	12	0,3
1933 kw. I.	5393	100	4496	83,4	867	16,0	4	0,1	26	0,5	4795	88,9	568	10,5	16	0,5	4	0,1

Widzimy więc bardzo silny wzrost żywiołu polskiego.

Ruch naturalny ludności.

	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
urodzenia	162	129	125	150	149	119	129	112	126
zgony	67	54	68	56	39	50	39	52	57
śluby	19	12	13	19	32	18	18	19	28
przyrost	95	75	57	94	110	69	90	60	69

Przyrost naturalny wynosi 14.8‰, co odpowiada normalnemu przyrostowi ludności w całym państwie.

Podział zawodowy i socjalny.

(Obliczenie dokonane przez autora niniejszej pracy).

zawody	razem	%	samodz.	pracownicy	robotnicy
rolnictwo	186	13.1	156	—	30
przemysł i rzemiosła	312	21.9	150	11	151
handel i komunik.	117	8.2	53	32	32
służba domowa	313	22.1	—	—	313
sł. publiczne i zaw. wolne	180	12.6	10	170	—
różni (wł. nieruch.)	313	22.1	313	—	—
	1421	100.0	682	213	526
			48%	15%	37%

Ilość zawodowo czynnych wedle niniejszego obliczenia wynosi 1421 t. j. 26.3‰ ogółu ludności.

Rolnictwo w mieście: W mieście zamieszkuje 156 gospodarzy uprawiających 1045 ha, z czego poniżej 50 ha 783 ha (771.96 pod uprawę i 11.05 ugory), i powyżej 50 ha — 262 ha.

Hodowla w mieście: koni 158, bydła rogatego 304, świń 206, owiec i baranów 3.

Przemysł. Zakłady przemysłowe.

		rzemiosła:
2 tartaki	8 robotn.	14 stolarzy,
2 cegielnie	10 „	4 malarzy,
3 młyny	12 „	11 krawców,
2 fabr. lemoniady	4 „	8 rzeźników,
1 rozlewnia nafty	2 „	12 piekarzy,
2 stacje benzynowe	2 „	14 szewców,
rzeźnia, wodociągi i gazownia	10 „	11 ślusarzy i kowali,
		6 tapicerów i siodlarzy,
		5 fryzjerów,
15 zakładów	51 robotn.	4 zegarmistrzów,
		2 kamieniarzy,
		91 rzemieślników.

Handel: Istnieje w mieście 6 firm zbożowych: 4 polskie, 1 niemiecka i 1 żydowska.

Przedmiotem wywozu z miasta są zboże i ziemniaki. Przedmiotem przywozu zaś nawozy i węgiel.

Targi w Działdowie odbywają się we wtorki i piątki.

Kredyt. Działdowo posiada 4 instytucje finansowe, a mianowicie: 1) Bank Ludowy (spółdzielczy), 2) Vereinsbank Reiffeisen, 3) Komunalna Kasa Oszczędności m. Działdowa, 4) Komunalna Kasa Oszczędności pow. Działdowskiego.

1) Bank Ludowy w r. 1932 miał udziałów na sumę 30.606,60 zł., wkładów oszczędnościowych zaś na sumę 113.955,09 zł. Dyskonto weksli wynosiło 180.202,30 zł., rachunki bieżące zaś 31.210,95 zł.

2) Niemiecki Bank Spółdzielczy p. n. Vereinsbank Reiffeisen miał 530 udziałów na sumę 69.634,02 zł., wkładów zaś na sumę 584.494,91 zł. Dyskonto weksli wynosiło 590.625,51 zł., na rachunkach bieżących zaś była suma 116.074,24. Zyski 3.727,44.

3) Komunalna Kasa Oszczędności w Działdowie ma kapitał zakładowy 26.100 zł., rezerwy 41.359,68, wkłady instytucji państwowych, samorządowych i innych publicznych — 55.975,95, wkłady prywatne 466.102,17. Dyskonto weksli wyniosło 650.279,47 zł., rachunki bieżące — 147.864,21 zł. Zysk — 7.878,24 zł.

4) Komunalna Kasa Oszczędności pow. Działdowskiego. Kapitał zakładowy 40.000 zł., rezerwy 48.000 zł., wkłady instytucji 89.797,72 zł., wkłady osób 186.484,81 zł. Dyskonto weksli 644.805,11 zł., rachunki bieżące 149.807 zł., zysk 28.365,82 zł. Ilość kont oszczędnościowych 1048. Ilość obrotów na rachunkach wkładów: wpłaty 945, wypłaty 1222.

Komunikacje. W Działdowie znajduje się węzłowa stacja kolejowa.

Głównymi przedmiotami wywozu są: zboże — 3 wag. dziennie i świnie 4 wag. tygodniowo.

Głównymi przedmiotami przywozu są: węgiel — 3 wag. tygodniowo, materiały budowlane — 2 wagony miesięcznie, cement — 2 wag. miesięcznie i żelazo 1 wag. miesięcznie.

Bezrobocie: Bezrobotnych w powiecie jest około 500, oprócz tego w m. Działdowie i Lidzbarku około 300.

Około 120 osób korzysta z funduszu bezrobocia. Samotni otrzymują 30%, mała rodzina 35%, średnia rodzina (do 3 dzieci) 40%, duża rodzina 50% zasiłków. Oprócz tego rozdawane są naturalia.

Rada miejska składa się z 18 radnych, w tem 15 polaków i 3 Niemców.

Majątek miejski w dniu 31.3.1933 r.

Budynki miejskie	583.400,— zł.
place zabudowane	3.670,— „
parki (3.37 ha)	4.700,— „
inne grunty	21.890,— „
tereny leśne	679.413,70 „
przestrzenie wodne	300,— „
ślupy	150,— „
ruchomości	107.082,93 „
gazownia	403.804,24 „
wodociągi i kanalizacja	741.841,74 „
rzeźnia	95.006,51 „

razem 2.641.259,12 zł.

długi długoterminowe	206.359,47 zł.
długi krótkoterminowe	13.200,— „

219.559,47 zł.

Preliminarz budżetowy m. Działdowa na r. 1933/34.

Dochody.				
Dz. I. majątek komunalny	7.931,33 zł.	6,8%	*) podatki samoistne:	
„ II. przedsiębiorstwa komunalne	26.525,03 „	20,3%	od psów	500,—
„ III. subwencje i dotacje	1,— „	—	„ zbytku mieszk.	500,—
„ IV. zwroty	4.807,— „	3,5%	wojskowy	300,—
„ V. opłaty administrac.	2.000,— „	1,4%	dochodowy	17.040,95
„ VI. „ za korzystanie z urządz. kom.	13.400,— „	10,3%	od zabaw	955,—
„ VIII. udział w podatk. państw.	6.000,— „	4,5%	„ lokali	10.350,—
„ IX. dodatki do podatk. państw.	33.886,25 „	26,0%	przenoszenie	
„ X. podatki samoistne	35.081,64 „	26,8%	wł. nieruch.	2.500,—
„ XI. różne	627,— „	0,4%	place niezabud.	200,—
			polowanie	74,—
			od protestowanych weksli	2.601,69
				35.021,64
	130.259,25 zł.	100,0%		
nadzwyczajne dz. II i III	6.477,88 „			
	136.737,13 zł.			

Wydatki.

Dz. I. administracja ogólna (uposażenie)	39.794,06	28,4%
„ II. majątek komunalny	2.420,—	1,7%
nadm. budowa drogi	2.500,—	1,8%
„ III. przedsiębiorstwa komunalne	3.977,88	3,3%
„ IV. spłata długów	7.970,—	6,3%
„ V. drogi i place publiczne	6.490,—	4,8%
„ VI. oświata	21.462,90	15,4%
„ VIII. zdrowie publiczne	8.850,—	6,1%
„ IX. opieka społeczna	17.335,—	13,4%
„ X. popieranie rolnictwa	50,—	0,4%
„ XII. bezpieczeństwo publiczne	13.381,30	10,1%
„ XIIc. świadczenia in. zw. komunaln.	11.705,—	7,8%
„ XIII. różne	801,—	0,5%
	130.259,26	100,0%
nadzwyczajne	6.477,88	
	136.737,14	

Wodociągi i kanalizacje.

dochody zwyczajne	30.490,—	wydatki zwyczajne	25.993,48
		zysk	4.496,52
	30.490,—		
			30.490,—

Rzeźnia.

dochody	18.266,—	wydatki	11.895,—
		zysk	6.371,—
	18.266,—		
			18.266,—

Las.

dochody zwyczajne	4.451,—	wydatki zwyczajne	4.328,36
„ nadzwyczajne	977,88	„ nadzwyczajne	977,88
		zysk	122,64
	5.428,88		
			5.428,88

Gazownia.

dochody zwyczajne	136.100,—	wydatki zwyczajne	120.635,13
„ nadzwyczajne	3.000,—	„ nadzwyczajne	3.000,—
		zysk	15.464,87
	139.100,—		
			139.100,—

Budżet m. Działkowa na r. 1933/34, na skutek kryzysu uległ znacznej redukcji w porównaniu z poprzednimi latami. Stopniowa redukcja tego budżetu przedstawia się następująco:

r. 1930/31	— 204.643,66 zł., t. j. 38,70 na głowę ludności
31/32	— 199.721,43 „ 37,78 „ „ „
32/33	— 163.871,18 „ 30,99 „ „ „
33/34	— 136.737,14 „ 25,48 „ „ „

Podatki (udział w podatku państwowym, dodatki do podatków państwowych i podatki samoistne) wynosiły na głowę ludności:

1930/31	— 20,98	1931/32	— 18,67	1932/33	— 17,09	1933/34	— 14,18
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

W wydatkach budżet uległ zmniejszeniu (w kilku wypadkach zwiększeniu):

I. w administracji ogólnej	— 9.436,26; na głowę 1932/33 — 9,40, 1933/34 — 7,50
II. w majątku komunalnym	+ 220,—; i o 2.500 (budowa drogi)
III. w przedsiębiorstwach komunaln.	+ 977,88
IV. w spłacie długów	— 6.107,80
V. w drogach i placach	— 3.610,—
VI. w oświacie	— 3.548 10; na głowę 1932/33 — 4,73, 1933/34 — 4,05
VIII. w zdrowiu publicznem	— 4.250,—; „ „ „ 2,47, „ 1,67
IX. w opiece społecznej	+ 2.190,—; „ „ „ 3,25, „ 2,81
X. w popieraniu rolnictwa bez zmiany	
XII. w bezpiecz. publicznem	— 1.031,70; „ „ „ 2,72, „ 2,57
XII. w świadc. na rzecz in-	
nych związków komun.	— 2.595,—
XIII. w różnych	+ 600,—

W dochodach budżet uległ następującym zmianom:

I. w majątku	— 964 67	IX. w dodatkach do podatk. państw.	— 2.838,75
II. w przedsiębiorstwach	— 2.964,02	X. w podatkach samoistnych	— 13.807,36
III. w subwencjach i dotacjach	bez zmiany	XI. w różnych	+ 426,—
IV. w zwrotach	— 1.094,—	Wodociąg	+ 6.831,—
V. w opłatach	— 1.400,—	Gazownia	— 35.999,—
VI. „ „ za korzystanie z urządzeń do-		Las	— 3.923,12
bra publicznego	— 9.440,—	Rzeźnia	+ 18.626,—
VIII. w udziale w pod. państw.	— 2.000,—		

Widzimy więc, iż miasto przystąpiło do daleko idących oszczędności we wszystkich dziedzinach.

Spożycie roczne na 1 głowę.

Spożycie art. spoż.		Spożycie towarów.	
40 kg. mięsa à 1	zł. 40,—	oświetlenie	zł. 4,—
130 kg. chleba à 0,25	„ 32,50	mydło	„ 6,—
12 kg. masła à 3,50	„ 42,—	ubranie	„ 40,—
10 kg. wędlin à 1,50	„ 15,—	bielizna	„ 20,—
20 kg. kasz à 0,30	„ 6,—	obuwie	„ 18,—
150 l. mleka à 0,15	„ 22,50	czapka	„ 2,—
8 kg. cukru à 1,50	„ 12,—	zapalki	„ 5,—
1 l. spirytusu à 15	„ 15,—	tytuń	„ 10,—
10 q. ziemniaków à 2,50	„ 25,—		
3 l. piwa à 0,80	„ 2,40		zł. 105,—
5 kg. soli à 0,40	„ 1,80	t. j. dziennie	gr. 0,29
10 kg. kapusty à 0,20	„ 2,—		
4 kg. słoniny à 1,50	„ 6,—		
	zł. 222,20		
	t. j. dziennie	gr. 0,61	

Spożycie art. spoż. i towarów razem $0,61 + 0,29 = 0,90$ zł. dziennie.

Szkolnictwo.

1) Seminarjum nauczycielskie (w likwidacji)*)	9 nauczycieli	120 uczniów
2) Gimnazjum	9 „	62 „
3) 3 kl. szkoła rzemieśl. (ślusarsko-kowalska)	4 „	65 „
4) 7 kl. szkoła powszechna	18 „	780 „
5) 3 kl. i wieczorowa	— „	80 „
6) roczna szkoła rolnicza żeńska w Malinowie	4 „	24 „

razem 44 nauczycieli 1131 uczniów

Urzednicy: Starostwo 8, Wydział Pow. 12, Wydział Drog. 2, Urząd Skarb. 31, Kasa Chorych 5, Sąd Grodzki 8, Urząd poczt. 14, st. kolej. 10,

*) Przy seminarjum nauczycielskim istnieje koło b. wychowanków szkoły, wydające pismo „Działdowiak” i koło krajoznawcze im. Emilji Suchertowej, wybitnej działaczki mazurskiej.

Magistrat 12, lekarz 1, weterynarz 1, inspektor szkolny 1, i innych 20, Kasy Oszczędn. 12. Razem 147.

Zawody wolne: lekarzy 5, lekarzy-dentystów 3, akuszerki 3, aptekarz 1, adwokatów 3, obr. prawnych 2, weterynarz 1. Razem 18.

Ogółem: urzędnicy 147, zawody wolne 18, duchowieństwo 5. Razem 170.

Stowarzyszenia w Działdowie.

2 stow. gimn.	110 czł.	4 stow. młodzieży	264 czł.
1 czytelnia	120 „	6 zawodowych	225 „
1 tow. dobroczyn.	50 „	2 zawodowe robotnicze	140 „
2 chóry	100 „	2 sportowe	43 „
1 br. kurkowe	30 „	7 cechów	76 „
2 b.wojsk.	70 „	1 kółko rolnicze	25 „
1 zw. inwalidów	25 „	1 L. O. P. P.	265 „

Razem 33 stowarzyszenia, 1543 członków.

W parku jest kort tenisowy. Buduje się boisko P. W. i W. F.

11 osób uprawia sport kajakowy.

Teatr przyjeżdża przeciętnie raz na miesiąc.

W mieście są dwa kina, z których jedno jest czynne.

Radioaparatów zarejestrowanych jest 186.

W Działdowie wychodzi 2 pisma: Mazur (w Nowem Mieście) i Gazeta Działdowska.

Czytelnictwo.

- 1) T-wo Czytelnia Ludowych — 1300 tomów — czyt. 120.
- 2) Centrala Sejmikowa — 1000 t. — 100 kompletów i 17 kompletów po 50 t.
- 3) Komenda Straży Granicznej — 580 t.
- 4) Komenda Policji Państwowej — 300 t.

Mniejszości narodowe.

Niemcy. W Działdowie Niemcy są to zgermanizowani mazurzy. Ludności przyznającej się do niemieckości jest w Działdowie 568 osób, t. j. 10,5%, ewangelików zaś 867 osób, co wskazuje na to, że 299 ewangelików ma się za Polaków.

W r. 1910 Niemców w Działdowie było 3747 t. j. 80,7%.

Listy wyborcze do rady miejskiej, do Sejmu i do Senatu wskazują na cofanie się żywiołu niemieckiego na całej linii. Niemcy otrzymują do Sejmu: w 1919 r. — 841 głosów, w 1922 r. — 328 głosów, w 1928 r. — 307 głosów, w 1930 r. — 400 głosów. W radzie miejskiej mieli w 1921 r. — 7 radnych, 1925 — 4, 1929 — 3, 1931 — 2 radnych.

Żydzi. Żydów w Działdowie jest wszystkiego 6 rodzin, złożonych z 26 osób, 3 rodziny są dawno osiadłe w Działdowie. 2 rodziny pochodzą z Warszawy i 1 z Mławy. Kantora ani rabina w mieście niema. Kantor dojeżdża z Mławy 2 razy do roku. Koszernego uboju niema. Mięso koszerne sprowadza się z Mławy. Przed wojną w r. 1910 żydów w Działdowie było 162 osoby, t. j. 3,5%. Wówczas 4 żydów podawało się za Polaków. Żydzi w liczbie przeszło 100 osób optowali za Niemcami i wyemigrowali w 1920 r.

Ze Związku Miast Polskich.

KSIĄŻKI O OBOWIĄZUJĄCEM PRAWIE O USTROJU MIEJSKIM W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH.

Jak poinformowaliście w Nr. 23 „Samorządu Miejskiego” z 1 grudnia b. r. str. 1259, wyszła już z druku książka p. t. „Ustrój samorządu miejskiego w woj. zachodnich”. Jest to ostatnia praca Związku Miast Polskich z cyklu wydawnictw o obowiązującym prawie w zakresie ustroju samorządu miejskiego w poszczególnych dzielnicach.

Ustawa z 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr. 35, poz. 294) wprowadziła szereg zmian w obowiązującym do czasu wejścia jej w życie prawie o ustroju miejskim w poszczególnych dzielnicach Państwa. W związku z tem powstaje wiele wątpliwości co do stosowania postanowień dawnych ustaw, jak również i należytego stosowania nowej ustawy samorządowej.

Sprawy te zostały wyjaśnione i skomentowane w wymienionych wydawnictwach Związku Miast Polskich, to też książki te zostały zalecone przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Z powyższych względów książkę o obecnym ustroju samorządu miejskiego powinni posiadać do użytku służbowego przełożeni gmin miejskich, ich zastępcy, kierownicy wydziałów i urzędnicy referendarscy, dyrektorzy przedsiębiorstw i zakładów, wreszcie radni.

Związek Miast Polskich podjął powyższe wydawnictwa nie dla względów zarobkowych, lecz celem przyczynienia się do usprawnienia administracji miejskiej. Cena egzemplarza, 5 zł. 50 gr. wraz z kosztem przesyłki, została skalkulowana w granicach kosztów własnych.

Zarządy miast, które jeszcze nie posiadają tego podręcznika lub też nabyły niedostateczną ilość egzemplarzy, powinny we własnym interesie zaopatrzyć się w potrzebną ilość egzemplarzy w czasie możliwie najkrótszym, gdyż nakład książek jest ograniczony a drugie wydanie nie jest zamierzone.

Książki są wysyłane po otrzymaniu należności za zamówione egzemplarze na konto Związku Miast w P. K. O. Nr. 873 lub też za zaliczeniem pocztowym, w którym to wypadku dolicza się do każdej ekspedycji 1 zł. 10 gr. tytułem zwrotu kosztów zaliczenia.

INSTRUKCJA KASOWO - RACHUNKOWA.

Podajemy do wiadomości Zarządów miast, iż instrukcja kasowo-rachunkowa dla miast wydzielonych i niewydzielonych z pow. zw. sam., zawierająca również regulamin czynności komisji rewizyjnej, wyszła już z druku i została wysłana tym miastom, które wpłaciły należność za zamówione egzemplarze na konto

Związku Miast w P. K. O. Nr. 873 bądź też poleciły wysłać zamówione egzemplarze za zaliczeniem pocztowym.

O wyjściu z druku instrukcji zarządy miast zostały zawiadomione osobnym pismem.

Cena egzemplarza instrukcji wynosi 2 zł. 50 gr. z kosztami przesyłki, przy wysyłce zaś za zaliczeniem każdą przesyłkę obciąża dodatkowo kwota 1 zł. 10 gr.

Zwracamy uwagę Zarządów miast, iż egzemplarz instrukcji, celem usprawnienia urzędowania, powinien posiadać co najmniej każdy prezydent miasta, burmistrz i jego zastępca, rachmistrz (buchalter), kasjer i wszyscy członkowie komisji rewizyjnej. Aby umożliwić miastom nabycie odpowiedniej ilości egzemplarzy, została wyznaczona minimalna cena egzemplarza instrukcji, wydanej na dobrym pisemnym papierze.

Nadmieniamy, iż nakład instrukcji jest ograniczony. Zamówienia będą załatwiane według kolejności ich wpływu do wyczerpania nakładu.

PORADNIA W SPRAWACH PLANTACJI MIEJSKICH PRZY ZWIĄZKU MIAST POLSKICH.

Komitet Plantacyjny Miast Rzeczypospolitej, istniejący przy Towarzystwie Ogrodniczym Warszawskim, współpracuje ze Związkiem Miast Polskich i udziela miastom fachowej pomocy w sprawach popierania i współdziałania w pracy miast w dziedzinie zakładania, utrzymania i rozwoju plantacji miejskich w zakresie następującym:

1) Sekretarz K. P. p. Stanisław Schönfeld udziela w lokalu przy ul. Marszałkowskiej 53 m. 6 w Warszawie, w poniedziałki, środy i piątki od godz. 14 m. 30 do 16-ej bezpłatnych porad fachowych w sprawach plantacji miejskich, a przede wszystkim porad co do gatunków drzew, środków walki ze szkodnikami, terminów sadzenia, sposobu sadzenia, robót przygotowawczych, zakupu drzew i t. p.

2) K. P. opinuje bezpłatnie o wartości artystycznej i racjonalności kompozycyjnej nadsyłanych do Komitetu Plantacyjnego projektów plantacji miejskich. W razie żądania powołania komisji specjalnej z ogrodników architektów i konieczności wysłania na miejsce eksperta, ten ostatni pobiera honorarium i zwrot kosztów według norm ustalonych.

3) Komitet Plantacyjny udziela bezpłatnie (ustnie lub w drodze korespondencji) wskazówek ogólnych z zakresu projektowania nowych i ulepszania istniejących plantacji miejskich.

Za projektowanie nowych plantacji lub przerobienie istniejących ze sporządzeniem planu i opisu oraz z koniecznością zbadania stanu rzeczy na miejscu, delegowanym przez Komitet Plantacyjny ogrodnikom architektom przysługują normy wynagrodzenia, podane w Nr. 14/15 „Samorządu Miejskiego” z dnia 1 sierpnia 1932 r.

Zwracamy uwagę Zarządów miast na zakres działania powyższej poradni, z pomocy której należy korzystać zwłaszcza w sezonie jesiennym i zimowym, jako okresie przygotowawczym do prac wiosennych i letnich w terenie.

ZUŻYCIE CEMENTU PRZEZ MIASTA.

W związku z podjętą przez Związek Miast akcją interesującą w sprawie cen i warunków zakupu cementu, Związek Miast przesłał w dniu 9 listopada b. r. do Zarządów miast większych pismo L. 4637/2 z prośbą o nadesłanie następujących danych:

1) zużycie cementu dla potrzeb miejskich w r. 1933/34 w tonach;

2) przypuszczalne zapotrzebowanie cementu przez miasto zarówno do zaprojektowanych robót, jak i do wyrobów cementowych (plyt, rur cement. i t. p.) w 1934/35 r. w tonach.

W SPRAWIE ROZRACHUNKU SKARBU PAŃSTWA ZE ZWIĄZKAMI SAMORZĄDOWEMI.

W związku z instrukcją Ministra Skarbu z dn. 21.4.1933 r., wydaną w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie rozrachunku pomiędzy Skarbem Państwa a związkami samorządowymi (Monitor Polski Nr. 116, poz. 154), niniejszem zwracamy się do zarządów miast o nadesłanie do biura Związku Miast w możliwie najkrótszym czasie następujących danych:

1) czy, kiedy i na jaką ogólną sumę miasto zgłosiło swoje pretensje do Skarbu Państwa?

2) czy zostały uwzględnione w rozrachunku sumy, przypadające miastu z tytułu zaległości Państwowego Monopoli Spirytusowego na rzecz związków samorządowych?

3) czy i na jaką ogólną sumę Skarb Państwa (ob. wyżej p. 1) zgłosił swoje pretensje do miasta?

4) czy zostały z rozrachunku wyeliminowane sumy, przypadające od miasta na rzecz szpitali państwowych z tytułu kosztów leczenia, a podlegające umorzeniu w myśl rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej dn. 27.10.1933 r. (D. U. Nr. 85, poz. 644)?

5) czy zakończony został rozrachunek wzajemny i czy salda zostały wypłacone?

6) czy miasto interwenjowało u władz skarbowych w kierunku przyspieszenia rozrachunku?

W związku z pp 1 i 3 wyjaśniamy, że zgodnie z §§ 3 i 11 instrukcji, rozrachunkowi podlegają wzajemne należności związków samorządowych i administracji państwowej (instytucji i urzędów państwowych), przedsiębiorstw państwowych, monopolów i funduszy z wyłączeniem należności banków państwowych.

W związku z p. 2 wyjaśniamy, że należności te wynoszą 5.000.000 zł. oraz że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dokonało repartycji tej sumy na poszczególne związki samorządowe w maju b. r. i przesłało wykaz Ministerstwu Skarbu, które ze swej strony poleciło Dyrekcji Państwowego Monopoli Spirytusowego poinformować Izby Skarbowe o wysokości należności przypadających na rzecz poszczególnych związków samorządowych.

W SPRAWIE NALEŻNOŚCI ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH PRZYPADAJĄCYCH OD SKARBU PAŃSTWA.

Biuro Związku prosi Zarządy miast o nadesłanie w możliwie najkrótszym czasie wiadomości, czy po przeprowadzonym rozrachunku ze Skarbem Państwa z tytułu wzajemnych pretensyj powstały na rzecz danego miasta nowe należności od instytucji państwowych; w razie pozytywnym 1) od kogo? 2) ile? 3) z jakiego tytułu?

W SPRAWIE KOMPETENCJI MIEJSKICH URZĘDÓW BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO W WOJ. ZACHODNICH.

Biuro Związku Miast niniejszem zwraca się do Zarządów Miejskich na obszarze województw zachodnich z prośbą o informację, jaka jest — w praktyce — właściwość

miejskich urzędów bezpieczeństwa i porządku publicznego, to jest jakie sprawy podlegają kompetencji tych urzędów. Prosimy również o nadesłanie wzorów orzeczeń, zarządzeń i t. p.

UDZIAŁ GMIN W 10% DODATKU DO PODATKU DOCHODOWEGO.

Samorząd terytorjalny otrzymuje 15% udział we wpływach z państwowego podatku dochodowego, nie otrzymał natomiast tego udziału w 10% dodatku do tego podatku, wprowadzonym czasowo w 1926 r., a ustalonym w 1931 r. Na skutek skargi Zarządu Miejskiego m. Poznania sprawa znalazła się w Najwyższym Trybunale Administracyjnym, który w wyroku z dn. 24.10. b. r. stwierdził, że 10% dodatek do państwowego podatku dochodowego nie jest samoistną daniną, lecz tylko podwyższeniem istniejących podatków, wobec czego związkowi samorządu terytorjalnego należy się udział we wpływach również z tego dodatku jako integralnej części zasadniczego wymiaru. Należności samorządów na skutek tego wyroku wynoszą za rok bieżący przeszło dwa miliony złotych.

WYDAWNICTWO „KU CZCI POLEGŁYCH LOTNIKÓW”.

Związek Miast Polskich zwraca się do zarządów miast z apelem w sprawie następującej:

W październiku ub. r. wyszła z druku księga „Ku Czci Poległych Lotników”, będąca wydawnictwem Komitetu Budowy Pomnika Ku Czci Poległych Lotników.

Księga ta jest pierwszym wielkim dziełem, propagującym ideę lotnictwa polskiego i uczczeniem pamięci tych bohaterów, którzy ofiarą swego życia rozslawili na świat cały imię Polski. Księga ta o objętości 480 stron druku, w tem około 2.000 ilustracji, na pięknym papierze kredowym, wydana została na najwyższym osiągalnym poziomie graficznym. Cena zł. 65,—. Należność może być spłacana w 5 ratach miesięcznych po zł. 13.

Najgorętszym pragnieniem Komitetu Budowy Pomnika jest, aby księga „Ku Czci Poległych Lotników” znalazła się w każdym domu polskim, aby zwycięstwo Żwirki i Wigury w Challenge'u 1932 r., kpt. Skarżyńskiego zdobywcy Atlantyku oraz wielu innych dotarło wszędzie.

Licząc na całkowite poparcie akcji rozpowszechniania tej wartościowej księgi, Związek Miast zaznacza, że dochód z niej zasili częściowo fundusz budowy Pomnika, częściowo zaś przeznaczony jest na wdowy i sieroty po poległych lotnikach.

Zamówienia prosimy kierować do biura Związku Miast Polskich, Warszawa, Al. Ujazdowskie 47.

POŻYCZKI I DOTACJE Z FUNDUSZU PRACY.

Komisja Techniczno - Ekonomiczna Związku Miast Polskich rozpatrzyła w terminie od 22.9.33 r. do 7.12.33 r. i zaopiniowała dla Funduszu Pracy wnioski narazie 45 miast (z Łodzią, Krakowem, Bydgoszczą, Lublinem, Białymstokiem) w sprawie pomocy finansowej z tegoż Funduszu na uruchomienie robót publicznych w r. 1934/35.

Zaopiniowano ogółem pożyczek na wykonanie programu robót na sumę 11.673.238. Zaopiniowano dotacyj na wykonanie robót zł. 2.636.687. Ogółem zaopiniowano pożyczek i dotacyj na sumę zł. 14.309.925.

Podział pomocy finansowej na poszczególne roboty przedstawia się następująco:

1) Szkoły, dokończenie bud. i nowe bud.	zł.	802.580
2) Kanalizacja, dokończenie bud. i nowe bud.	„	2.709.210
3) Wodociągi, dokończenie bud. i nowe bud.	„	4.323.458
4) Uzbrojenie ter., dokończenie bud. i nowe bud.	„	1.320.000
5) Rzeźnie, dokończenie bud. i nowe bud.	„	635.000
6) Ulice (bruki), dokończenie bud. i nowe bud.	„	813.577
7) Regulacja rzek, dokończenie bud. i nowe bud.	„	1.366.000
8) Budownictwo, dokończenie bud. i nowe bud.	„	898.000
9) Połączenia domowe wod.-kanal.	„	456.700
10) Hale targowe i targowice	„	257.000
11) Roboty elektryfikacyjne	„	117.000
12) Roboty gazownicze	„	285.000
13) Roboty różne	„	325.000

Razem zł. 14.309.925

Niezależnie od powyższego Komisja Techniczno - Ekonomiczna wydała w pierwszej połowie r. b. opinię o pomocy finansowej na r. 1933 i 1934 dla miast Warszawy, Poznania, Stanisławowa, Cieszyna, Gdyni i Sochaczewa (6.000.000 zł.).

REFORMA FINANSÓW KOMUNALNYCH.

W Nr. 23 „Samorządu Miejskiego” z dnia 1.12.1933 r. na str. 1269 opublikowaliśmy projekt ustawy o reformie finansów komunalnych. W związku z tym projektem centralne organizacje samorządowe, a mianowicie Związek Miast Polskich, Związek Powiatów R. P. i Związek Gmin Wiejskich R. P., złożyły Panu Ministrowi Skarbu wspólny memoriał, który poniżej przytaczamy w całości *):

„Niemał od chwili wydania ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych nadane związkowi samorządowemu tą ustawą uprawnienia ulegają ciągłym zmianom, dla samorządu niestety wybitnie niekorzystnym. Zwłaszcza dokonane w ostatnich latach zmiany w ustawodawstwie finansowym bardzo poważnie uszczupliły prawa materialne i formalne, jakie wspomniana ustawa przyznała samorządowi terytorjalnemu. Przygotowany ostatnio przez Ministerstwo Skarbu projekt ustawy o częściowej zmianie niektórych przepisów ustaw, dotyczących danin samorządowych, idzie również po linii dalszego ograniczania uprawnień finansowych związków samorządowych, a zarazem wprowadza on bardzo daleko idące zmiany w samym systemie danin samorządowych, znosi bowiem te wszystkie samoistne daniny, dla których podstawą wymiaru są państwowe podatki od gruntów, budynków, przemysłu i handlu.

Projekt, kasując najważniejsze daniny samoistne i przekształcając je na dodatki do podatków państwowych, niezależnie od bezpośrednich skutków finansowych, o czym mowa niżej, godzi wyraźnie w sam system danin samoistnych, uwzględniony dość szeroko w obowiązującym ustawodawstwie i zmierza zdecydowanie do zastąpienia go systemem dodatków. System danin samoistnych, którego główną zaletą jest elastyczność i dzięki któremu samorząd mógł prowadzić politykę podatkową w zależności od zdolności płatniczej ludności, projekt zastępuje systemem dodatków, powszechnie uznanym

*) Memoriał tego nie zamieściliśmy w Nr. 24 „Samorządu Miejskiego” z 15.12.1933 r. ze względu na brak miejsca.

za gorszy. Podatki państwowe, zwłaszcza rzeczowe — nie licząc się z konieczności z odmiennością warunków gospodarczych na poszczególnych terenach, stwarzają siłą rzeczy nierównomierność w obciążeniu. Wymownym tego przykładem jest podatek gruntowy; mimo niższych stawek podatku grunty na Polesiu są dotkliwiej obciążone podatkiem gruntowym, niż grunty na Kujawach — albowiem w całości dochodów gospodarstwa przychód z gruntu ma mniejsze znaczenie na Polesiu niż na Kujawach. Rzecz oczywista, iż wszystkie ujemne strony danego podatku przy projektowanym systemie dodatków byłyby wybitnie, bo kilkakrotnie nawet spotęgowane. Daniny samoistne pozwalają bardziej dostosowywać dochody samorządu do koniecznych potrzeb i siły płatniczej ludności. Nie można tego powiedzieć o niektórych państwowych podatkach rzeczowych, a w szczególności podatku gruntowym, który w projektowanej reformie odgrywa najważniejszą rolę, gdyż dodatek do podatku gruntowego miałby zastąpić najważniejsze i najwydatniejsze daniny samoistne (opłaty i dopłaty drogowe i podatek wyrównawczy). Wymiary tego podatku w ciągu ostatnich 5-ciu lat zmniejszyły się zaledwie o 2,82% (wymiar na rok 1928/29 — 71 milionów złotych, na rok 1932/33 — 69 milionów złotych), mimo, iż warunki gospodarcze w międzyczasie zmieniły się radykalnie. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, iż dochody samorządu, przez zamianę samoistnych danin na dodatek, straciłyby bardzo szybko swą najważniejszą pod każdym względem zaletę — elastyczność i wymiary ich w postaci dodatków, a więc obciążenie płatnika byłoby, podobnie jak przy podatkach rzeczowych, utrzymywane stałe na tym samym poziomie, przyczem z reguły byłoby to maksymalne obciążenie, na jakie ustawa zezwalałaby. Prawdziwość tego twierdzenia znajdujemy w stosowanych stawkach, przysługujących obecnie samorządowi dodatków do podatków państwowych, które z nielicznymi wyjątkami wykorzystane są w najwyższych granicach, oraz w cyfrach otrzymywanych z tych źródeł dochodów (np. tytułem dodatków do państw. podatku gruntowego i od nieruchomości pobrał samorząd powiatowy w 1927/28 r. — 19.686 milj., w 1928/29 — 19.155 milj., w 1929/30 — 19.490 milionów złotych, na rok 1932/33 prelimitowano z tych źródeł 22.382 miliony złotych; gminy wiejskie pobrały w 1927/28 z tych źródeł 17.025 milionów złotych na rok 1932/33 prelimitowały zaś 16.433 miliony złotych).

Różnolitość stosowanych stawek przy poborze danin samoistnych, która nie jest jednak, jak ją nazywa uzasadnienie projektu „nierównomiernością w obciążeniu podatkowym poszczególnych miejscowości”, rzeczywistość istnieje. Gdy się bowiem uwzględni przyczyny tej różnolitości, to dojść się musi do wniosku, iż nie jest ona wcale „rażąca”, lecz przeciwnie — zupełnie naturalna i uzasadniona. Dwa miasta np. tej samej wielkości mogą się znajdować w zupełnie różnej sytuacji finansowej, wywołanej tem, że jedno z miast może posiadać znaczny majątek w nieruchomościach i przedsiębiorstwach, których drugie jest pozbawione, jedno — znacznie przemysłowione — ponosić musi obecnie znaczne wydatki na opiekę społeczną, drugie takich wydatków nie ma i t. p. Jasne jest, że miasto, czerpiące znaczne dochody ze swego majątku i przedsiębiorstw, w niewielkim stopniu korzystać będzie ze świadczeń podatkowych mieszkańców, gdy miasto, zdane głównie lub wyłącznie na dochody podatkowe a do tego obciążone jeszcze specjalnie wydatkami na opiekę społeczną i t. p. musi wymierzać podatki według stawek wyższych.

Różnolitość stawek obciążenia zarówno w czasie, jak i w przestrzeni występuje przede wszystkim przy opłatach drogowych oraz podatku wyrównawczym i posiada istotnie szerokie granice, gdyż waha się od wykorzystywania tych danin w najwyższych dopuszczalnych stawkach (podatek wyrównawczy w województwach wschod-

nich, opłaty drogowe w województwach centralnych), aż do całkowitego zaniechania ich poboru (podatek wyrównawczy w województwach południowych i zachodnich, opłaty drogowe w województwach zachodnich).

Przyczyny stosowania w tak szerokiej skali stawek opłat drogowych i podatku wyrównawczego są różne. Wysokość obciążenia podatkiem wyrównawczym zależy jest całkowicie:

- a) od zakresu zadań ciążących na gminie i
- b) dochodu z własnego majątku gminy.

Wąski zakres działalności gminy w województwach południowych przy równoczesnym wyposażeniu gmin w majątek, przynoszący poważne nieraz dochody — to przyczyny tłumaczące zjawisko, iż jeszcze dzisiaj znaczna ilość gmin w województwach południowych i zachodnich nie pobiera podatku wyrównawczego. Odwrotne ustosunkowanie się tych czynników na terenie województw wschodnich zmusza gminy do poboru podatku wyrównawczego w maksymalnych stawkach.

Przy obciążeniu z tytułu opłat i dopłat drogowych czynnik dochodów z innych źródeł, aniżeli opłaty drogowe, ma swoje znaczenie. Niezależnie jednak od tego na wysokość stawek opłat drogowych wpływają przede wszystkim potrzeby gospodarki drogowej oraz nadanie opłatom i dopłatom drogowym charakteru daniny, przy pomocy której wyrównuje się ogólne obciążenie rolnika.

Daniny publiczne, obciążające grunty, poza opłatami drogowymi, wykazują tendencję utrzymywania się na tym samym poziomie. Tak jest bezspornie z państwowym podatkiem gruntowym, tak samo jest mniej więcej, jednak z pewnym odchyleniem w dół — i z podatkiem wyrównawczym. Jedynie opłaty drogowe wykazują duże stosunkowo wahania: w roku 1927/28 opłaty drogowe wynosiły 34,6 milionów złotych, w roku 1928/29 — 51,8 milionów złotych, w 1929/30 — 63,2 milionów, a w r. 1930/31 — 54,1 milionów, w 1932/33 — prelimitowano 42 miliony. Owe wahania z wyraźną tendencją zmniejszania wysokości opłat w okresie gorszej konjunktury gospodarczej nie są bynajmniej wyrazem zmniejszenia się potrzeb drogowych — przeciwnie te nawet w ostatnich latach bardzo poważnie wzrosły — lecz wynikiem dostosowywania wysokości obciążenia rolnika opłatami drogowymi do jego zdolności płatniczej. Rolnik, który poprzez organa samorządu powiatowego decyduje o wysokości opłat drogowych, z biegiem czasu, mimo całej popularności opłat drogowych, uczynił z nich środek wyrównania obciążenia gruntów.

Fakt stosowania różnolitych stawek przy daninach samoistnych nie oznacza „dowolności”, którą silnie akcentuje uzasadnienie projektu reformy. „Dowolności” w obciążeniu daninami samoistnymi dotąd nie było: stawki bowiem danin samoistnych są określone bądź w ustawie, jak podatek inwestycyjny i podatek wyrównawczy, bądź też w zarządzeniach władz centralnych, jak specjalne opłaty i dopłaty drogowe; w każdym razie wysokość tych stawek zależy od władz nadzorczych, które działają w tym względzie ściśle według wskazówek Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Skarbu.

Różnolitości, którą uzasadnienie projektu utożsamia z nierównomiernością obciążenia, nie znosi zresztą i projekt ustawy, gdyż nie ustala on jednakowych stawek dodatków dla wszystkich związków samorządowych, lecz tylko stawki maksymalne — z tem oczywiście założeniem, że w szeregu związków będą stawki niższe od maksymalnych, a tem samem w różnych związkach będą one różne. Założeniu zniesienia „nierównomierności” w opodatkowaniu poszczególnych miejscowości czyniłby projekt

zadość tylko wtedy, gdyby wprowadzał jednakowe i stałe stawki dla wszystkich związków samorządowych, co oczywiście jest nie do pomyślenia.

Stojąc na gruncie systemu dodatków i chcąc dla poszczególnych jednostek samorządu zapewnić dochód niezbędny choćby w takiej tylko wysokości, w jakiej otrzymuje go samorząd w chwili obecnej z danin samoistnych, trzeba by maksymalną granicę opodatkowania albo wogóle znieść, albo posunąć bardzo wysoko, w każdym razie znacznie wyżej ponad zakreslaną projektem. Dla przykładu wskazać można, że samorząd otrzymałby dochód, jaki obecnie otrzymuje z gruntów, dopiero wówczas, gdyby dodatek do państwowego podatku gruntowego wynosił np.

w pow. olkuskim 342%, gdy projekt zapewnia 250%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 275%;

w pow. kowelskim 357% gdy projekt zapewnia 250%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 275%;

w pow. brzeskim 371%, gdy projekt zapewnia 250%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 275%;

w pow. pińskim 700%, gdy projekt zapewnia 275%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 275%;

w pow. przeworskim 195%, gdy projekt zapewnia 130%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 150%;

w pow. żywieckim 196%, gdy projekt zapewnia 130%, wzgl. za specj. pozwol. M. S. W. i M. Sk. 150%.

Dodać jednak należy, że obliczone dla wymienionych powiatów stawki procentowe ściśle odpowiadają dokonany na rok 1933/34 wymiarom, które nie obejmują wogóle podatku inwestycyjnego, dopłat drogowych, a opłaty drogowe tylko w granicach od 50% — 75% zasadniczego państwowego podatku gruntowego (np. Brześć — 50%, Przeworsk — 60%, Żywiec — 75%, Pińsk — 75%, Kowel — 55%). Gdyby dla powiatu kowelskiego obliczyć stawkę dodatku przy uwzględnieniu opłat w wysokości 100% podatku gruntowego, do czego powiatowy związek samorządowy jest uprawniony i niejednokrotnie związki samorządowe nawet z wyższych stawek przy opłatach drogowych korzystały, to wówczas stawka dodatku do podatku musiałaby wynosić nie mniej, jak 430%.

Dochód z gruntów, jaki projekt zapewnia wzamian za podatki samoistne np. w powiecie pińskim lub brzeskim, wystarczyłby za ledwie na podatek wyrównawczy (w powiecie pińskim wymierzony na rok 1933/34 podatek wyrównawczy wynosi 567 tysięcy, suma zaś dodatku, jaką samorządy powiatowy i gminny razem otrzymałyby, wynosi 593 tysiące; analogiczne cyfry w pow. brzeskim wynoszą 653 i 690 tysięcy).

Cyfry wyżej przytoczone są cyframi wymiarów i dlatego nie można przyjmować, iż samorząd przy systemie dodatków otrzymywałby efektywne wpływy w tych granicach. Ustalając, ile samorząd miałby do swej dyspozycji, cyfry podane należy zmniejszyć do wysokości, w jakiej dokonane wymiary będą ściągnięte. Wyniki z ostatnich lat wskazują, iż przeciętne wpływy roczne z podatku gruntowego, wliczając do nich wpływy z wymiarów bieżących i z zaległości wahają się w granicach od 65,7% (rok 1931/32) do 86,8% (rok 1932/33). Wysoki stopień zrealizowania podatku gruntowego z roku 1932/33 nie może być jednak dla jakichkolwiek kalkulacji miarodajnym, gdyż pobór podatku gruntowego w tym okresie czasu, a w szczególności pobór zaległości tego podatku odbywał się w specjalnych warunkach (ulgi w spłacie zaległości i przejęcie egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe). Dlatego też przy obliczeniach cyfr efektywnych wpływów, jakie otrzymywałby samorząd przy systemie dodatków,

należy przyjąć przeciętną stawkę procentową realizacji wymiarów z lat ostatnich, która w każdym razie będzie znacznie niższą, aniżeli cyfra zrealizowanych wymiarów z roku 1932/33.

Fakt zrealizowania wymiarów z dużym odchyleniem w dół oraz stwierdzony również fakt zrealizowania wymiarów danin samoistnych w znacznie wyższym stopniu, aniżeli dodatków do podatków państwowych, wywołać muszą powszechną tendencję wyższego opodatkowania, aniżeli ma to miejsce dotychczas, w rezultacie czego ciężar podatkowy przy systemie dodatków wybitnie powiększyłby się.

Szczególnie ujemne znaczenie posiada projektowana zmiana systemu danin samoistnych na system dodatków dla gospodarki drogowej. Zniesienie opłat i dopłat drogowych kryje w sobie niebezpieczeństwo gwałtownego zmniejszenia funduszy, przeznaczonych dotychczas na potrzeby drogowe i używania ich na inne cele. Zdobywanie środków na gospodarkę drogową, które dzisiaj właśnie dzięki popularności opłat drogowych nie napotykało na większe trudności ani wśród organów związków samorządowych, ani wśród płatników tej daniny, przy systemie dodatków budzić musi poważne obawy. Zamiana opłat i dopłat drogowych na dodatek, który będzie wymierzany i ściągany przez władze skarbowe, uniemożliwi całkowicie coraz szerzej stosowany, zwłaszcza w dobie przeżywanego kryzysu, system odrabiania wymierzanych opłat drogowych względnie uiszczania ich materiałami, potrzebnymi przy budowie i konserwacji dróg (piasek, żwir, kamień, drzewo i t. d.); tem samem projekt godzi w jedną z naczelných zasad ogólnie - państwowej polityki gospodarczej. W bardzo silnym stopniu zmniejsza projekt również środki na cele drogowe, a czyni to przez skasowanie prawa obciążania opłatami drogowymi nowowzniesionych budowli. Ucierpią i to może nieraz bardzo poważnie, przedewszystkiem te powiaty, na terenie których powstają całe osiedla, dotkliwie odczuwają to i mieszkańcy tych osiedli, gdyż samorząd pozbawiony całkowicie dochodów z tego źródła nie będzie miał środków na urządzenie właściwej i dostatecznej sieci dróg dla tych osiedli. Sumy, jakie dzisiaj z tego źródła samorząd otrzymuje, są poważne: np. powiatowy związek samorządowy w Warszawie wymierzył na rok 1933/34 opłat i dopłat drogowych obciążających nowe budynki, ogółem 504 tysięcy złotych.

Sam moment, w którym miałyby się dokonać tak bardzo gruntowna reforma systemu finansów, zdaniem centralnych zrzeszeń samorządowych (Związek Powiatów R. P., Związek Miast Polskich i Związek Gmin Wiejskich), jest wysoce nieodpowiedni i dla samorządu bardzo niebezpieczny. Dane cyfrowe o gospodarce skarbowej związków samorządowych, które bezwątpienia muszą stanowić punkt wyjścia dla reformy, zebrane z lat ostatnich, nie są bowiem absolutnie wyrazem dostosowania finansów samorządu terytorjalnego do jego potrzeb i zadań, jakie mu do spełnienia przypadają. Przeprowadzając reformę z myślą, iż będzie ona trwała i na daleką przyszłość, nie można tembardziej oprzeć się na cyfrach z roku ostatniego, czy lat ostatnich i na poziomie tych cyfr, określonych w dodatku jako maksymalne uprawnienia, stabilizować finansów związków komunalnych na przyszłość.

Projekt przyjmuje za podstawę dla określenia górnych granic uprawnień finansowych samorządu terytorjalnego cyfry z chwili obecnej (w uzasadnieniu projektu — „cyfry dotychczasowego łącznego obciążenia”) a więc stabilizuje i usztywnia dochody na poziomie kryzysowym, nie stojącym w żadnym stosunku do obowiązków ustawowych i potrzeb życiowych samorządu terytorjalnego.

Przeciw gruntownej reformie systemu finansów w chwili obecnej przemawia również i ta okoliczność, iż na terenie województw południowych i zachodnich dokonuje

się przebudowa ustroju gminy wiejskiej, co niewątpliwie znajdzie także odpowiedni wyraz w wykorzystaniu uprawnień finansowych, przysługujących nowoorganizowanym gminom.

Kwestją najistotniejszą przy zamierzonej reformie jest bezwątpienia stwierdzenie, czy w wyniku reformy dochody poszczególnych związków samorządowych zwiększą się, czy też ulegną zmniejszeniu. Ze sformułowania poszczególnych postanowień projektu, potrzebnych obliczeń dla stwierdzenia tego nie da się przeprowadzić, gdyż określenie wysokości udziału poszczególnych związków samorządowych w maksymalnym łącznym obciążeniu gruntów, budynków, przemysłu i handlu ma dokonać specjalne rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych. Z konieczności tedy ograniczyć się musimy do najbardziej ogólnych uwag w tej materji. Operując cyframi globalnymi t. j. cyfrą obecnego łącznego obciążenia daninami samoistnymi gruntów, oraz cyfrą, jaką otrzyma się przy zastosowaniu projektowanych stawek musi się wyprowadzić wniosek, iż samorząd na zamianie systemu danin samoistnych na system dodatków bezwzględnie traci.

Przyjmując za podstawę obliczeń dane za rok 1932/33, uzyskujemy następujące cyfry:

grunty podlegające państw. podatkowi gruntowemu obciążone		
były na rzecz gmin wiejskich dodatkiem do podatku gruntowego	milj.	15.775
podatkiem wyrównawczym	"	33.760
na rzecz pow. związków samorządowych dodatkiem do podatku gruntowego	"	21.596
na rzecz pow. związków samorządowych opłatami drogowymi (bez dopłat)	"	39.140
Razem milj.		110.271

Cyfry dla obciążenia gruntów z tytułu podatku wyrównawczego i opłat drogowych są wyprowadzone na podstawie przeciętnej, uzyskanej ze szczegółowego zbadania cyfr kilkudziesięciu powiatów o różnej strukturze gospodarczej i w różnych częściach kraju. Przeciętna ta wskazuje, iż z globalnej sumy opłat drogowych i podatku wyrównawczego 91,3% obciąża grunty, a tylko 8,7% obciąża budynki, przemysł i handel.

W chwili obecnej zatem samorząd gminy wiejskiej i powiatowy otrzymuje z tytułu obciążenia gruntów okragło 110 milionów złotych. W razie zrealizowania reformy według projektu, przyjmując, że grunty będą obciążone najwyższymi stawkami (bez dodatku nadzwyczajnego 25%) i że podatek gruntowy wraz z dodatkiem wpłynie w wysokości otrzymanej w roku 1932/33 (rok 1932/33 dał z podatku gruntowego milionów 54.740 t. j. więcej o 8 milionów, niż w r. 1931/32, a o 4 miliony więcej, niż w r. 1930/31), a więc w najwyższej kwocie jaką uzyskano w ciągu ostatnich 4-ech lat samorząd ziemski z tytułu obciążenia gruntów otrzymałby maksymalnie 107 milionów złotych. Już z porównania tych dwóch cyfr wynika, iż przy stosowaniu przez wszystkie związki samorządowe najwyższych stawek wpłynęłoby mniej o 3 miliony. anżeli wpływa przy samoistnym podatku wyrównawczym i opłatach drogowych. Suma 110 milionów jest obliczona tylko z sum opłat drogowych, podatku wyrównawczego i otrzymywanych kwot dodatku do podatku gruntowego w dotychczasowej wysokości. Kwota 107 milionów złotych, jaką dałby projektowany dodatek do podatku, byłaby już mniejsza od dotychczasowych wpływów sum obecnego dodatku, podatku wyrównaw-

czego i opłat drogowych, a nadto miałyby być równocześnie rekompensatą za dotychczasowy:

a) podatek inwestycyjny, pobierany przez powiatowe związki samorządowe i gminy miejskie z gruntu,

b) dopłaty drogowe, pobierane z gruntów,

c) dodatek do państwowego podatku gruntowego na rzecz gmin miejskich.

Z zestawienia uzyskanych dwóch cyfr (110 milionów i 107 milionów) wynika, iż samorząd ziemski po przekształceniu danin samoistnych w części obciążającej grunt, nawet w tym wypadku, gdyby powszechnie stosowano najwyższe stawki podatkowe, a wyniki poboru były tak wysokie, jak w r. 1932/33, miałby globalnie zmniejszone dochody:

a) o sumę 3 milionów złotych,

b) o obecnie pobierane z gruntów sumy podatku inwestycyjnego, dopłat drogowych i dodatku do państwowego podatku gruntowego na rzecz gmin miejskich.

Oprócz tego zmniejszenia musiałby samorząd oddać z uzyskanego dodatku odszkodowanie na rzecz Skarbu Państwa za wymiar i pobór 2% od sumy — 60 milionów, ściąganych dla samorządu powiatowego i miejskiego t. j. około 1200 tysięcy złotych, oraz na rzecz Poczty Kasy Oszczędności około 100.000 złotych z tytułu kosztów przekazania i opłat manipulacyjnych, gdyż zgodnie z praktyką, stosowaną przez Kasy Urzędów Skarbowych, począwszy od dnia 1 kwietnia r. b. dodatki do podatków nie są wypłacane bezpośrednio samorządowi powiatowemu i miejskiemu, lecz za pośrednictwem P. K. O.

Obliczenie powyższe oparte jest o cyfrę obciążenia gruntów z roku 1932/33 oraz o sumę wpływów państwowego podatku gruntowego z roku 1932/33. Jeżeli chodzi o pierwszą z nich, to jest ona daleką od maksymalnego obciążenia gruntów, dopuszczalnego obecnie obowiązującym ustawodawstwem w zakresie finansów. Wystarczy wskazać, iż z tytułu dodatku do państwowego podatku gruntowego przyjęte do obliczenia obciążenie gruntów wynosi ogółem milionów 37.371 t. j. 97% wymiaru państwowego podatku gruntowego bez 100% podwyżki na rok 1932/33, wtedy, gdy samorząd ziemski może obciążać grunty do wysokości 150% podatku gruntowego bez 100% podwyżki. Podobnie, lecz z dużym odchyleniem w dół, wprowadzie nie od maksymalnego obciążenia, gdyż nie jest ono określone obowiązującym ustawodawstwem, lecz od cyfr, otrzymywanych w latach poprzednich wpływów z tego źródła dochodów, przyjęto do obliczenia cyfrę opłat drogowych. W stosunku do wymiaru państwowego podatku gruntowego podana w obliczeniu suma opłat drogowych (zł. 39.140 milionów) stanowi tylko 56% zasadniczego podatku gruntowego. Jest ona bardzo daleką od cyfr, pobieranych w latach dobrej konjunktury (np. w roku 1929/30 wpływ z opłat drogowych wynosił 63,2 milionów złotych, w 1930/31 zł. 54,1 milionów).

Zmniejszenie dotychczasowych dochodów samorządu ziemskiego, rzecz prosta, nie rozkłada się równomiernie na poszczególne związki, a to dla tej przyczyny, iż przeciętna średnia projektowanego dodatku wykazuje bardzo daleko idące odchylenia zarówno w dół, jak i w górę od istotnego stanu obecnego. Już zestawienie według grup województw wskazuje wyraźnie te odchylenia. Przyjmując, iż wszystkie związki samorządowe pobierać będą najwyższe stawki (łącznie z dodatkiem 25%) a podatek gruntowy realizowany będzie w granicach przeciętnych wpływów z ostatnich 4-ech lat, wpływy z tytułu obciążenia gruntów wyniosłyby:

w województwie	po reformie	gdy obecnie
warszawskiem	16.737 tysięcy	16.011 tysięcy
łódzkim	9.559 „	9.552 „
kieleckiem	11.178 „	11.754 „
lubelskiem	12.320 „	12.621 „
poleskiem i nowogródzkiem	8.186 „	9.234 „
wołyńskiem	8.136 „	8.808 „
pomorskiem	2.434 „	4.241 „
poznańskiem	5.887 „	6.795 „
krakowskiem	4.183 „	5.592 „

Cyfry dla pozostałych województw kształtują się powyżej cyfr stanu z roku 1932/33.

Znacznie większe różnice wychodzą przy rozpatrywaniu wyników reformy na tle jednego powiatu; ilustrują to wyraźnie niżej podane przykłady:

P O W I A T	Przy systemie dodatków otrzymaliby przy stawce:		Przy syst. danin pobiera w r. 1933/34	W wyniku reformy otrzymywałby przy stawce	
	250 ⁰ / ₀	275 ⁰ / ₀		250 ⁰ / ₀	275 ⁰ / ₀
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h				
Błoński	1110	1210	821	+ 279	+ 389
Pultuski	885	974	823	+ 135	+ 225
Pińczowski	1148	1262	914	+ 234	+ 348
Krzemieński	1518	1669	1291	+ 227	+ 378
Brasławski	665	731	630	+ 35	+ 101
Opoczyński	650	715	751	— 101	— 36
Łaski	670	737	797	— 127	— 60
Janowski	663	729	826	— 163	— 97
Olkuski	628	690	842	— 214	— 152
Grodziński	700	770	958	— 258	— 188
Zdobunowski	622	684	871	— 249	— 187
Kowelski	780	858	1114	— 334	— 256
Piński	593	652	923	— 330	— 271
Brzeski	690	759	1026	— 336	— 267
przy stawkach . .	130 ⁰ / ₀	155 ⁰ / ₀		130 ⁰ / ₀	155 ⁰ / ₀
Biały	329	392	393	— 64	— 1
Przeworski	169	201	244	— 75	— 43
Żywiecki	195	232	295	— 100	— 63
Turczański	139	166	250	— 111	— 84
przy stawkach . .	100 ⁰ / ₀	125 ⁰ / ₀		100 ⁰ / ₀	125 ⁰ / ₀
Lubawski	117	152	161	— 44	— 9
Chojnicki	137	171	212	— 75	— 41

Z zestawienia powyższych cyfr zupełnie wyraźnie wynika, iż na projektowanej reformie samorząd ziemski na terenie jednego powiatu straciłby w porównaniu z pobieranymi w r. 1933/34 dochodami z gruntów bardzo wiele, gdy na terenie innego powiatu stan po reformie byłby dla samorządu znacznie korzystniejszy. Przyczyny tak

wielkich różnic, jakie już na podanych przykładach można obserwować, leżą w dwóch czynnikach: w różnicy stawek podatku gruntowego, które decydują o globalnej sumie dochodów z jedyne go źródła, jakie w miejsce danin samoistnych projekt reformy daje, i w różnicy ilości obszarów gruntów opodatkowanych (hektarów), które są jednym z kryteriów dla wymiaru samoistnego podatku wyrównawczego.

Nie mnożąc tutaj przykładów stwierdzić można, iż w tych powiatach, gdzie stawki podatku gruntowego są niskie, a obszar gruntów opodatkowanych jest duży, samorząd ziemski przez reformę miałby bardzo mocno uszczuplone swe dotychczasowe dochody. W tych zaś powiatach, gdzie i stawki podatkowe są wysokie, a nadto obszar opodatkowanych gruntów niezbyt wielki samorząd ziemski na reformie zyskiwałby; powiaty z natury swej ubogie w wyniku przeprowadzonej reformy traciłyby nieraz bardzo wiele, zamożniejsze natomiast zyskiwałyby.

Już tych kilka wyżej przytoczonych cyfr, a jeszcze jaskrawiej cyfry podane w załączonych tablicach wskazują, iż w wyniku reformy byłaby bardzo daleko posunięta nierównomierność w obciążeniu podatkowym.

Zamiana systemu danin samoistnych na system dodatków pozbawiłaby także samorząd terytorjalny stałego dopływu gotówki, a tem samem spotęgowałaby i tak duże już trudności płatnicze związków samorządowych.

Gruntowne przeobrażenie systemu danin samorządowych poza omówionymi już ujemnymi skutkami dla finansów związków przyniosłoby jeszcze całkowite niemal uzależnienie finansów gminy wiejskiej od decyzji władz stojących poza samorządem gminnym.

Znakomitą większość dochodów gminy w razie zrealizowania reformy, bo ponad 70% stanowiłyby dodatki do podatków państwowych, które przecież bez pytania i woli organów gminnych dzieliłyby los państwowych podatków. W razie odraczania, umarzania i t. d. podatków państwowych automatycznie byłyby odraczane i umarzane dodatki gminne. Państwo często stosuje daleko idące ulgi dla poszczególnych terytoriów i poszczególnych płatników i zjawisko to nie jest groźne dla budżetu państwa. Odroczenie czy nawet umorzenie całkowite podatków państwowych dla płatników jednej czy kilku miejscowości, dla finansów państwa nie ma prawie żadnego znaczenia, dla budżetu gminy jednak decyduje taka jest bardzo niebezpieczna. Gmina bowiem nie ma możliwości w tym wypadku wyrównania zmniejszonych dochodów z innych źródeł, czy też terenów, tak jak ma je państwo. To samo odnosi się również i do finansów innych związków samorządowych, chociaż w mniejszym stopniu, aniżeli w odniesieniu do gminy.

Z wyżej przytoczonych względów podpisane centralne zrzeczenia samorządowe mają zaszczyt prosić Pana Ministra o wycofanie omawianego projektu reformy danin komunalnych.

PROSIMY ZARZĄDY MIAST O MOŻLIWIE RYCHŁE REGULOWANIE SKŁADEK CZŁONOWSKICH ORAZ PRENUMERATY ZA „SAMORZĄD MIEJSKI”.
ODNOŚNE WPLĄTY PRZEZ WSZYSTKIE MIASTA BEZ WYJĄTKU NALEŻY
USKUTECZNIĆ NA KONTO ZWIĄZKU MIAST POLSKICH W P. K. O. NR. 873.

Przegląd ustaw, rozporządzeń i zamierzeń ustawodawczych — zarządzeń, okólników i wyjaśnień władz.

UZUPEŁNIENIE REGULAMINU WYBORCZEGO DO RAD GMINNYCH.

W Nr. 92 Dz. U. pod poz. 711 ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 17.XI.1933 r. zawierające regulamin wyborczy do rad gminnych na obszarze dziewięciu województw b. zaboru rosyjskiego (p. „Samorząd Miejski” Nr. 23 z r. ub. str. 1264). Obecnie w Dz. U. Nr. 97 pod poz. 752 ukazało się rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6.XII.1933 r. uzupełniające § 22 powyższego rozporządzenia przez dodanie doń nowego (5) ustępu.

ULGOWE OPŁATY STEMPOWE OD PRZEJŚCIA WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI W TOKU POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 15.XI.1933 r. (Dz. U. Nr. 98 p. 754) ustalono stawkę opłaty stempowej od sprzedaży nieruchomości drogą licytacji na 0,2%, gdy nabywcą jest wierzyciel, który ma prawo zabezpieczone hipotecznie na danej nieruchomości, a jest instytucją publiczną m. in. i komunalną kasą oszczędności. Stawka ulgowa nie ma jednak zastosowania, gdy nabywca zbył nieruchomość w ciągu trzech tygodni po licytacji.

ZNIESIENIE URZĘDU AKCYZ I MONOPOLÓW W JAROSŁAWIU (WOJEW. LWOWSKIE).

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 21.XI.1933 r. (Dz. U. Nr. 98, p. 756) zniesiono istniejący w Jarosławiu Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów, a jego agendy przekazano takimże urzędom w Rzeszowie, Przemyśle i Żółkwi.

USTANOWIENIE 17-u IZB RZEMIEŚNICZYCH, ORAZ SKŁADU ORGANÓW ZWIĄZKU IZB RZEMIEŚNICZYCH.

Dwoma rozporządzeniami Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7.XII.1933 r. (Dz. U. Nr. 98, poz. 757 i 758) zarządzono powołanie do życia 17-u Izb Rzemieślniczych po jednej na każde województwo oraz m. st. Warszawę, oraz ustalono skład Rady Związku na osób 34, wybieranych z pośród radców izb tajnie, zwykłą większością głosów, skład zarządu na 7 osób, oraz skład komisji rewizyjnej.

INSTRUKCJE DO PRAWA O WYKROCZENIACH ORAZ DO POSTĘPOWANIA KARNEGO ADMINISTRACYJNEGO.

Min. Spraw Wewnętrznych wydało okólnik Nr. 105 z dn. 17.X.1933 r. (Dz. Urzęd. Min. Spr. Wewn. Nr. 17, poz. 255), w którym uchyliło szereg swych poprzednich zarządzeń w sprawie postępowania karno-administracyjnego, ogłaszając bardzo obszer-

ną instrukcję w tej sprawie. Dzieli się ona na: wstęp i 1) ogólne zasady karalności wykroczeń, 2) poszczególne wykroczenia, 3) przepisy organizacyjne i 4) postępowanie karne administracyjne. Do instrukcji dołączono 14 wzorów załączników, formularzy i druków.

MIENIE OSÓB NIEOBECNYCH I ZAGINIONYCH.

Min. Spraw Wewnętrznych okólnikiem Nr. 123 z dn. 8.XII.1933 r. wezwało wszystkie urzędy wojewódzkie do stałego prowadzenia według załączonego wzoru ewidencji nieruchomości, będących własnością osób nieobecnych i zaginionych, a położonych w granicach gmin miejskich.

USTALANIE I ZATWIERDZANIE PRELIMINARZY ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH NA R. 1934/35.

Wzorem lat ubiegłych i w roku bieżącym wydało Min. Spraw Wewnętrznych dn. 13.XII.1933 r. za Nr. 125 okólnik w sprawie ustalania i zatwierdzania preliminarzy związków samorządowych na rok 1934/35. Ze względu na wielkie znaczenie tego okólnika i jego aktualność podajemy go w całości:

W związku z prowadzonymi obecnie pracami nad ustaleniem preliminarzy budżetowych związków samorządowych na r. 1934/35 w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu udzielam związkom samorządowym i podległym mi władzom nadzorczym nad samorządem następujących wskazówek co do zasad ustalania i zatwierdzania zamierzeń budżetowych związków samorządowych.

I. Wobec ciężkiego stanu finansowego związków samorządowych i braku widoków na zwiększenie źródeł dochodowych samorządu zwracam uwagę na konieczność stosowania nadal w całej rozciągłości dotychczasowych wskazań oszczędnościowych Ministerstwa.

II. Co do obniżenia kosztów administracji komunalnej, to związki samorządowe nie tylko nie powinny poprzestać na osiągniętem w latach ubiegłych obniżeniu tych kosztów, ale w dalszym ciągu wykorzystywać wszelkie możliwe i wskazane w tej dziedzinie oszczędności. W szczególności winny być w granicach możliwości wykorzystane spostrzeżenia i postulaty, zawarte we wnioskach i sprawozdaniach komisji oszczędnościowych, powołanych na podstawie art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 października 1932 r. w sprawie obniżenia kosztów administracji komunalnej (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 777). Przytem wyjaśniam, że postanowienie ust. 4 art. 1 wymienionego rozporządzenia o obniżeniu w latach 1933/34 i 1934/35 kosztów administracji związków samorządowych co najmniej o dalsze 5% należy rozumieć w ten sposób, iż obniżenie kosztów administracyjnych tych związków winno wynosić zarówno w r. 1933/34, jak i w r. 1934/35 — w m. st. Warszawie, wojewódzkich związkach komunalnych poznańskim i pomorskim, w gminach miejskich, liczących do 5.000 mieszkańców i w gminach wiejskich — co najmniej 25%, a w gminach miejskich, liczących powyżej 5.000 mieszkańców i w pozostałych związkach samorządowych — co najmniej 30% rzeczywistych wydatków z r. 1930/31.

III. Uwzględniając szereg wniosków i postulatów, zawartych w sprawozdaniach z prac komisji oszczędnościowych, uważam za wskazane kierowanie się w dalszej akcji oszczędnościowej następującymi zasadami i wskazówkami:

1) dodatek komunalny do uposażeń pracowników samorządowych można przy-

znawać jedynie stałym pracownikom samorządowym, z wyłączeniem pracowników państwowych, pełniących w związku samorządowym określone funkcje ze specjalnym wynagrodzeniem i tylko wtedy, gdy związek samorządowy nie posiada niedoborów z lat ubiegłych, względnie je zlikwidował lub likwiduje całkowicie w ciągu bieżącego okresu budżetowego, a stan finansowy związku samorządowego pozwala na przyznanie tegoż dodatku bez uszczerbku dla normalnej gospodarki w ramach osiągalnych dochodów budżetowych; wysokość dodatku komunalnego winna być stopniowana w zależności od sytuacji finansowej związku samorządowego i wykazywanej przez personel pracowniczy związku obowiązkowości w spełnianiu zadań służbowych.

2) kredyty na fundusze reprezentacyjne uważam za uzasadnione jedynie w budżetach administracyjnych związków samorządowych wojewódzkich i powiatowych oraz miast wydzielonych; wysokość tego kredytu winna być ograniczona do najkonieczniejszych rozmiarów, przyczem zarząd związku samorządowego obowiązany jest do wyliczenia się z wydatków, które na podstawie tego kredytu będą dokonane;

3) utrzymywanie samochodów osobowych z budżetów związków samorządowych uważam za dopuszczalne jedynie w związkach wojewódzkich i w powiatowych związkach samorządowych oraz w gminach miejskich z ludnością powyżej 100.000 mieszkańców pod warunkiem, iż wydatki na utrzymanie samochodu łącznie z pensją szofera na jeden przejechany kilometr nie będą przekraczać kwoty 50 groszy; powiatowy związek samorządowy nie powinien posiadać więcej jak 1 samochód osobowy, służący zarówno dla wyjazdów Przewodniczącego Wydziału Powiatowego, jak i dla wyjazdów inżyniera drogowego (kierownika Powiatowego Zarządu Drogowego); pozostałe samochody winny być sprzedane, względnie o ile sprzedaż nasuwa trudności — zgazowane;

4) w związku z przejściem wymiaru i poboru podatków państwowych przez władze skarbowe istniejące w większych związkach samorządowych oddziały podatkowe winny być zastąpione przez referaty przy jednoczesnym znacznym zmniejszeniu liczby personelu;

5) wobec zdarzających się wypadków pokrywania przez związki samorządowe świadczeń socjalnych również w części przypadającej na pracowników, zwracam uwagę, iż związki samorządowe winny ponosić opłaty za ubezpieczenie pracowników w Kasie Chorych i w innych zakładach i funduszach ubezpieczeń społecznych wyłącznie w części przypadającej na pracodawcę; podobnie nie powinny być stosowane zwroty wpisów szkolnych za dzieci pracowników samorządowych, a to wobec cofnięcia tych zwrotów w stosunku do pracowników państwowych; o ile miejscowe statuty przewidują pokrywanie z funduszy związku samorządowego bądź to opłat pracowników za ubezpieczenia społeczne, bądź to wpisów szkolnych za dzieci pracowników samorządowych — to wówczas władze nadzorcze winny zastrzec zmianę miejscowych statutów; w razie braku tego rodzaju postanowień statutowych — zaniechanie pokrywania omawianych świadczeń winno być zastosowane niezwłocznie;

6) wysokość diet dziennych wypłacanych członkom rad, wydziałów i komisji powiatowych za udział w posiedzeniach nie powinna przekraczać kwoty 6 — 7 złotych; zwroty kosztów dojazdu członkom powyższych organów należy przyznawać w wysokości faktycznie poniesionych wydatków przy wyborze najtańszych środków lokomocji;

7) należy w drodze zmiany umów spowodować obniżenie czynszów za wynajem lokali biurowych i szkolnych, niepodlegających przepisom ustawy o ochronie lokatorów, o ile czynsze te nie zostały dotychczas obniżone do wysokości, odpowiadającej obecnym warunkom gospodarczym;

8) przy sposobności zatwierdzania budżetów winny władze nadzorcze dążyć do usunięcia zachodzącej między związkami samorządowymi rozbieżności w wydatkach kancelaryjnych, na utrzymanie czystości, na opał, światło i t. p., normy zużycia opału w związkach samorządowych nie powinny przewyższać norm wskazanych w okólniku Nr. 83/OB. 362/7 z dnia 16 kwietnia 1929 r. (Zb. Zarz. M. S. Wewn. str. 926);

9) wartości czynszowe lokali zajmowanych w budynkach samorządowych przez członków zarządów związków samorządowych oraz przez urzędników i funkcjonariuszów państwowych i samorządowych, winny być szacowane — poza wypadkiem przewidzianym w art. 59 ustęp 2 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294) — według zasad przewidzianych w §§ 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 849);

10) w dziale wydatków drogowych należy w porównaniu z ubiegłym okresem obrachunkowym osiągnąć zwiększenie wydatków rzeczowych na utrzymanie i remont dróg; związki samorządowe powiatowe winny poprzestać na jednej drogowej sile inżynierskiej w osobie państwowego inżyniera drogowego (kierownika Powiatowego Zarządu Drogowego), pobierającego umiarkowany dodatek komunalny do uposażenia ze Skarbu Państwa (od 25 do 50% uposażenia ze Skarbu Państwa) z wyłączeniem innych dodatków jak za sprawdzanie planów, za kierownictwo robotami na drogach gminnych, premje za wykonane roboty od klm. i t. d.;

11) personel Powiatowych Zarządów Drogowych poza służbą linjową winien zasadniczo składać się z kierownika (inżyniera drogowego) i sekretarza; poza tem o ile na terenie powiatu prowadzone są na szerszą skalę roboty na drogach gminnych związek powiatowy może zatrudniać specjalnego technika dla dróg gminnych; stanowiska t. zw. platników drogowych winny ulec likwidacji i skasowaniu;

12) wszelkie roboty drogowe, a w ich liczbie i roboty szarwarkowe, winny być prowadzone systemem akordowym, co nie dotyczy jedynie tych robót, do których zastosowanie tego systemu nie jest możliwe;

13) pobory i ryczałty drogomistrzów i dróżników samorządowych winny być zastosowane ściśle do norm państwowych;

14) na przyszłość należy zaniechać zawierania umów z inżynierami drogowymi (względnie z innymi pracownikami) w sprawie kupna z funduszy związku samorządowego samochodów i spłacania ich z ryczałtów rozjazdowych;

15) wynagrodzenie państwowego lekarza powiatowego z funduszy samorządowych należy uznać za dopuszczalne jedynie w wypadkach, gdy lekarz państwowy pełni funkcje jednego z lekarzy rejonowych, względnie inne konkretne czynności z zakresu działalności związku samorządowego;

16) przy realizowaniu zadań z dziedziny zdrowia i opieki społecznej związki samorządowe winny zacieśnić współpracę zarówno między sobą, jak i z innymi organizacjami publicznymi (np. Kasy Chorych) i prywatnymi o charakterze społecznym (np. towarzystwa przeciwgruźlicze, dobroczynności i t. p.), działającymi w pokrewnych dziedzinach; współpraca ta winna m. in. doprowadzić do zrationalizowania wysiłków zarówno przy prowadzeniu zakładów zdrowia publicznego, jak i przy wykonywaniu opieki społecznej zakładowej i pozazakładowej; w szczególności współpraca powyższa winna umożliwić likwidację zbyt małych (względnie, o zbyt niskiej frekwencji) a przez to zbyt kosztownych i społecznie mało użytecznych zakładów zdrowia i opieki społecznej przy jednoczesnym ewentualnym rozszerzeniu i materialnym wzmocnieniu (ewentualnie drogą ustanowienia odpowiednich dopłat zainteresowanych związków samorząd-

dowych i organizacji) zakładów sąsiednich, względnie łączeniu i skupianiu zakładów opiekuńczych o tym samym typie do miejscowości najbardziej ku temu odpowiednich;

17) przy wykonywaniu opieki społecznej należy w szerszym zakresie niż dotąd stosować system opieki otwartej; w szczególności wskazane jest oddawanie umysłowo chorych, nie groźnych dla otoczenia, oraz starców i dzieci pod opiekę osób prywatnych (pod opiekę domową) za odpowiednim wynagrodzeniem i przy roztoczeniu nadzoru nad tym sposobem wykonywania opieki;

18) w powiatach gdzie należyć funkcjonują okręgowe towarzystwa rolnicze i powiatowe — związki samorządowe nie powinny z reguły prowadzić we własnym zarządzie akcji popierania wytwórczości roślinnej i zwierzęcej oraz oświaty pozaszkolnej rolniczej z wyjątkiem tych zadań, które przekazane zostały do realizacji związkom samorządowym w drodze ustawodawczej, lub wymienione zostały w instrukcji Ministra Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Reform Rolnych z dnia 21 stycznia 1929 r., jako należące do kompetencji związków samorządowych. Odpowiednie subwencje winny być przez powiatowe związki samorządowe przekazywane okręgowym towarzystwom rolniczym w miarę możliwości finansowych związków samorządowych ze szczegółowym precyzowaniem przeznaczenia subwencji i zastrzeżeniem składania przez towarzystwa szczegółowych sprawozdań rzeczowych i rachunkowych.

Nadto winno być zastrzeżone dla przewodniczącego powiatowego związku samorządowego prawo brania udziału w zebraniach subwencjonowanych towarzystw osób, lub przez delegowanego przedstawiciela. Zasiłki dla towarzystw nie powinny być z reguły udzielane na pokrycie wydatków kancelaryjno - administracyjnych, lecz jedynie na utrzymanie personelu fachowego i wydatki rzeczowe. Rozdysponowanie zasiłków na poszczególne cele winno być uskutecznione na podstawie preliminarza budżetowego, uchwalonego na wniosek powiatowej komisji rolnej i z uwzględnieniem opinii Izby Rolniczej;

19) wynagradzanie państwowych powiatowych lekarzy weterynaryjnych z funduszy samorządowych należy uważać za dopuszczalne jedynie w tym wypadku, gdy lekarz ten pełni funkcje referenta weterynaryjnego Wydziału Powiatowego; dla lekarzy weterynaryjnych rzeźnianych i oglądaczy winno być przewidziane miesięczne uposażenie, natomiast partycypowanie lekarzy weterynaryjnych i oglądaczy we wpływach za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa uważać należy za niedopuszczalne;

20) związki samorządowe winny osiągnąć samowystarczalność działu weterynaryjnego, z jednej strony przez wykorzystanie uprawnień do poboru opłat za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa, za udzielanie porad w lecznicach i przychodniach weterynaryjnych, za świadectwa pochodzenia zwierząt i t. p. — z drugiej strony przez celowe i oględne ograniczanie wydatków tego działu;

21) związki samorządowe powinny zaprzestać prowadzenia przedsiębiorstw deficytowych; w szczególności likwidacji winny ulec deficytowe przedsiębiorstwa handlowo - przemysłowe oraz rolne (fermy rolne), przyczem obiekty majątkowe pozostałe po likwidacji winny być wydzierżawione, względnie oddane w administrację poręczającą;

22) w związku z p. 2 § 49 rozporządzenia z dnia 6 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr. 11, poz. 71) zwracam uwagę, iż związki samorządowe, które posiadają niezlikwidowane niedobory z lat ubiegłych, a zatem i nieuregulowane zobowiązania krótkoterminowe winny w budżecie na r. 1934/35 w granicach równowagi budżetowej zamieścić kredyt na spłatę powyższych niedoborów przy jednoczesnym przedstawieniu

władzy nadzorczej zatwierdzającej budżet planu spłaty nieuregulowanych należności i zobowiązań krótkoterminowych.

IV. O ile powyżej wskazane środki zrównoważenia wydatków i dochodów budżetowych nie okazałyby się skuteczne, związek samorządowy winien przystąpić do zwężenia rozmiarów swej gospodarki w drodze ograniczenia, względnie kasowania agend i wydatków, przede wszystkim nie należących do bezpośrednich ustawowych zadań samorządu.

V. Zgodnie z art. art. 2 i 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu członków zarządu i pracowników samorządowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 667) z dniem 1 lutego 1934 r. tracą ważność przepisy umów, które są sprzeczne z postanowieniami § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073), obowiązującego w brzmieniu wyżej powołanego art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r.

W takich wypadkach wynagrodzenia pracowników kontraktowych winny być z dniem 1 lutego 1934 r. ustalone i umówione ponownie, przyczem wysokość wynagrodzeń tych pracowników, jako pracowników komunalnych w rozumieniu § 3 wyżej powołanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. winna być obliczona i umówiona na zasadach, przewidzianych w art. 3 — 7 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) wraz z późniejszymi zmianami tej ustawy, z uwzględnieniem jedynie dodatków, pobieranych przez członków zarządu i pracowników samorządowych przed dniem 1 lutego 1934 r., o ile dodatki te były przyznane funkcjonariuszom państwowym i z wykluczeniem ryczałtowego ustalenia sumy wynagrodzenia. Powyższe ustalenie i umówienie wynagrodzeń pracowników kontraktowych pozwoli związkom samorządowym na zwolnienie się od uciążliwych warunków niektórych umów, zawartych w latach ubiegłych, i na dostosowanie wysokości wynagrodzeń pracowników kontraktowych do obecnych możliwości finansowych związków samorządowych.

VI. W związku z ukazaniem się rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o sposobie uregulowania zaległych kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 644) w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu udzielam następujących wskazówek:

a) w związkach samorządowych, w których nieuregulowane koszty leczenia i opieki społecznej powstałe w latach ubiegłych zostały zarachowane do wykonania budżetu, należy w księgach rachunkowych bieżącego okresu rachunkowego sumę kosztów leczenia i opieki społecznej, umorzonych postanowieniami art. 1 i 2 wyżej wymienionego rozporządzenia wyksięgować z rachunku wierzycieli przy jednoczesnym zmniejszeniu o tę samą sumę kwoty niedoboru budżetowego za lata ubiegłe (obciążyć rachunek wierzycieli i uznać rachunek niedoboru i nadwyżek); spłata nieumorzonych kosztów leczenia i opieki społecznej winna być w granicach możliwości finansowych uskuteczniiona do dnia 31 marca 1934 r. z kredytu budżetowego przewidzianego na pokrycie niedoboru budżetowego z lat ubiegłych (względnie z roku poprzedniego), który to niedobór winien być zamieszczony w budżecie na bieżący okres budżetowy o ile zamknięcia rachunkowe za lata ubiegłe wykazały niedobór (będące odpowiednikami zobowiązań krótkoterminowych i nieuregulowanych należności zaliczonych do wykonania budżetu);

b) w związkach samorządowych, w których nieuregulowane koszty leczenia

i opieki społecznej powstałe w latach ubiegłych nie zostały zarachowane do wykonania budżetu, umorzenie zaległych kosztów leczenia i opieki społecznej nie wymaga księgowania w księgach rachunkowych; spłata nieumorzonych kosztów leczenia winna być w granicach możliwości finansowych bez względu na wysokość kredytu uskuteczniejszona do dnia 31 marca 1934 r. i zarachowana do wykonania budżetu na r. 1933/34 (na wykonanie bieżącego kredytu na koszt leczenia w dziale VIII, zdrowie publiczne, wydatki na lecznictwo); pozostałości zaś, niespłacone do dnia 31 marca 1934 r., winny być zgodnie z § 47 rozporządzenia o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych objęte listą wierzycieli i zarachowane również do wykonania budżetu za r. 1933/34, do budżetu zaś na r. 1934/35 w drodze budżetu dodatkowego winien być wprowadzony kredyt na pokrycie niedoboru budżetowego z r. 1933/34; z kredytu tego winna nastąpić spłata pozostałości nieumorzonych zaległych kosztów leczenia i opieki społecznej;

c) o ile mimo wykorzystania możliwości wskazanych w § 49, ustęp 2 rozporządzenia z dnia 6 grudnia 1932 r. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych (Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr. 11, poz. 71) związek samorządowy nie będzie mógł w budżecie na r. 1934/35 przewidzieć kredytu na pokrycie niedoboru z roku poprzedniego, względnie niedoborów z lat ubiegłych w wysokości umożliwiającej pełną spłatę pozostałości nieumorzonych zaległych kosztów leczenia i opieki społecznej, to wówczas związek samorządowy winien skierować podanie do władzy nadzorczej o rozłożenie na raty i odroczenie płatności, a w wypadkach wyjątkowo ciężkiej sytuacji finansowej, o częściowe umorzenie zaległych sum z tytułu kosztów leczenia i opieki społecznej.

VII. Dodatek do państwowego podatku od spożycia, zużycia, względnie produkcji należy preliminować, opierając się na danych z powszechnego spisu ludności z r. 1931 na 1 mieszkańca miast — 1 zł. 13 gr., na 1 mieszkańca powiatowego związku samorządowego z wyłączeniem ludności miast — 17,4 gr. na 1 mieszkańca gminy wiejskiej — 8,7 gr.

VIII. Zgodnie z art. 9 ustęp (2) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz obrotu hurtowego mięsem (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 639) dochody i wydatki targowisk zwierzęcych, administrowanych przez związki samorządowe, winny być wydzielone z budżetów administracyjnych tych związków; wobec tego postanowienia — w okólniku Nr. 110/S. F. 11/3/15 z dnia 15 listopada 1933 r. skreśla się ostatnie zdanie wyjaśnienia do § 25 rozporządzenia z dnia 6 grudnia 1932 r. o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych (Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr. 11, poz. 71), dotyczące obejmowania wydatków targowisk zwierzęcych działem X — popieranie rolnictwa.

Powyższe wskazówki i wyjaśnienia zechcą P. P. Wojewodowie podać do wiadomości organom współdziałającym przy wykonywaniu nadzoru nad samorządem i podległym sobie władzom nadzorczym oraz zarządom związków samorządowych i dopilnować ich wykonania względnie stosowania się do nich.

SKUP CZYNSZU Z WIECZYSTEJ DZIERŻAWY W MIASTACH NA PODSTAWIE DECYZJI TYMCZASOWEGO PRZEŁOŻONEGO GMINY.

Na skutek podniesionych wątpliwości, czy tymczas. przełożony gminy może w granicach przepisów art. 72 ust. (2) ustawy samorządowej podejmować decyzje w przedmiocie skupu czynszu z miejskiej dzierżawy wieczystej, a to ze względu na

to, że jest to pewnego rodzaju wyzbyciem nieruchomości przez gminę, Min. Spraw Wewnętrznych w piśmie z dn. 30.XI. b. r. Nr. SS. 57/1 wyjaśniło, że uprawnienia te przysługuje tymczas. przełożonemu gminy, bowiem transakcja ta nie może być stawiana na równi ze zbyciem nieruchomości, a to z motywów następujących: gmina w stosunku do nieruchomości, obciążonej wieczystym czynszem, posiada fikcyjne prawo własności, nie może bowiem dysponować taką nieruchomością, poza jedynie prawem pobierania z niej czynszu, dalsze ograniczenia w prawie własności zawiera również ustawa z dnia 28.III.1933 r. o wykupie przez dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki oraz gruntów czynszowych w miastach (Dz. U. Nr. 27, poz. 250).

II ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE DO USTAWY SAMORZĄDOWEJ.

W Nr. 100 Dz. U. pod poz. 769 zostało ogłoszone II rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

Ze względu na znaczenie i aktualność tego rozporządzenia zamieszczamy w całości jego przepisy, odnoszące się do miast, celem ewent. dołączenia do wydanych przez Związek Miast Polskich książek o ustroju miejskim w poszczególnych dzielnicach Państwa:

Rozdział 1. Objasnienia wstępne.

§ 1. (1) Artykuły, powołane w niniejszym rozporządzeniu bez bliższego określenia, oznaczają postanowienia ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294). Ustawę tę oznacza również używany w rozporządzeniu skrót „ustawa samorządowa”.

(2) Paragrafy, powołane w niniejszym rozporządzeniu bez bliższego określenia, oznaczają przepisy niniejszego rozporządzenia.

Rozdział 2. Postanowienia ogólne.

§ 2. (1) Zwykłą większość głosów, wymaganą w myśl postanowień ustawy samorządowej do powzięcia uchwały i dokonania wyborów przez organ ustrojowy związku samorządowego, stanowią głosy więcej niż połowy obecnych członków danego organu, oddane za wnioskiem, stanowiącym osnovę uchwały, albo na kandydata przy składzie uprawnionym do podejmowania uchwał, nie wymagających wzmocnionego kompletu (kwalifikowanego quorum).

(2) Postanowienia dotychczasowych ustaw ustrojowych, jakie ze zmianami, wynikającymi z ustawy samorządowej, określają skutki wstrzymania się od głosowania oraz znaczenie głosu przewodniczącego w razie równości głosów, pozostają nienaruszone.

Rozdział 3. Przepisy, dotyczące obszaru całego Państwa, z wyjątkiem województwa śląskiego.

Do art. 2.

§ 3. (1) Bieg kadencji nowowybranej rady gminy (art. 1 ust. 5) i rady powiatowej rozpoczyna się z dniem ukonstytuowania się tych organów.

(2) Kadencja ławników w gminach wiejskich i miastach rozpoczyna się z dniem ukonstytuowania się kolegium zarządu gminy (§ 4 ust. 1, lit. b), a upływa z dniem

ukonstituowania się kolegium, powołanego przez nowowybranych radnych. Postanowienie to stosuje się analogicznie do członków wydziałów powiatowych.

(3) Kadencja ławników w gminach wiejskich i miastach oraz członków wydziałów powiatowych biegnie równolegle z kadencją rad gminnych, miejskich i powiatowych. Po odnowieniu składu rady wskutek upływu jej kadencji lub rozwiązania muszą być dokonane wybory nowych ławników (członków wydziałów powiatowych).

(4) Kadencja przełożonych gmin i ich zastępców jest niezależna od kadencji rad (gminnych, miejskich) i biegnie z dniem zatwierdzenia wyboru lub uzależnienia zatwierdzenia od odbycia okresu próbnego.

§ 4. (1) Nowowybrany zarząd gminy (art. 1 ust. 5) jest ukonstituowany, gdy:

- a) obsadzone jest stanowisko przełożonego gminy w trybie postanowień art. 50.
- b) ukonstituowane jest kolegium zarządu.

(2) Nowowybrani przełożeni gmin i ich zastępcy obejmują urządowanie bezzwłocznie po zatwierdzeniu wyboru, bądź uzależnieniu zatwierdzenia od odbycia okresu próbnego po przyjęciu tego warunku oraz po złożeniu w jednym i drugim przypadku przysięgi służbowej (przyrzeczenia służbowego).

§ 5. (1) Nowowybrana rada gminy, rada powiatowa, kolegium zarządu gminy oraz wydział powiatowy są ukonstituowane w dniu pierwszego posiedzenia tych organów przy składzie, uprawniającym w myśl obowiązujących przepisów do podejmowania uchwał, nie wymagających wzmocnionego kompletu (kwalifikowanego quorum).

(2) Pierwsze posiedzenie rady gminy obowiązany jest zwołać dotychczasowy przełożony gminy najpóźniej w ciągu 14 dni po uprawomocnieniu się niezaprotestowanych wyborów wszystkich radnych, bądź po wydaniu przez właściwą władzę ostatecznej decyzji, orzekającej o ważności wyborów.

(3) Postanowienie, zawarte w ustępie poprzednim, stosuje się odpowiednio do kolegium zarządu gminy.

Do art. 4 ust. (4).

§ 6. Wybrany do wydziału powiatowego może być każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył najpóźniej w przededniu zarządzania wyborów 30 lat, mieszka od roku na obszarze danego powiatowego związku samorządowego, włada językiem polskim w słowie i piśmie oraz posiada przygotowanie praktyczne.

§ 7. Warunek jednorocznego zamieszkania przy ustaleniu prawa wybieralności do wydziału powiatowego nie dotyczy osób, wymienionych w ust. (2) art. 3; w tym zakresie stosuje się odpowiednio postanowienia § 3 I rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 577),

§ 8. (1) Warunkowi przygotowania praktycznego (art. 4 ust. (4) odpowiada każdy, kto co najmniej przez trzy lata sprawował mandat członka organu ustrojowego jakiegokolwiek związku samorządowego, bądź też mandat posła lub senatora.

(2) Warunkowi powyższemu odpowiadają również osoby, które co najmniej przez trzy lata pozostawały w zarządach, bądź radach:

- a) komunalnej kasy oszczędności,
- b) izby rolniczej, rzemieślniczej lub przemysłowo-handlowej,
- c) instytucji ubezpieczeń społecznych,
- d) innych instytucji publiczno - prawnych, nie wymienionych pod lit. a) — c),
- e) spółdzielni lub czynnych stowarzyszeń o celach kulturalno - oświatowych lub samopomocy gospodarczej, zarejestrowanych zgodnie z przepisami Prawa o stowa-

rzyszeniach (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 94, poz. 808), bądź stowarzyszeń, posiadających osobowość prawną przed wejściem w życie powyższego Prawa, albo w zarządzie (radzie) Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej, Związku Miast Polskich lub Związku Powiatów Rzeczypospolitej albo w zarządzie oddziałów, podległych tym zrzeszeniom, jeżeli działalność organizacji spółdzielczych, społecznych bądź oddziałów zrzeszeń obejmuje obszar co najmniej jednego powiatu administracyjnego

(3) Do stwierdzenia członkostwa i czasu udziału w zarządzie (radzie) stowarzyszeń powołane są ich zarządy, do stwierdzenia zaś członkostwa i czasu udziału w zarządzie spółdzielni — władze, które w myśl przepisów prowadzą rejestr spółdzielni.

(4) Warunkowi przygotowania praktycznego do sprawowania mandatu członka wydziału powiatowego odpowiadają również osoby, które posiadają pełne kwalifikacje na stanowisko zawodowego wójta lub zawodowego burmistrza, bądź wykażą ię co najmniej trzyletnią pracą na stanowisku sędziowskim lub prokuratorskim albo na stanowisku urzędnika państwowego I lub II kategorii we władzach administracji ogólnej, skarbowej lub szkolnej, bądź Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, albo trzyletnią pracą w instytucjach samorządu terytorjalnego lub gospodarczego na stanowiskach kierowniczych lub referendarskich. Warunkowi powyższemu odpowiadają ponadto osoby, zatrudnione co najmniej przez trzy lata w biurach zrzeszeń samorządowych (§ 8 ust. 2, lit. e) na stanowiskach samodzielnych, co powinno być stwierdzone przez zarząd odnośnego zrzeszenia.

Do art. 8.

§ 9. Postanowienia art. 8 nie odnoszą się do tymczasowych przełożonych gmin i tymczasowych ich zastępców (art. 50) oraz do osób, powołanych w drodze nominacji do tymczasowych zarządów gmin wiejskich i miejskich na podstawie art. 72 i 73.

§ 10. (1) Utrata mandatu członka zarządu gminy na podstawie art. 8 pozbawia członkostwa rady gminy, jeżeli członek zarządu gminy w myśl obowiązujących przepisów wchodzi w skład rady. Utrata mandatu członka wydziału powiatowego pozbawia członkostwa rady powiatowej.

(2) Członek zarządu gminy i wydziału powiatowego, wchodzący w myśl obowiązujących przepisów w skład rady (gminnej, miejskiej, powiatowej), nie może być pozbawiony członkostwa rady na podstawie art. 8 wskutek opuszczania jej posiedzeń.

§ 11. Postanowienia art. 8 nie odejmują organom ustrojowym i ich przewodniczącym uprawnień do nakładania kar porządkowych na członków tych organów w razie nieprzbycia na posiedzenie bez podania okoliczności usprawiedliwiających, o ile uprawnienia takie opierają się na przepisach o ustroju samorządu terytorjalnego, wydanych przed wejściem w życie ustawy samorządowej.

§ 12. (1) Przewodniczący danego kolegialnego organu ustrojowego obowiązany jest donieść właściwej władzy (organowi), przewidzianej w ust. (4) art. 6, o opuszczeniu trzech kolejnych posiedzeń przez członka (niezawodowego) tego organu, wskazując w doniesieniu przyczyny opuszczenia posiedzeń.

(2) Przy wydawaniu orzeczeń o utracie mandatu w myśl postanowień art. 8 stosować należy postanowienia ustępu ostatniego § 14 I-go rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 października 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 577) oraz przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341),

§ 13 Termin i tryb składania wyjaśnień przez członków organów ustrojowych w sprawie usprawiedliwienia nieprzybycia na posiedzenie danego organu powinien być unormowany w regulaminie jego obrad.

Do art. 9.

§ 14. Członkowie organów ustrojowych nie mogą poza wyjątkami, dopuszczalnymi w myśl art. 9, wchodzić z danym związkiem samorządowym bezpośrednio lub pośrednio w stosunki prawne w charakterze kontrahenta, z których wynikałyby dla tych osób korzyści materialne. Osoby te w szczególności nie mogą zawierać z danym związkiem samorządowym aktów prawnych, które pociągają za sobą jakiekolwiek zobowiązania dla związku, jak: kupna — sprzedaży, pożyczki oprocentowanej, umów w sprawie dostawy, dzierżawy, najmu rzeczy, spółki i t. p.

§ 15. Władza nadzorcza (art. 1 ust. 8) zatwierdzi, bądź wyrazi zgodę na zamierzoną transakcję pomiędzy członkiem organu ustrojowego a danym związkiem samorządowym w sprawie dostawy w myśl ust. (1) art. 9 jedynie w przypadku, gdy przemawiają za tym ważne względy miejscowe, w szczególności, gdy w miejscowości danej brak jest odpowiednich dostawców, a transakcja wyklucza uprzywilejowane warunki dla członka organu ustrojowego oraz kolizję jego interesów z interesem związku samorządowego, ponadto zaś gdy co do warunków transakcji nastąpi uprzednie porozumienie zarządu gminy (wydziału powiatowego) z władzą nadzorczą (art. 1 ust. 8).

§ 16. Do postanowień organów ustrojowych gminy wiejskiej i miasta, sprzecznych z przepisami art. 9 ust. (1) i §§ 14 i 15, stosują się postanowienia ust. (1) art. 66, a w województwie pomorskim i poznańskim postanowienia tegoż artykułu ze zmianami, wynikającymi z art. 90 i ust. (1) art. 93.

Do art. 35.

§ 23. Protokół obrad rady miejskiej podpisuje przewodniczący oraz pracownik zarządu miejskiego, wyznaczony przez przełożonego gminy.

Do art. 37.

§ 24. (1) Jeżeli radni nie dokonali wyboru ławników, władza nadzorcza (art. 1 ust. 8) nakazuje dokonanie wyborów w oznaczonym terminie, co najmniej dwutygodniowym, gdy zaś i w tym terminie wybory nie doszły do skutku, kolegium zaś zarządu miejskiego, przewidziane w art. 44 ust. (5), nie ma kompletu niezbędnego do podejmowania uchwał, wówczas stosuje się odpowiednie postanowienia, zawarte w art. 69 ust. (1) lit. b), bądź w art. 72 ust. (4) i (5).

(2) W przypadkach, gdy kolegium zarządu miejskiego nie posiada dostatecznej liczby członków, uprawnionej do podejmowania ważnych uchwał, wówczas do czasu ukonstytuowania się magistratu przełożony gminy, powołany w trybie art. 50, sprawuje zarząd w sprawach, nie wymagających uchwał magistratu, w sprawach zaś wymagających jego uchwał, jedynie w przypadkach, przewidzianych w ust. (2) art. 47. Postanowienie to nie narusza uprawnień tymczasowych zarządów gmin, wynikających z postanowień art. 72 i 73.

Do art. 44.

§ 25. (1) Zarząd gminy (zarząd gminny, magistrat) działa kolegialnie w zakresie spraw, przewidzianych w art. 44 ust. (1), w formie uchwał, podejmowanych zgodnie z regulaminem czynności zarządu.

(2) Uchwały kolegialnego zarządu gminy wykonywa przełożony gminy (art. 46 ust. 5), który obowiązany jest powoływać się na nie w treści dokumentów i korespondencji we wszystkich sprawach, zastrzeżonych do decyzji kolegium zarządu, bądź wymagających zasięgnięcia jego opinii.

§ 26. W zakresie spraw, w których stanowi rada gminy (rada gminna, rada miejska), żadna sprawa nie może być przez radę decydowana bez uprzedniego rozpatrzenia danej sprawy w myśl art. 44 ust. (1) lit. a) przez kolegium zarządu, bądź przez organ, posiadający jego uprawnienia. Wyjątek stanowią sprawy nagłe, gdy wniesieniu ich pod obrady rady nie sprzeciwia się żaden z obecnych na jej posiedzeniu członków zarządu. Bliższe zasady w tym zakresie może ustalić regulamin obrad rady gminy.

§ 27. (1) Przez „inwestycję” zgodnie z art. 44 ust. (1) lit. h) rozumieć należy każdy wydatek finansowy gminy w zakresie urządzeń, zakładów i przedsiębiorstw gminnych, nie objęty bieżącymi wydatkami na koszt administracji i eksploatacji i wymagający uwzględnienia w budżecie gminy po stronie wydatków nadzwyczajnych w myśl postanowień, zawartych w § 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1924 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 522) i § 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Skarbu, o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr. 11, poz. 71).

(2) Do kolegium zarządu gminy należy ustalenie wytycznych, dotyczących wykonania inwestycji, rozpatrzenie i zatwierdzenie planu finansowego inwestycji, projektów i kosztorysów oraz ofert, złożonych przy przetargach publicznych. Wszystkie inne czynności wykonawcze w sprawach inwestycji należą do przełożonego gminy (art. 46 ust. 1) z zachowaniem jednak w mocy przepisów specjalnych.

3) Bliższe przepisy w zakresie postanowień niniejszego paragrafu powinien ustalić regulamin czynności kolegium zarządu; regulamin ten powinien określić, jakiego rodzaju inwestycje zaliczane są do ważniejszych w rozumieniu art. 44 ust. (1) lit. h).

§ 28. (1) Kolegialny zarząd gminy (art. 1 ust. 5) może upoważnić przełożonego gminy za jego zgodą do wydawania decyzji, zastrzeżonych w myśl art. 44 zarządowi kolegialnemu, z tem:

a) że przeciw upoważnieniu nie zgłosi sprzeciwu żaden z członków kolegium zarządu gminy,

b) że upoważnienie dotyczyć ma jedynie poszczególnych spraw, umieszczonych w porządku obrad danego posiedzenia, albo spraw jednego i tego samego typu na zasadzie ustalonych w uchwale kolegium wytycznych,

c) że upoważnienie ma charakter czasowy.

(2) Upoważnienie, o którym mowa w ustępie poprzednim, może być na każdym z następnych posiedzeń zarządu na wniosek jednego z członków kolegium odwołane.

(3) W decyzjach, wydawanych na piśmie w granicach upoważnienia, o którym mowa w ust. (1), przełożony gminy obowiązany jest powoływać się na upoważnienie kolegialnego zarządu gminy.

(4) Decyzji, wydanej przez przełożonego gminy w trybie postanowień ust. (3), kolegialny zarząd gminy nie może zmieniać ani uchylać.

(5) Bliższe zasady w sprawach, objętych niniejszym paragrafem, może normować regulamin czynności zarządu gminy.

(6) Kolegialny zarząd gminy nie może poruczać do przygotowywania i decydo-

wania sprawy, wymagającej jego uchwały, żadnemu z członków kolegium, poza przełożonym gminy bądź zastępcą, pełniącym jego obowiązki.

§ 29. (1) Każdy członek zarządu gminy może zasięgać informacji w sprawach, przewidzianych w ust. (3) art. 44, zarówno na posiedzeniu zarządu, jak i poza niem jedynie u przełożonego gminy, a w czasie jego nieobecności u jego zastępcy.

(2) Członek zarządu gminy może czynić uwagi w formie interpelacji oraz stawiać wnioski w powyższych sprawach w myśl art. 44 ust. (3) wyłącznie tylko na posiedzeniu zarządu gminy.

(3) Bliższe przepisy w zakresie postanowień niniejszego paragrafu może ustalić regulamin czynności zarządu gminy.

§ 30. Członkowie zarządu gminy, działającego kolegialnie zgodnie z obowiązującymi przepisami, są w wykonywaniu swych funkcji w kolegium samodzielni i niezawisli.

Do art. 46.

§ 31. (1) Przełożony gminy może upoważnić swego zastępcę względnie zastępców oraz pracowników gminy do podpisywania w swoim zastępstwie określonego rodzaju korespondencji bieżącej zarządu zarówno w sprawach administracji samorządowej, jak i rządowej (art. 48) oraz do podpisywania innych akt i dokumentów, nie wyłączając dokumentów, przez które gmina zaciąga zobowiązania. Członka zarządu gminy, powołanego do podpisywania tych dokumentów, wyznacza w poszczególnych przypadkach lub na czas do odwołania przełożony gminy.

(2) Do podpisywania dokumentów w przypadku, o którym mowa w zdaniu końcowym ust. (6) art. 46, powołany jest jeden lub w miarę potrzeby większa liczba pracowników gminnych, wyznaczonych do tych czynności przez przełożonego gminy.

Do art. 47.

§ 32. W przypadku, gdy kolegium zarządu gminy odmówi zatwierdzenia decyzji, wydanej w myśl postanowień ust. (2) art. 47 przez przełożonego gminy, wówczas za decyzję taką ponosi on osobistą odpowiedzialność. Tekst uchwały kolegium zarządu gminy obowiązany jest przełożony gminy przesłać w takim przypadku wraz z wyjaśnieniami swemu władzy nadzorczej (art. 1 ust. 8).

Do art. 49.

§ 33. Dla osób, które ukończyły lub ukończą studia przed wprowadzeniem w życie postanowień art. 52 ustawy z dnia 11 marca 1933 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389), za wykształcenie, odpowiadające przewidzianemu w art. 49 ust. (5) ustawy samorządowej, uważa się wykształcenie, określone w §§ 2, 3 i 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 listopada 1929 r. o zakładach naukowych i egzaminach szkolnych, wystarczających do osiągnięcia stanowiska urzędniczego w państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 663).

§ 34. Dla oceny, czy stanowisko, jakie zajmował kandydat na przełożonego gminy lub jego zastępcę, jest samodzielne zgodnie z postanowieniami ust. (5) art. 49, rozstrzygająca jest okoliczność, czy praca na danym stanowisku mogła ze względu na jej charakter i zakres czynności dać kandydatowi przygotowanie praktyczne do samodzielnego wykonywania zadań administracji i gospodarki samorządowej, w szczególności, czy kandydat mógł na danym stanowisku zdobyć doświadczenie w wykonywaniu w powyższym zakresie czynności kierowniczych. Do stanowisk samodzielnych admini-

stracji samorządu terytorjalnego zaliczyć należy w szczególności stanowiska takie, np. jak:

- 1) wójtów zawodowych oraz wójtów, posiadających ich kwalifikacje,
- 2) tymczasowych przełożonych gmin w miastach,
- 3) zastępców tymczasowych przełożonych gmin w miastach, liczących ponad 10 tysięcy mieszkańców,
- 4) sekretarzy gminnych w gminach wiejskich, liczących ponad 3.000 mieszkańców,

5) sekretarzy bądź kierowników biur zarządów miejskich w miastach, liczących ponad 3.000 mieszkańców, jeżeli osoby zajmujące te stanowiska, podlegają bezpośrednio kierownictwu przełożonego gminy,

6) pracowników, kierujących w miastach, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, oraz w administracji samorządu wojewódzkiego poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi (urzędami, wydziałami, biurami, oddziałami, sekcjami i t. p.), jeżeli osoby na powyższych stanowiskach podlegają bezpośrednio kierownictwu przełożonego gminy (starosty krajowego),

7) pracowników, pełniących funkcje zastępców osób, wymienionych w pkt. 6), w miastach, liczących ponad 100 tysięcy mieszkańców, oraz w administracji samorządu wojewódzkiego,

8) sekretarzy wydziałów powiatowych oraz inspektorów samorządu gminnego,

9) pracowników: w miastach, liczących ponad 15 tysięcy mieszkańców, biurach wydziałów powiatowych i starostwach krajowych, jeżeli do objęcia stanowiska wymagane jest wykształcenie, uprawniające do osiągnięcia stanowiska urzędniczego I kategorii w służbie państwowej w myśl § 1, 4 i 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 listopada 1929 r. o zakładach naukowych i egzaminach szkolnych, wystarczających do osiągnięcia stanowiska urzędniczego w państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 663) ze zmianami, wynikającymi z ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 247) i t. p.

§ 35. (1) Wykształceniem, odpowiadającym poziomowi sześciu klas szkoły średniej ogólnokształcącej podług zasad, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy z dnia 11 marca 1933 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389), jak również wykształceniem zawodowym w myśl art. 49 ust. (6) jest wykształcenie w zakresie:

a) sześciu klas ośmioletniego gimnazjum państwowego lub prywatnego z prawami szkół państwowych,

b) trzech kursów seminarjum nauczycielskiego państwowego lub prywatnego z prawami szkół państwowych,

c) trzech klas (kursów) średniej szkoły zawodowej, której kurs trwał co najmniej trzy lata i do której warunkiem przyjęcia było ukończenie siedmiu klas siedmioklasowej szkoły powszechnej lub trzech klas szkoły średniej ogólnokształcącej,

d) uznanym przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za odpowiadający poziomowi wykształcenia, o którym mowa w niniejszym paragrafie.

(2) Osoby, które wykażą się świadectwem złożenia egzaminu dla eksternistów z kursu szkół, o których mowa w ust. (1) lit. a) — c) w pełnym zakresie wymienionych klas (kursów), uznaje się za posiadające wykształcenie, wymagane art. 49 ust. (6).

Do art. 50.

§ 36. (1) Egzamin praktyczny, przewidziany w ust. (3) art. 50, odbywa się z następujących przedmiotów: Konstytucji, przepisów o organizacji i zakresie działania władz rządowych, w szczególności władz administracji ogólnej, ustroju, zadań i obowiązków samorządu terytorjalnego, w szczególności rodzaju gminy, w jakiej egzaminowana osoba ma objąć stanowisko, prawa administracyjnego (o postępowaniu administracyjnym i postępowaniu przymusowym w administracji), skarbowości publicznej, w szczególności skarbowości komunalnej, prawa budżetowego, rachunkowości komunalnej i biurowości, a ponadto w zakresie, jakiego znajomość konieczna jest do sprawowania danego urzędu: z prawa karnego, prawa o wykroczeniach i przepisów o postępowaniu karnem i karno - administracyjnym oraz prawa cywilnego i przepisów postępowania cywilnego.

(2) Egzamin praktyczny jest ustny i piśmienny. Egzamin ustny ma na celu zbadanie praktycznych wiadomości, niezbędnych w pracy na stanowisku, na jakim ma być zatwierdzona osoba egzaminowana. Egzamin piśmienny ma na celu zbadanie umiejętności praktycznego stosowania obowiązujących przepisów w powyższym zakresie.

§ 37. (1) Egzamin praktyczny, o którym mowa w § 36, odbywa się przed wojewódzką komisją egzaminacyjną, czynną przy właściwym terytorjalnie urzędzie wojewódzkim. Członków komisji i zastępców na okres 5 lat powołuje Minister Spraw Wewnętrznych, który uprawnienia w tym względzie może przekazać wojewodom.

(2) Wojewódzka komisja egzaminacyjna składa się łącznie z przewodniczącym z 3 — 4 członków. Przewodniczącym komisji może być tylko urzędnik I kategorii, pełniący obowiązki służbowe w dziale samorządowym urzędu wojewódzkiego. Do składu komisji wchodzi ponadto inspektor wojewódzki, bądź inny urzędnik, powołany do dokonywania inspekcji związków samorządowych oraz jeden z burmistrzów bądź prezydentów miast, czynnych na obszarze danego województwa, z wyłączeniem wszakże miasta, gdzie osoba egzaminowana ma objąć stanowisko. Do składu komisji musi być poza tem powołany urzędnik urzędu wojewódzkiego z wykształceniem prawniczym, jeżeli wykształcenia takiego nie posiada przewodniczący i żaden z pozostałych członków komisji. Jeżeli na obszarze województwa jest tylko jedno miasto, wydzielone z powiatowego związku samorządowego, członka komisji z pośród prezydentów miast wyznacza Minister Spraw Wewnętrznych z obszaru innego województwa.

§ 38. Egzamin praktyczny dla kandydatów na prezydenta miasta i wiceprezydentów m. st. Warszawy odbywa się przed ministerjalną komisją egzaminacyjną, powołaną w razie potrzeby przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

§ 39. (1) Uchwała komisji egzaminacyjnej o wyniku egzaminu zapada większością głosów członków komisji; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. Komisja obowiązana jest stwierdzić, czy kandydat zdał egzamin pomyślnie, czy też go złożył z wynikiem ujemnym.

(2) Z przebiegu egzaminu praktycznego sporządza się protokół, do którego wpi-suje się skład komisji egzaminacyjnej, tematy egzaminu piśmiennego i ocenę wypracowań, ocenę odpowiedzi ustnych oraz uchwałę komisji co do wyniku egzaminu.

§ 40. (1) Egzamin, złożony z wynikiem ujemnym, nie może być w okresie próbnej służby powtórzony.

(2) Zależnie od wyników egzaminu praktycznego władza właściwa bądź zatwierdza wybór danego kandydata, bądź wydaje decyzję, odmawiającą zatwierdzenia ze skutkami, przewidzianymi w art. 50 ust. (3) i 53 ust. (9).

§ 41. (1) Minister Spraw Wewnętrznych może ustanowić takse egzaminacyjną, którą przed dopuszczeniem do egzaminu praktycznego obowiązana jest uiścić osoba, poddana egzaminowi.

(2) Taksa egzaminacyjna służy na pokrycie kosztów przejazdu i diet członków komisji egzaminacyjnej, powołanych z poza siedziby komisji.

§ 42. Zgodnie z postanowieniami ust. (6) art. 50 starosta powiatowy i wojewoda przed wydaniem decyzji, odmawiającej zatwierdzenia wyboru przełożonego gminy względnie jego zastępcy, obowiązani są zasięgnąć opinii wydziału powiatowego względnie wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej), nie są jednak opinją tą związani. Przy wydaniu decyzji, zatwierdzającej wybór, starosta powiatowy i wojewoda nie mają obowiązku zasięgania opinii powyższych organów kolegialnych.

§ 43. (1) Od decyzji, odmawiającej zatwierdzenia wyborów przełożonego gminy względnie jego zastępcy, mogą radni w gminach wiejskich i miastach wnieść za pośrednictwem przewodniczącego kolegium wyborczego zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341), odwołanie do władzy bezpośrednio wyższej, która rozstrzyga ostatecznie. Decyzje Ministra Spraw Wewnętrznych i Rady Ministrów są ostateczne w administracyjnym toku instancyj. Do wniesienia odwołania uprawnieni są radni w liczbie, przekraczającej połowę ustawowej ich liczby.

(2) Wojewoda rozstrzyga odwołanie w sprawie, o której mowa w ust. (1), po zasięgnięciu opinii wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej).

§ 44. Przez „postanowienia ustępu poprzedniego”, wspomniane w ust. (7) art. 50, rozumieć należy postanowienia ust. (5) tegoż artykułu.

§ 45. Starosta powiatowy i wojewoda wydają decyzję po zasięgnięciu opinii wydziału powiatowego względnie wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) we wszystkich sprawach, o których mowa w art. 50. Wyjątek stanowią jedynie przypadki, przewidziane w zdaniu końcowym § 42.

Do art. 52.

§ 46. Zakres czynności podwójciego, wiceburmistrza i wiceprezydenta, jako pomocników przełożonego gminy, określa wójt, burmistrz i prezydent miasta. Możliwość poruczania podwójciemu i niezawodowemu wiceburmistrzowi czynności pomocnika przełożonego gminy oraz zakres tych czynności zależny jest jednak od rozległości gospodarki gminnej i potrzeby wyręczania przełożonego gminy w wykonywaniu poszczególnych jego zadań, a jednocześnie od posiadanych przez gminę środków finansowych na przyznanie podwójciemu i niezawodowemu wiceburmistrzowi odszkodowania w przypadku, przewidzianym w ust. (3) art. 53.

§ 47. (1) Podwójci, wiceburmistrz i wiceprezydent, jako zastępcy przełożonych gmin, przejmują z mocy prawa pełny zakres obowiązków i uprawnień przełożonego gminy w czasie jego nieobecności lub niemożności pełnienia przez niego obowiązków służbowych.

(2) W miastach, w których w myśl art. 37 ust. (2) jest więcej, niż jeden wiceprezydent, przełożonego gminy w przypadkach i zakresie, przewidzianym w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu, zastępuje jeden z wiceprezydentów, wyznaczony na stałe przez przełożonego gminy, który o decyzji w tym zakresie zawiadamia władzę nadzorczą.

§ 48. (1) Ławnikowi można poruczać prace z jednoosobowego zakresu działania zarządu gminy (art. 46 — 48) w myśl postanowień końcowych ust. (4) art. 52 jedynie

w wyjątkowych przypadkach w gminach o rozległej gospodarce i znacznej ilości urzędów, zakładów lub przedsiębiorstw. Decyzje w tym względzie zależne są od uznania przełożonego gminy i zgody ławnika na wykonywanie prac w powyższym zakresie bez prawa do wynagrodzenia.

(2) W przypadkach, o których mowa w ust. (1), ławnikowi może być przyznane odszkodowanie zgodnie z postanowieniami ust. (3) art. 53 i § 50.

(3) Prace, o których mowa w ust. (1), wykonywa ławnik pod nadzorem przełożonego gminy (art. 46 ust. 3).

Do art. 53.

§ 49. (1) Prawo do stałego uposażenia służbowego przez czas sprawowania mandatu tytułem wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych przysługuje każdemu wójtowi, burmistrzowi, zawodowemu wiceburmistrzowi, prezydentowi miasta i wiceprezydentowi.

(2) Najwyższe granice uposażenia oraz kosztów podróży i diet przy wyjazdach służbowych poza siedzibę gminy dla wójtów, burmistrzów, zawodowych wiceburmistrzów oraz prezydentów miast i wiceprezydentów określają przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o dostosowaniu uposażenia członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 1073) z późniejszymi zmianami.

(3) Rady miejskie obowiązane są uposażenie burmistrzów, prezydentów miast i wiceprezydentów oraz zawodowych wiceburmistrzów ustalić przed dokonaniem ich wyboru. Wyjątek stanowić może przypadek, gdy władza nadzorcza unieważni uchwałę rady, jako powziętą nieformalnie bądź niezgodnie z obowiązującymi przepisami, a w międzyczasie nastąpi wybór osoby interesowanej; stosuje się wówczas do niej postanowienia ust. (2) art. 9.

(4) Podwójci, niezawodowi wiceburmistrzowie oraz ławnicy w gminach wiejskich i miastach nie mają prawa do uposażenia; do osób tych stosuje się postanowienia ust. (3) art. 53 oraz §§ 50 i 51.

§ 50. (1) Przyznanie odszkodowania za wykonanie prac z zakresu czynności zarządu gminy oraz diet za udział w posiedzeniach kolegium zarządu zależne jest:

a) od posiadania przez gminę na te cele środków finansowych i prelimitowania odpowiednich kredytów w budżecie gminy,

b) od zgłoszenia żądania przez interesowanego członka zarządu gminy i udowodnienia znacznego uszczerbku w zarobkach w głównym zawodzie, ponoszonego wskutek udziału w pracach zarządu.

(2) Wysokość odszkodowania zależy od nakładu pracy i poświęconego gminie czasu. Odszkodowanie może być przyznane na określony przeciąg czasu, w miarę, gdy zlecone niezawodowemu członkowi zarządu prace mają charakter prac ciągłych i stałych, bądź jednorazowo, zależnie od wykonania poszczególnych prac dla zarządu gminy.

(3) Odszkodowanie czasowe pozbawia prawa pobierania diet w okresie, za który odszkodowanie to jest przyznane. Przełożony gminy oraz zawodowi członkowie zarządu gminy nie mają prawa do odszkodowania czasowego i jednorazowego, ani do pobierania diet za udział w posiedzeniach zarządu gminy.

(4) Niezawodowym członkiem zarządu gminy, z wyjątkiem przełożonych gmin, przysługuje prawo do zwrotu z funduszy gminy faktycznie poniesionych kosztów przejazdu do siedziby gminy, wszystkim zaś członkom zarządu gminy prawo do zwrotu kosztów podróży i do diet przy wyjazdach w sprawach służbowych poza granice gminy.

§ 51. (1) Bliższe zasady, dotyczące odszkodowania z tytułu wykonywanej pracy w zarządzie gminy, diet za udział w posiedzeniach kolegium zarządu gminy oraz zasady, dotyczące zwrotu kosztów przejazdu do jej siedziby, określa zgodnie z ust. (3) art. 53 i postanowieniami § 50 rada gminy w drodze uchwały, która wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej (art. 65 ust. 1).

(2) Wydawanie decyzji w poszczególnych przypadkach zgodnie z uchwałą rady gminy, w szczególności przyznawanie odszkodowania, diet i zwrotu kosztów podróży w granicach kredytów, przewidzianych w budżecie, należy do przełożonego gminy. Od decyzji przełożonego gminy przysługuje stronie prawo wniesienia zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) odwołania do władzy nadzorczej, która rozstrzyga ostatecznie. W sprawach powyższych wojewodowie orzekają przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

§ 52. (1) Postanowienia ust. (4) art. 53 stosuje się w gminach wiejskich i miastach, które uregulowały we własnym zakresie sprawę zaopatrzenia emerytalnego swych pracowników.

(2) Zaopatrzenie emerytalne zawodowych członków zarządu gminy w gminach, które uregulowały we własnym zakresie sprawę zaopatrzenia emerytalnego swych pracowników nie może być jednak mniejsze od norm, przewidzianych w ust. (6) art. 53 i nie może przekraczać 92% uposażenia służbowego, które służy za podstawę do wymiaru emerytury. Normy zaopatrzenia emerytalnego przewidziane w zdaniu pierwszym i drugim ust. (6) art. 53, stosują się na mocy ustawy również w gminach wiejskich i miastach, które nie uregulowały sprawy zaopatrzenia emerytalnego swych pracowników we własnym zakresie działania, uchwały zaś rady gminy na podstawie postanowień ust. (5) cyt. artykułu nie doszły do skutku.

(3) Jeżeli władza nadzorcza unieważni uchwałę w sprawach, o których mowa w ust. (5) art. 53, wówczas sprawa ta musi być wniesiona pod obrady najbliższego posiedzenia rady gminy; gdyby wybór osoby interesowanej był już dokonany, stosuje się do niej postanowienia ust. (2) art. 9.

(4) Zaliczenie zawodowemu członkowi zarządu gminy do wysługi emerytalnej lat pracy poprzedniej zgodnie z postanowieniami zdania ostatniego ust. (6) art. 53 może nastąpić po dokonaniu wyboru osoby interesowanej; stosuje się wówczas do niej postanowienia ust. (2) art. 9. Zaliczenie takie uskutecznia rada gminy, której uchwała wymaga zatwierdzenia właściwej władzy nadzorczej zgodnie z postanowieniami ust. (4) art. 65.

(5) Postanowienia ust. (2) — (4) niniejszego paragrafu nie stosują się do osób, o których mowa w art. 117 i ust. (1) art. 119.

§ 53. W gminach wiejskich i miastach, które nie uregulowały we własnym zakresie działania sprawy zaopatrzenia swych pracowników, składka emerytalna, o której mowa w ust. (7) art. 53, wynosi 5% uposażenia, pobieranego przez zawodowego członka zarządu gminy po odjęciu od kwoty tego uposażenia ewentualnego dodatku reprezentacyjnego, natomiast wliczeniu wartości otrzymywanych świadczeń w naturze, jeżeli stanowią one składową część uposażenia.

§ 54. O zastąpieniu stałego zaopatrzenia emerytalnego przez jednorazową odprawę zgodnie z postanowieniami ust. (6) art. 53 decyduje rada gminy w drodze uchwały, która uzyskuje moc po zatwierdzeniu jej przez władze, przewidziane w ust. (4) art. 65.

§ 55. (1) Do stwierdzenia w przypadkach spornych, czy przyczyna odmówienia przyjęcia wyboru przez zawodowego członka zarządu gminy na następną dziesięcioletnią kadencję jest uzasadniona w myśl postanowień ust. (8) art. 53, powołana jest władza nadzorcza.

(2) Do wydawania orzeczeń o niezdolności zawodowego członka zarządu gminy do służby powołana jest władza nadzorcza, która decyzje w tym zakresie wydaje na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej. W skład komisji tej wchodzi lekarz powiatowy, bądź lekarz urzędowy jednoosobowego związku samorządowego, jako przewodniczący, oraz dwóch innych lekarzy. Członków komisji powołuje władza nadzorcza.

(3) Od decyzji władzy nadzorczej w sprawach, o których mowa w ust. (1) i (2), przysługuje stronom prawo wniesienia odwołania zgodnie z postanowieniami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) do władz bezpośrednio wyższych, które orzekają ostatecznie na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej, powołanej w nowym składzie. W skład komisji wchodzi łącznie z przewodniczącym trzech lekarzy, powołani przez władzę odwoławczą. Decyzje Ministra Spraw Wewnętrznych są w każdym razie ostateczne w administracyjnym toku instancji.

(4) Wojewodowie orzekają w sprawach, uregulowanych niniejszym paragrafem, przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym.

(5) W sprawach, uregulowanych w ustępach (2) — (3) niniejszego paragrafu, stosuje się analogicznie postanowienia zawarte w ust. 2 i 3 § 2, § 3, § 4 lit. a) i f), § 7 — 8, zdanie ostatnie § 9, § 10 i 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r. o ustanowieniu komisji lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych oraz wojskowo - lekarskich dla zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 302) wraz z załącznikiem do tego rozporządzenia.

(6) Koszty, związane z czynnościami komisji lekarskich ponosi gmina, w której zawodowy członek zarządu gminy odmówił przyjęcia wyboru na następną kadencję. W szczególności gmina ta ponosi koszt podróży i diety członków komisji lekarskich, nie wyłączając lekarzy państwowych. Koszty podróży i diety przyznaje przełożony gminy, w zakresie tym stosuje się postanowienia zdania drugiego ust. (2) § 51. W sprawach tych stosuje się poza tym analogicznie postanowienia ust. 1 i 2 § 13 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 1931 r., wspomnianego w ust. (5) niniejszego paragrafu.

§ 56. Sprawowanie mandatu przez lat 20 na stanowisku płatnego członka zarządu gminy uzasadnia zgodnie z ust. (8) art. 53 odmowę przyjęcia wyboru przez zawodowego członka zarządu gminy na następną dziesięcioletnią kadencję bez względu na to, czy mandat płatnego członka zarządu gminy sprawował on przez 20 lat w gminie wiejskiej, miejskiej, w jednej lub kilku łącznie, z przerwami, czy nieprzerwanie.

§ 57. Prawo do jednorazowej odprawy w przypadku, przewidzianym w ust. (9) art. 53, nie przysługuje zawodowemu członkowi zarządu gminy, gdy powraca on na stanowisko, zajmowane bezpośrednio przed przejęciem mandatu zawodowego członka zarządu gminy i gdy do stanowiska, na które powraca, przywiązane jest stałe wynagrodzenie.

Do art. 55.

§ 58. (1) W gminach, o których mowa w art. 55 ust. (2), postanowienia art. 50 mają całkowite zastosowanie w sprawie zatwierdzenia przełożonych gminy i ich zastępców.

(2) W stosunku do ławników w gminach, o których mowa w art. 55 ust. (2), postanowienia ust. (4), (5), (6), (7) i (9) art. 50 stosuje się jedynie wówczas, gdy chodzi o zapewnienie składowi kolegialnego zarządu gminy dostatecznej liczby członków, uprawniającej kolegium do podejmowania ważnych uchwał.

(3) Jeżeli kolegium zarządu gminy ma dostateczną liczbę członków, wówczas w razie odmowy zatwierdzenia wyboru ławnika stanowisko to pozostaje nieobsadzone do czasu, gdy radni dokonają takiego wyboru, który uzyska zatwierdzenie wojewody zgodnie z ust. (2) art. 55.

(4) Od decyzji wojewody, odmawiającej zatwierdzenia wyboru ławnika, mogą radni w gminach wiejskich i miastach wnieść za pośrednictwem przewodniczącego kolegium wyborczego odwołanie zgodnie z postanowieniem rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które rozstrzyga ostatecznie. Odwołanie musi być podpisane co najmniej przez taką liczbę radnych, jaka jest wymagana zgodnie z regulaminem wyborczym do zarządu miejskiego do zgłoszenia listy kandydatów na ławników.

Do art. 61.

§ 60. Przełożony gminy obowiązek kontroli nad czynnościami biur zarządu gminy oraz nad czynnościami urzędów, zakładów i przedsiębiorstw gminnych wykonywać może bądź osobiście, bądź za pośrednictwem innych członków zarządu albo wyznaczonych do tych czynności urzędników (kontrolerów). Zakres kontroli nad całokształtem czynności kasowo - rachunkowych określają §§ 50 i 51 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r. o kasowości i rachunkowości związków komunalnych (Dz. U. R. P. z 1933 r., Nr. 11, poz. 72).

Do art. 62.

§ 61. (1) Kadencja komisji rewizyjnej biegnie równolegle z kadencją rady gminy.

(2) W razie rozwiązania rady gminy (art. 69) komisja rewizyjna ulega automatycznemu rozwiązaniu.

(3) Postanowienia art. 2 ust. (2) stosuje się analogicznie do przewodniczącego i członków komisji rewizyjnej.

§ 62. Z zakresu działania komisji rewizyjnych wyłączone są czynności zarządów gmin i wydziałów powiatowych w sprawach administracji rządowej. Natomiast nie podlegają wyłączeniu: badanie wykonania budżetu, związanego z temi czynnościami, oraz czynności kasowo - rachunkowe, dotyczące powyższych spraw.

§ 63. (1) Czynności komisji rewizyjnej, przewidziane w ust. (5) lit. a) art. 62, dotyczą jedynie działalności finansowej i gospodarczej organów zarządzających (ust. 1 art. 62).

(2) Komisje rewizyjne w powyższym zakresie powołane są do kontroli i oceny działalności organów zarządzających ze stanowiska formalnego, które polega na badaniu tej działalności pod względem jej prawidłowości i zgodności z obowiązującymi przepisami, postanowieniami statutów i uchwał organu stanowiącego oraz budżetami.

(3) Do komisji rewizyjnych należy ponadto badanie i ocena, czy całokształt oraz poszczególne kierunki działalności finansowej i gospodarczej organów zarządzających zgodne są z zasadami oszczędności w gospodarce publicznej, czy organ zarządzający oraz podległe mu kierownictwo zakładów i przedsiębiorstw oszczędnie dysponuje kre-

dytami, przewidzianymi w budżecie, czy zasadom oszczędności odpowiada również program i kolejność poczynąń finansowych organu zarządzającego. Z tego stanowiska komisje rewizyjne mają więc prawo badać i wydawać opinie, czy obsługa potrzeb publicznych jest zorganizowana w sposób oszczędny i działa sprawnie, czy z punktu widzenia zasad oszczędności i kontroli wewnętrznej racjonalna jest organizacja pracy w instytucjach związku samorządowego i t. p.

(4) W szczególności komisje rewizyjne są obowiązane:

a) badać corocznie, przed przyjęciem przez radę gminy (radę powiatową) roczne sprawozdanie zarządu gminy (wydziału powiatowego) z wykonania budżetu oraz złożyć radzie opinię i wnioski nie później, niż w ciągu 6 tygodni po otrzymaniu od zarządu gminy (wydziału powiatowego) powyższego sprawozdania,

b) badać corocznie zamknięcia rachunkowe za ubiegły okres budżetowy i roczne bilanse zakładów i przedsiębiorstw związku samorządowego oraz zgłosić w tym zakresie radzie opinię i wnioski nie później, niż w ciągu 6 tygodni po otrzymaniu od zarządu gminy (wydziału powiatowego) tych zamknięć,

c) badać prawidłowość i zgodność z zasadami oszczędności wydatków i dochodów oraz czynności kasowych i rachunkowych w biurach zarządu gminy względnie wydziału powiatowego, jak również w zakładach i przedsiębiorstwach.

(5) Uprawnienia komisji rewizyjnej, zakres, rodzaj i ilość obowiązkowych rewizyj określają ponadto przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 r. o kasowości i rachunkowości związków komunalnych (Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr. 11, poz. 72) oraz regulamin czynności komisji (art. 62 ust. 2).

§ 64. O zamierzonych czynnościach rewizyjnych przewodniczący komisji rewizyjnej obowiązany jest przed ich podjęciem zawiadomić przełożonego gminy (przewodniczącego wydziału powiatowego) i czynności powyższe może podejmować jedynie z jego wiedzą.

§ 65. (1) Obowiązek komisji rewizyjnych, przewidziany w ust. (5) lit. b) art. 62, polega na składaniu ze swej działalności sprawozdań radzie gminy (radzie powiatowej).

(2) Wyniki czynności komisji rewizyjnej referuje na posiedzeniu rady gminy (rady powiatowej) przewodniczący komisji (ust. 9 art. 62), bądź upoważniony przezeń jej członek.

(3) Przed wniesieniem pod obrady rady gminy (rady powiatowej) sprawozdania i wniosków komisji rewizyjnej rozpatrzyć je musi zarząd gminy (art. 44 ust. 1 lit. a) (wydział powiatowy) i udzielić swych wyjaśnień (ust. 10 art. 62) nie później, niż w ciągu 3 tygodni po otrzymaniu materiałów komisji rewizyjnej.

(4) Dopóki rada gminy (rada powiatowa) nie rozpatrzy sprawozdania i wniosku komisji rewizyjnej, mają one charakter poufny i w stosunku do nich przewodniczący komisji rewizyjnej, jej członkowie, członkowie zarządu gminy (wydziału powiatowego) oraz powołani przez komisję rzeczoznawcy obowiązani są dochować tajemnicy urzędowej.

§ 66. Na uzasadnione żądanie komisji rewizyjnej przewodniczący organu stanowiącego winien zwołać najpóźniej w ciągu 14 dni posiedzenie tego organu i umieścić na porządku dziennym tego posiedzenia sprawozdanie i wnioski komisji. Jeżeli przewodniczący organu stanowiącego nie uzna powodów, podanych przez przewodniczącego komisji rewizyjnej, za dostatecznie uzasadnione, obowiązany jest zwrócić się do władzy nadzorczej w celu uzyskania jej decyzji.

§ 67. (1) Jeżeli komisja rewizyjna nie wykonywa ciężących na niej zadań, bądź

wykonywa je nieudolnie albo niedbale, rada gminy (rada powiatowa) winna całkowicie lub częściowo odnowić skład komisji. W tym celu rada gminy (rada powiatowa) winna w razie potrzeby wezwać przewodniczącego, wszystkich lub poszczególnych członków komisji rewizyjnej do złożenia mandatu, w razie zaś bezskuteczności wezwania osoby te odwołać z komisji rewizyjnej.

(2) Uchwała rady w sprawie odnowienia składu komisji rewizyjnej i odwołania w tym celu jej członków wymaga większości głosów obecnych radnych przy składzie, stanowiącym co najmniej połowę ustawowej liczby radnych. W głosowaniu członkowie zarządu gminy (wydziału powiatowego) udziału brać nie mogą. W sprawach tych mają ponadto w gminach wiejskich i miastach analogiczne zastosowanie postanowienia ust. (4) art. 35.

(3) Bliższe postanowienia w sprawach, objętych niniejszym paragrafem, powinny być unormowane w regulaminie czynności komisji rewizyjnej.

§ 68. (1) Nad należytą działalnością komisji rewizyjnych czuwają władze nadzorcze, które mogą wzywać jej przewodniczącego do składania sprawozdań i wyjaśnień z zakresu kontroli wewnętrznej (art. 67 ust. 1) oraz delegować swych przedstawicieli na posiedzenia komisji (art. 67 ust. 4).

(2) W wypadku stwierdzenia przez komisję rewizyjną nadużyć pieniężnych przewodniczący komisji, a w razie niemożności wykonywania przez niego czynności służbowych jego zastępca lub jeden z członków komisji, obowiązani są bezzwłocznie donieść o tem władzy nadzorczej. Obowiązek ten odnosi się również do wypadku stwierdzenia przez komisję rewizyjną poważniejszych braków w gospodarce publicznej, wymagających bezzwłocznego ich usunięcia ze względu na grożącą związkowi samorządowemu lub Skarbowi Państwa szkodę materialną.

(3) Jeżeli komisja rewizyjna podniosła w sprawozdaniu swem jakiegokolwiek uchybienia w administracji lub gospodarce samorządowej, wówczas przełożony gminy i starosta powiatowy, jako przewodniczący wydziału powiatowego, obowiązani są przesłać władzy nadzorczej odpis sprawozdań, opinii i wniosków komisji rewizyjnej wraz ze swymi wyjaśnieniami nie później, niż w terminie, przewidzianym w ust. (3) § 65.

Do art. 63.

§ 69. (1) Opinia komisji rewizyjnej w sprawach, przewidzianych w art. 63, nie wyłączając sprawy przyjęcia do wiadomości rocznego sprawozdania z wykonania budżetu i zatwierdzenia rocznych zamknięć rachunkowych oraz bilansów, jest prawnie konieczna; w razie pominięcia opinii komisji władza nadzorcza może unieważnić odnośną uchwałę organu stanowiącego (art. 66, 90 i 93 ust. 1).

(2) Obowiązek bezzwłocznego przesłania uchwały organu stanowiącego, o której mowa w art. 63, władzy nadzorczej, ciąży na przełożonym gminy i przewodniczącym wydziału powiatowego.

§ 70. Zarzuty, jakie organ stanowiący może w myśl art. 63 podnieść przeciwko organowi zarządzającemu albo poszczególnym osobom, wchodzącym w skład tego organu, muszą dokładnie wskazywać, jakich niewłaściwości, nieformalności i uchybień dopatruje się rada gminy (rada powiatowa) w działalności finansowej i gospodarczej zarządu gminy (wydziału powiatowego) albo poszczególnych osób, wchodzących w skład tego organu.

Rozdział 5. Przepisy, dotyczące obszaru województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Do art. 82 i 83.

§ 75. (1) W gminach, które przed wejściem w życie ustawy samorządowej rządziły się ustawą z dnia 3 lipca 1896 r. (Dz. u. kr. Nr. 51), bądź ustawą z dnia 12 sierpnia 1866 r. (Dz. u. kr. Nr. 19), po podniesieniu ich do rzędu miast na mocy postanowień ust. (2) art. 82 lub w trybie postanowień ust. (3) tegoż artykułu albo art. 83 organa ustrojowe tych gmin sprawują funkcje organów ustrojowych miast do czasu ukonstytuowania tych organów.

(2) Skład kolegium zarządu gminy w gminach, o których mowa w ust. (1), stanowią członkowie zarządu gminnego względnie zwierzchności gminnej. Kolegium to do czasu ukonstytuowania się magistratu posiada uprawnienia jego w zakresie, przewidzianym w art. 44.

Rozdział 6. Przepisy, dotyczące obszaru województw pomorskiego i poznańskiego.

Do art. 93.

§ 76. Przepisy niniejszego rozporządzenia stosują się do miast, w których wprowadzony jest uszróg, przewidziany w § 72 i 73 ordynacji miejskiej z dnia 30 maja 1853 r. (Zb. u. pr. str. 261), z zastrzeżeniem zmian, jakie wynikają z postanowień powyższych paragrafów tej ustawy.

Do art. 97.

§ 77. (1) W stosunku do uchwał izby wojewódzkiej, które w sprawach, uregulowanych postanowieniami ust. (1) art. 97, zdaniem wojewody naruszają postanowienia ustawy lub regulaminu wyborczego, wojewoda posiada uprawnienia, przewidziane w ust. (2) art. 59 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86), w stosunku zaś do uchwał wydziału powiatowego te same uprawnienia posiada starosta powiatowy na mocy art. 81 ust. (1) tegoż rozporządzenia.

(2) O ważności uchwały izby wojewódzkiej, zawieszanej przez wojewodę w myśl ustępu poprzedniego, rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wewnętrznych, o ważności zaś uchwały wydziału powiatowego, zawieszanej przez starostę powiatowego, rozstrzyga ostatecznie wojewoda przy współudziale izby wojewódzkiej z głosem stanowczym.

(3) O decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych, względnie wojewody, należy zawiadomić na najbliższym posiedzeniu właściwe kolegium izby wojewódzkiej, względnie wydziału powiatowego.

(4) Po wydaniu decyzji przez Ministra Spraw Wewnętrznych, względnie wojewodę w myśl postanowień ust. (2) niniejszego paragrafu wojewoda, względnie starosta powiatowy wydaje orzeczenie o ważności wyborów, będąc związanym uchwałą izby wojewódzkiej, względnie wydziału powiatowego o tyle, o ile uchwała nie została unieważniona zgodnie z art. 59 i 81 wymienionego wyżej rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. Jeżeli uchwała wydziału powiatowego względnie izby wojewódzkiej została unieważniona, starosta powiatowy względnie wojewoda wydaje decyzje na podstawie nowej uchwały danego organu kolegiального, który przy jej podejmowaniu jest związany decyzją Ministra Spraw Wewnętrznych, względnie wojewody, wydaną w myśl postanowień ust. (2) niniejszego paragrafu.

(5) Orzeczenia starostów powiatowych i wojewodów o ważności wyborów, wydane w myśl postanowień ustępu poprzedniego niniejszego paragrafu, podlegają przepisom ust. (2) art. 97.

Rozdział 7. Postanowienia przejściowe.

Do art. 117.

§ 80. Czynni w dniu wejścia w życie ustawy samorządowej płatni członkowie zarządów miejskich, o których mowa w art. 117, pozostają na zajmowanych stanowiskach aż do normalnego upływu bieżącej ich 12-letniej kadencji; stosunek służbowy ich ulega rozwiązaniu przed upływem kadencji jedynie w przypadku dobrowolnego ustąpienia, wygaśnięcia z innych powodów albo utraty mandatu.

§ 81. (1) Czynni w dniu wejścia w życie ustawy samorządowej na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego płatni członkowie zarządów miejskich, wybrani na 12 lat, obowiązani są poza udziałem w posiedzeniach magistratu wykonywać stale czynności zarządu miejskiego, poruczone im przez przełożonych gminy i podlegają w tym zakresie ich zwierzchnictwu służbowemu. W czasie wykonywania czynności członków kolegium zarządu miejskiego (magistratu) stosuje się do osób powyższych postanowienia § 30.

(2) Wszyscy płatni członkowie zarządów miejskich na obszarze województw pomorskiego i poznańskiego w zakresie obowiązków i praw podlegają postanowieniom ustawy samorządowej, dotyczącym zawodowych członków zarządów miejskich poza wyjątkami, przewidzianymi w ust. (3) art. 117. W szczególności odnoszą się do nich postanowienia ust. (1) — (3) art. 52, ust. (1), (4), (8) i (10) art. 53, łącznie z przepisami ust. (1) § 52 i § 53 oraz postanowienia art. 69 ust. (7), art. 70 oraz ust. (4) art. 72, art. 101 i 116.

§ 82. Do płatnych członków zarządów miejskich, o których mowa w art. 117, w przypadku, przewidzianym w ust. (4) tegoż artykułu, stosuje się odpowiednie postanowienia ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych z późniejszymi zmianami z zastrzeżeniem, że prawo do emerytury przysługuje płatnemu członkowi zarządu miejskiego już po 10 latach w wysokości 35% uposażenia, służącego za podstawę do wymiaru zaopatrzenia emerytalnego i zaopatrzenie to wzrasta za każdy następny rok o 3%. Uposażenie to nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru. W przypadkach, w których możliwe jest nabycie prawa do emerytury po krótszym okresie służby zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych z późniejszymi zmianami, uposażenie emerytalne wynosi do 10 lat służby łącznie 35% podstawy wymiaru.

§ 83. Przy obliczaniu podstawy wymiaru zaopatrzenia emerytalnego w myśl postanowień § 82 potrąca się 5% opłatę emerytalną, przewidzianą w ust. (7) art. 53 i § 53.

Do art. 119.

§ 84. Postanowienia § 81 ust. (2) oraz §§ 82 i 83 stosuje się odpowiednio do osób, o których mowa w ust. (1) art. 119.

Rozdział 8. Postanowienia końcowe.

§ 85. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na obszarze całego Państwa, z wyjątkiem województwa śląskiego.

REGULAMIN WYBORCZY DO ZARZĄDÓW MIEJSKICH NA OBSZARZE WOJEWÓDZTW POŁUDNIOWYCH I ZACHODNICH.

W Nr. 100 Dz. U. pod poz. 770 zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 r. w sprawie regulaminu wyborczego do zarządu miejskiego na obszarze województw południowych i zachodnich.

Ze względu na znaczenie i aktualność tego regulaminu przytaczamy go w całości celem ewent. dołączenia do wydanych przez Związek Miast Polskich książek o ustroju samorządu miejskiego w poszczególnych dzielnicach Państwa:

Postanowienia ogólne.

§ 1. Przez powołane w niniejszym rozporządzeniu bez bliższego określenia artykuły ustawy należy rozumieć artykuły ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 294). Przez powołane bez bliższego określenia paragrafy należy rozumieć paragrafy niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Członków zarządu miejskiego (prezydenta miasta, wiceprezydentów, burmistrza, wiceburmistrza i ławników) wybierają radni.

§ 3. (1) Do ważności wyborów członków zarządu miejskiego konieczna jest obecność więcej niż połowy ustawowej liczby radnych. Ułamek zaokrągla się w górę do pełnej jedynki.

(2) W braku wymaganej liczby radnych, przełożony gminy zwołuje powtórne zebranie wyborcze radnych, które winno odbyć się najpóźniej w 7 dni po pierwszym zebraniu. O ile na powtórne zebranie również nie przybędzie wymagana liczba radnych, przełożony gminy stwierdza niedokonanie wyboru, o czym bezzwłocznie donosi władzy nadzorczej. Wówczas ma zastosowanie art. 50 ust. (4) ustawy oraz § 24 rozporządzenia II Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 r. w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. R. P. Nr. 100, poz. 769).

§ 4. (1) Wybory członków zarządu miejskiego zarządza w miastach niewydziałonych z powiatowego związku samorządowego — starosta powiatowy, w miastach wydzielonych — wojewoda. Władzom tym przysługuje ogólny nadzór nad czynnościami wyborczymi i z tego tytułu korzystają one analogicznie z uprawnień, określonych w art. 67 ustawy. W zarządzeniu wyborów władza podaje dzień zarządzenia wyborów, termin zebrania wyborczego i liczby przypadających na daną gminę poszczególnych członków zarządu miejskiego (Wzór Nr. 1).

(2) Na podstawie zarządzenia wyborów (ust. 1) przełożony gminy zawiadamia wszystkich radnych o miejscu, dniu i godzinie zebrania wyborczego, podając cel zebrania i liczby poszczególnych członków zarządu miejskiego. Zawiadomienie radnych powinno być dokonane co najmniej na 3 dni przed zebraniem na piśmie za potwierdzeniem odbioru (Wzór Nr. 2).

(3) Wybory nie mogą odbywać się w okresie uroczystych świąt.

§ 5. (1) Wybory członków zarządu miejskiego przeprowadzają: przewodniczący i dwaj członkowie asesorowie.

(2) Przewodniczącego zebrania wyborczego wybierają każdorazowo w tym celu radni z pośród swego grona zwykłą większością głosów obecnych. Członków asesorów powołuje przewodniczący z pośród obecnych na zebraniu radnych.

§ 6. Przełożony gminy sporządza wykaz radnych w układzie alfabetycznym i dołącza go przewodniczącemu zebrania wyborczego.

§ 7. Radni wybierają najpierw prezydenta miasta albo burmistrza, potem wiceprezydenta (wiceprezydentów) albo wiceburmistrza, w końcu ławników.

§ 8. (1) Wybory członków zarządu miejskiego przeprowadza się w głosowaniu tajnym zapomocą kart do głosowania i kopert.

(2) Karty do głosowania nie mogą być koloru oczywiście innego niż biały.

(3) Koperty do głosowania powinny być ostemplowane pieczęcią gminy i posiadać jeden kształt, kolor i gatunek papieru.

§ 9. (1) Przed rozpoczęciem wyborów przewodniczący zebrania wyborczego po stwierdzeniu obecności wymaganej liczby radnych (§ 3) i odczytaniu wyborcom §§ 2—5, 7 — 11, 23 — 28, nadto przy wyborze przełożonego gminy i jego zastępców §§ 12 — 16, przy wyborze ławników §§ 17 — 22 niniejszego rozporządzenia wzywa zebranych:

a) przy wyborach prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza i wiceburmistrza — do zgłaszania kandydatów,

b) przy wyborach ławników — do zgłaszania list kandydatów.

(2) Zgłoszenia kandydatów bądź list kandydatów powinny być skutecznie bezpośrednio po wezwaniu przewodniczącego w myśl ustępu poprzedniego.

§ 10. (1) Przed przystąpieniem do głosowania przewodniczący oraz dwaj asesorowie (§ 5) sprawdzają czy urna wyborcza jest próżna, poczem urnę zamykają.

(2) Głosowanie odbywa się w sposób następujący: przewodniczący odczytuje wykaz radnych w porządku alfabetycznym; radni, w miarę wywołania nazwisk, podchodzą do stołu i otrzymawszy od przewodniczącego kopertę, wkładają do niej kartę do głosowania, poczem zwracają przewodniczącemu, który wrzuca ją do urny wyborczej w obecności wyborcy. Oddanie głosu oznacza przewodniczący w wykazie radnych.

§ 11. (1) Po oddaniu głosów przez zebranych przewodniczący zapytuje, czy wszyscy już głosowali i uprzedza, iż głosowanie zostanie zamknięte, poczem w braku zgłaszających się, zamyka głosowanie.

(2) Po zamknięciu głosowania przewodniczący ustala liczbę oddanych głosów. W tym celu wyjmuje z urny wyborczej kopertę, liczy je i porównuje ich liczbę z liczbą wyborców, którzy oddali głos według wykazu radnych. Jeżeli powyższe liczby nie są jednakowe należy to zaznaczyć w protokole z podaniem przyczyn, mogących ewentualnie wyjaśnić powyższą niezgodność. Następnie przewodniczący wyjmuje z kopert karty do głosowania i odczytuje ich treść, asesorowie zaś wpisują do dwóch kart obliczenia (wzór Nr. 4) głosy oddane ważnie:

a) przy wyborach prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza, wiceburmistrza — na poszczególnych kandydatów,

b) przy wyborach ławników — na poszczególne listy kandydatów.

(3) W trakcie odczytywania karty do głosowania przewodniczący bada jej ważność. O nieważności karty do głosowania decyduje większością głosów przewodniczący łącznie z asesorami. Od tych decyzji niema odwołania.

Wybór prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza i wiceburmistrza.

§ 12. (1) Zgłoszenie kandydata na prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza i wiceburmistrza skutecznia się na piśmie; może ono zawierać nazwisko tylko jednego kandydata i winno być podpisane przez co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowej liczby radnych. Zgłoszenie może podpisać tylko obecny na zebraniu radny, przy czem każdy obecny radny może podpisać tylko jedno zgłoszenie.

(2) W zgłoszeniu należy wymienić imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania kandydata. W razie zgłoszenia kandydatów o jednakowym imieniu i nazwisku, oraz wieku i miejscu zamieszkania — przewodniczący wzywa radnych zgłaszających kandydata do podania cech ściśle określających osobę kandydata (imię ojca, zawód i t. p.).

(3) Do zgłoszenia winna być dołączona pisemna deklaracja kandydata, iż zgadza się na postawienie jego kandydatury, że posiada prawo wybieralności i że zaznajomił się z postanowieniami art. 9 ustawy, o ile zaś chodzi o kandydatów na stanowiska niezawodowych burmistrzów — również z postanowieniami art. 8 ustawy, a niezawodowych wiceburmistrzów — ponadto z postanowieniami art. 6 i 8 ustawy (Wzór Nr. 5).

§ 13. (1) Po zgłoszeniu kandydatów, przewodniczący bada, czy zgłoszenia były prawidłowe i czy zgłoszeni kandydaci mają prawo wybieralności.

(2) W razie zauważenia braków przewodniczący zwraca się do zgłaszających o ich usunięcie. W przypadku nieusunięcia braków, przewodniczący łącznie z asesorem w drodze uchwały, powziętej większością głosów, stwierdza nieważność zgłoszenia. Od tych decyzji niema odwołania.

(3) Następnie przewodniczący ustala listę ważnie zgłoszonych kandydatów i ogłasza ją zebraniem (Wzór Nr. 6).

§ 14. (1) Każdy wyborca może oddać głos przy każdym głosowaniu tylko na jednego z ważnie zgłoszonych kandydatów.

(2) Wyborca na karcie do głosowania wpisuje imię, nazwisko, ewentualnie imię ojca kandydata (§ 15 ust. 1 lit. f).

(3) Karta do głosowania może zawierać tylko jedno nazwisko kandydata.

(4) Karta może być pisana lub odbita mechanicznie.

§ 15. (1) Nieważne są:

a) karty do głosowania włożone do kopert urzędowo nieostemplowanych;

b) karty koloru oczywiście innego niż biały;

c) karty niewypełnione;

d) karty, zawierające więcej niż jedno nazwisko kandydata;

e) karty, zawierające prócz imion i nazwiska dopiski, jednak znak pisarski przy nazwisku nie powoduje nieważności karty;

f) karty wyraźnie nieczytelne lub nie wskazujące niewątpliwie na jednego z ważnie zgłoszonych kandydatów. Wymienienie imienia kandydata jest niezbędne tylko wówczas, gdy zgłoszono więcej kandydatów tego samego nazwiska. W razie zgłoszenia dwóch lub więcej kandydatów tego samego nazwiska i imienia, należy wymienić imię ojca bądź zawód i t. p. (§ 12 ust. 2). Błędy i niedokładności pisowni nie powodują nieważności karty do głosowania, o ile tylko nie zachodzi wątpliwość co do tożsamości kandydata.

(2) Z kilku znalezionych w kopercie prawidłowo wypełnionych i o jednakowej treści kart do głosowania uznaje się za ważną tylko jedną kartę. Jeżeli zaś w kopercie znaleziono dwie lub więcej kart do głosowania o różnej treści, wszystkie znajdujące się w kopercie karty uznaje się za nieważne.

(3) Skreślenie nazwiska i dopisanie innego nie powoduje nieważności karty do głosowania.

§ 16. (1) Za wybranego na prezydenta miasta, wiceprezydenta, burmistrza albo wiceburmistrza uznaje się tego z pośród ważnie zgłoszonych kandydatów, który uzyskał taką ilość ważnych głosów, która cyfrowo odpowiada co najmniej połowie plus jeden ustawowej liczby radnych.

(2) Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej ilości głosów, przewodniczący przeprowadza głosowanie ściślejsze.

(3) W głosowaniu ściślejszym wyborca może głosować tylko na jednego z tych dwóch ważnie zgłoszonych kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu uzyskali najwięcej głosów. W razie równości głosów o skreśleniu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

(4) Jeżeli w głosowaniu ściślejszym żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej w ust. 1 ilości głosów, przewodniczący przeprowadza powtórne głosowanie ściślejsze.

W powtórnym głosowaniu ściślejszym wyborca może głosować tylko na tego kandydata, który w pierwszym głosowaniu ściślejszym uzyskał większą ilość głosów. W razie równości głosów o skreśleniu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego zebrania wyborczego.

(5) Jeżeli w powtórnym głosowaniu ściślejszym kandydat nie otrzymał wymaganej w ust. 1 ilości głosów, przewodniczący stwierdza niedokonanie wyboru, o czym niezwłocznie donosi władzy nadzorczej. Wówczas ma zastosowanie art. 50 ust. (4) ustawy.

Wybór ławników.

§ 17. (1) Wybrany na ławnika miejskiego może być każdy obywatel polski bez różnicy płci, który ukończył do dnia zarządzenia wyborów 30 lat, włada językiem polskim w słowie i piśmie i ma w myśl art. 3 ustawy na terenie danego miasta ogólne prawo wybierania do organów ustrojowych związków samorządowych bez względu na to, czy jest radnym, czy nim nie jest.

(2) Liczba ławników stanowi 10% ustawowej liczby radnych i nie może być mniejsza od 3. Ułamki, powstałe przy obliczeniu, zaokrągla się w górę do pełnej jedynki.

§ 18. (1) Lista kandydatów na ławników powinna być zgłoszona na piśmie i podpisana:

a) w miastach do 25.000 mieszkańców — przez $\frac{1}{4}$ ustawowej liczby radnych danego miasta;

b) w miastach ponad 25.000 do 120.000 mieszkańców — przez $\frac{1}{6}$ ustawowej liczby radnych danego miasta;

c) w miastach ponad 120.000 mieszkańców — przez $\frac{1}{10}$ ustawowej liczby radnych danego miasta.

Ułamki, powstałe przy obliczeniu, zaokrągla się w górę do pełnej jedynki.

(2) Listę może podpisać tylko obecny na zebraniu radny, przyczem każdy z nich może podpisać tylko jedną listę.

(3) Lista nie może zawierać więcej nazwisk kandydatów, aniżeli podwójną liczbę ławników, przypadających na dane miasto i winna zawierać imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Do listy należy dołączyć deklarację na piśmie każdego kandydata, iż zgadza się na kandydowanie, że posiada prawo wybieralności oraz że zapoznał się z treścią art. 6, 8 i 9 ustawy.

(4) Postanowienia zawarte w § 13 przy wyborach ławników mają analogiczne zastosowanie z tem, że stwierdza się nieważność całej listy lub nieważność poszczególnych kandydatur, a przewodniczący ustala ważnie zgłoszone listy kandydatów, nadając każdej liście numer w kolejności zgłoszenia, po ogłoszeniu zaś wywiesza listy do przejrzania.

§ 19. (1) Kandydować można tylko z jednej listy. W razie umieszczenia kan-

dydata na paru listach, kandydat na zapytanie przewodniczącego winien oświadczyć z której listy chce kandydować. W razie nieobecności kandydata kandydaturę zachowuje się jedynie na tej liście, do której dołączona jest deklaracja z datą najpóźniejszą. W razie jednakowych dat kandydata skreśla się ze wszystkich list.

(2) W razie zgłoszenia jednej tylko ważnej listy, zawierającej co najmniej tyle nazwisk kandydatów, ilu ławników ma być wybranych, głosowanie nie odbywa się, a przewodniczący uznaje za wybranych na ławników tylu kandydatów w kolejności umieszczenia ich na zgłoszonej liście, ilu ławników ma być wybranych.

(3) Łączenie (blok) list jest niedopuszczalne.

§ 20. (1) Każdy wyborca może głosować tylko na jedną z ważnie zgłoszonych list kandydatów, wpisując na karcie do głosowania tylko numer listy.

(2) Karta do głosowania może być pisana lub odbita mechanicznie, przyczem numer listy może być oznaczony słowem lub cyfrą.

§ 21. (1) Nieważne są:

a) karty do głosowania, zawierające prócz numeru listy dopiski, jednak znaki piarskie nie powodują nieważności karty;

b) karty wyraźnie nieczytelne lub nie wskazujące niewątpliwie na jedną z ważnie zgłoszonych list kandydatów.

(2) Postanowienia zawarte w § 15 ust. (1) lit. a, b, c oraz ust. (2) mają analogiczne zastosowanie.

§ 22. (1) Po ustaleniu ile każda z list kandydatów otrzymała ważnie oddanych głosów uskutecznia się podział mandatów pomiędzy listy.

(2) Mandaty ławników rozdziela się pomiędzy ważnie zgłoszone listy kandydatów w stosunku do ilości głosów ważnie oddanych na daną listę. Łączną sumę głosów, ważnie oddanych na wszystkie ważnie zgłoszone listy kandydatów, dzieli się przez liczbę ławników, mających być wybranymi. Otrzymana w ten sposób liczba jest dzielnikiem wyborczym. Ułamek zaokrągla się w górę do pełnej jedynki. Każda lista otrzymuje tyle mandatów, ile razy dzielnik wyborczy mieści się w liczbie głosów, ważnie oddanych na daną listę bez uwzględnienia ułamków. Jeżeli po tym podziale pozostaną jeszcze wolne mandaty, dzieli się ilość głosów każdej listy przez liczbę mandatów już jej przyznanych powiększoną o jeden. Tej liście kandydatów, która wykaże najwyższy iloraz wraz z ułamkiem, przyznaje się dalszy mandat. W ten sposób postępuje się dalej, w miarę potrzeby. W razie gdyby parę list miało jednakowe prawo do tego samego mandatu rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego.

(3) Uzyskane przez poszczególne listy mandaty przypadają kandydatom danej listy w kolejności zajmowanego miejsca na liście.

Przykład:

W mieście, wybierającym 24 radnych, liczba ławników wynosi 3. W głosowaniu wzięło udział 24 radnych. Zgłoszono 4 listy ławników.

Lista Nr. 1	otrzymała	9	głosów,
„ Nr. 2	„	7	„
„ Nr. 3	„	5	„
„ Nr. 4	„	3	„

Razem 24 głosy.

Dzieląc 24 głosy przez liczbę ławników 3, otrzymujemy dzielnik 8.

Lista Nr. 1	otrzyma	(9:8) = 1	mandat,
„ Nr. 2	„	(7:8) = 0	mandatów,
„ Nr. 3	„	(5:8) = 0	mandatów,
„ Nr. 4	„	(3:8) = 0	mandatów.

Celem przydzielenia drugiego mandatu dzielimy liczbę głosów, otrzymanych przez każdą z list, przez liczbę uzyskanych mandatów plus 1.

9 : (1 plus 1)	=	4½
7 : (0 „ 1)	=	7
5 : (0 „ 1)	=	5
3 : (0 „ 1)	=	3

Drugi mandat przypada liście Nr. 2.

Celem przydzielenia ostatniego (trzeciego) mandatu dzielimy liczbę głosów, otrzymanych przez każdą z list, przez liczbę uzyskanych mandatów plus 1.

9 : (1 plus 1)	=	4½
7 : (1 „ 1)	=	3½
5 : (0 „ 1)	=	5
3 : (0 „ 1)	=	3

Ostatni mandat przypada liście Nr. 3.

Wybory uzupełniające.

§ 23. (1) W razie unieważnienia wyborów poszczególnych członków zarządu miejskiego, albo gdy w okresie kadencji ubędzie członek zarządu miejskiego, władza zarządzająca wybory (§ 4 ust. 1) zarządza w ciągu 14 dni wybory uzupełniające.

(2) Wybory uzupełniające prezydenta miasta, wiceprezydenta (wiceprezydentów), burmistrza i wiceburmistrza przeprowadza się na tych samych zasadach, jak wybory główne.

(3) Wybory uzupełniające jednego lub dwóch ławników przeprowadza się przy zastosowaniu postanowień niniejszego rozporządzenia na zgłoszonych kandydatów, przyczem ¼ ustawowej liczby radnych może zgłosić tylu kandydatów, ilu ławników ma być wybranych, a każdy wyborca może głosować tylko na jednego z ważnie zgłoszonych kandydatów. Za wybranego na ławnika uznaje się: przy wyborze jednego ławnika — tego z pośród zgłoszonych ważnie kandydatów, który uzyskał największą ilość ważnych głosów; przy wyborze dwóch ławników — tych dwóch z pośród ważnie zgłoszonych kandydatów, którzy uzyskali kolejno największe ilości ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, wyciągnięty przez przewodniczącego zebrania wyborczego.

(4) Wybory uzupełniające trzech lub więcej ławników przeprowadza się na tych samych zasadach, jak wybory główne ławników.

(5) Postanowienia zawarte w §§ 24, 25, 26, 27 i 28 mają analogiczne zastosowanie przy wyborach uzupełniających.

Ogłoszenie wyników wyborów i protokół wyborczy.

§ 24. (1) Przewodniczący zebrania wyborczego bezpośrednio po ustaleniu wyników wyborów ogłasza go zebranym wyborcom i sporządza protokół, który winien zawierać: datę, czas trwania oraz miejsce wyborów, nazwiska przewodniczącego i asesorów, liczbę uprawnionych, liczbę obecnych i liczbę głosujących wyborców, ważnie zgłoszonych kandydatów albo ważnie zgłoszone listy kandydatów, liczby ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów, imię, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania wybranych.

(2) Protokoły wyborcze sporządza się oddzielnie dla wyboru prezydenta miasta, burmistrza, oddzielnie dla wiceprezydenta (wiceprezydentów), wiceburmistrza, oddzielnie zaś dla wyboru ławników (wzory Nr. 7 i 8).

(3) Protokół podpisują przewodniczący zebrania i asesorowie.

(4) Do protokołu dołącza się zgłoszenia kandydatów albo listy kandydatów, wykaz radnych, karty do głosowania (ważne i unieważnione) oraz karty obliczenia.

(5) Odpis każdego protokołu przewodniczący przesyła bezzwłocznie władzy zarządzającej wybory.

Protesty wyborcze i unieważnienie wyborów z urzędu.

§ 25. Wybory są nieważne:

a) jeżeli zostanie stwierdzone, że przy wyborach dopuszczono się przekupstw, fałszu lub jakiegokolwiek podstępu, a popełnione przestępstwa mogły wpłynąć na wynik wyborów;

b) jeżeli wybory przeprowadzone zostały niezgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia, a popełnione uchybienia mogły wpłynąć na wynik wyborów.

§ 26. (1) W ciągu trzech dni po dniu wyborów, ta sama liczba wyborców, jaka jest uprawniona do zgłoszenia kandydatów, albo listy kandydatów (§ 12 ust. 1 albo § 18 ust. 1) ma prawo wnieść na piśmie uzasadniony protest przeciwko wyborom, z żądaniem unieważnienia poszczególnych wyborów w całości albo wyboru poszczególnych osób.

(2) Protesty wnosi się na ręce przełożonego gminy, który w terminie 3-dniowym winien je przestać z odpowiednimi wyjaśnieniami przewodniczącego zebrania wyborczego do władzy zarządzającej wybory (§ 4).

§ 27. (1) O nieważności w całości lub w części, z urzędu i na skutek protestu orzeka władza zarządzająca wybory (§ 4), stosując postanowienia: na terenie województw pomorskiego i poznańskiego — zawarte w art. 97 ustawy, na terenie zaś województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego — zawarte w art. 42 ustawy.

(2) W razie unieważnienia wyborów władza zarządzająca wybory w ciągu 14 dni, licząc od unieważnienia, zarządza nowe wybory. W razie zaś unieważnienia wyboru poszczególnych członków zarządu miejskiego mają zastosowanie postanowienia zawarte w § 23.

Postanowienia końcowe.

§ 28. Czynności przełożonego gminy, przewidziane niniejszym rozporządzeniem w braku tego organu wykonuje zastępca, w braku zaś zastępcy — spełnia je organ

tymczasowy, powołany w myśl przepisów art. 50, art. 55 ust. (2) oraz 72 i 73 ustawy, bądź przepisów dotychczasowych.

§ 29. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, pomorskiego, poznańskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego. Jednocześnie tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Do regulaminu dołączono wzory zarządzenia wyboru członków zarządu miejskiego, zawiadomienia o terminie zebrania wyborczego, alfabetycznego wykazu radnych, karty obliczenia głosów, deklaracji kandydatów na członków zarządu miejskiego, listy kandydatów oraz protokołów wyborczych.

ZRYCZAŁTOWANIE OPŁAT „GASTRONOMICZNYCH”.

Do szergu opłat, przewidzianych ustawą z dn. 16.III.33 r. na rzecz Funduszu Pracy, należą opłaty od przebywania po godzinie 24-ej w zakładach gastronomicznych i salach bilardowych. Art. 25 wspomnianej ustawy ustala wysokość tej opłaty na 50 gr. od osób, przebywających między godziną 24 a 6 w przytoczonych wyżej zakładach. Wyłączone są od tych opłat jedynie osoby, przebywające w tym czasie w restauracjach i bufetach kolejowych.

Bliższe szczegóły odnośnie do poboru omawianych opłat przewiduje par. 14 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dn. 31.III.33 r. (Dz. U. R. P. Nr. 22, poz. 176), Mianowicie obowiązek inkasa spoczywa na właścicielach, dzierżawcach wzgl. zarządzających lokalami. Inkaso jest uskuteczniane w formie wydawania przebywającym po godzinie 24-ej biletów z blozków, dostarczonych przez zarządy gminne.

Opłata ta nie jest nowością, podobny sposób opodatkowania przewidywało również rozp. Prez. Rzeczp. z dnia 23.8.32, o pomocy bezrobotnym (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 664). W swoim czasie pobierany był również podobny podatek na rzecz gminy.

Aczkolwiek cel, na który w danym wypadku pobiera się opłaty zwane krótko „gastronomicznymi”, jest wysoce godny poparcia i zdawałoby się, że nie będzie nikogo, ktoby znalazł się w lokalu gastronomicznym, czy też sali bilardowej, aby, bodaj sam, nie zechciał zgłosić się z uiszczeniem opłaty, to jednak stwierdzić należy, niestety, zjawisko wręcz odwrotne: z jednej strony obywatele i to w wielu wypadkach przedstawiciele sfer zamożniejszych, nieraz wyżsi urzędnicy i t. p. kategorycznie uchylają się od płacenia drobnej opłaty na rzecz najbiedniejszych, z drugiej strony właściciele lokali, nie chcąc narażać się gościom, zaniębują pobór.

Zarządy gminne wprawdzie prowadzą kontrolę poboru opłat i w razie skonstatowania zaniedbań sporządzają protokoły karne, kierowane z mocy art. 33 ustawy o Funduszu Pracy do władz administracyjnych z wnioskiem o ukaranie, to jednak rezultat finansowy z tych opłat nie jest taki, jakiego należałoby się spodziewać.

Przyczyny tego stanu rzeczy należy szukać, zapewne, w formie inkasa i wysokości stawki. Pobór opłat w formie przedstawienia do wykupu biletu tuż po zjawieniu się w zakładzie, wzgl. tuż po wybięciu godziny 24-ej, jeżeli chodzi o gości wcześniej przybyłych, jest zarówno dla gościa, jak i dla właściciela zakładu nieprzyjemny. Słuszniejszym byłoby, zdaniem wielu, aby uiszczać opłatę dopiero przy nachunku. Odnośnie

do wysokości opłaty też pojawiają się uwagi krytyczne. W samej rzeczy 50 gr. jest drobnostką przy większym rachunku (np. przy 20 zł. stanowi 2,5%), ale przy małej konsumpcji, co w dzisiejszych czasach nie jest rzadkością, stanowi jednak poważny odsetek. Dlatego też pojawiają się głosy, aby zmienić stawkę stałą na procentową i pobierać ją dopiero od pewnej wysokości konsumpcji.

Reasumując, stwierdzić należy, że opłaty te są kłopotliwe dla wszystkich i dla tych, co pobierają i dla tych, co konsumują, a w rezultacie na rzecz walki z bezrobociem osiąga się nie takie kwoty, jakie należałoby osiągnąć. A jednak nie należy tego źródła zrzucać się, każdy bowiem grosz, zebrany na walkę z bezrobociem, winien być ceniony i nie wolno się tego źródła wyzybywać.

Skoro jednak czynnik moralny, zmuszający do świadczenia na rzecz najbiedniejszych, w tym wypadku zawodzi, należy zastosować taką formę poboru opłat, by one pobrane być mogły bez jakichkolwiek trudności. Tembardziej, że stałe obchodzenie obowiązku uiszczenia opłat ma jeszcze i tę złą stronę, że demoralizuje płatnika, co nie jest bez znaczenia dla poboru danin publicznych wogóle.

Ponieważ w dzisiejszym stanie prawnym, wynikającym z ustawy o Funduszu Pracy, nie można przejść na inny sposób stosowania stawek opłaty (np. procentowej), przeto należy szukać wyjścia w ramach, ustawą dopuszczalnych.

Możliwość tę daje punkt 3 art. 25 ustawy o Funduszu Pracy. Mianowicie opłaty na życzenie przedsiębiorcy mogą być zastąpione przez miesięczne opłaty ryczałtowe, ustalone na podstawie danych o osiągniętych wpływach w miesiącach, poprzedzających zryczałtowanie.

Zryczałtowanie to leży w kompetencji zarządów gminnych, jako władzy wymiarowej (§ 16 rozporządzenia).

W praktyce już tu i owdzie Zarządy miejskie zastosowały zryczałtowanie. Zryczałtowanie to jednak pozostawia wiele do życzenia zarówno pod względem wysokości, jak i równomierności, jeżeli chodzi o zakłady w danym mieście, czy też o ujęcie ryczałtu na terenie poszczególnych miast. To też dyrekcja Funduszu Pracy, rozważywszy powyżej przytoczony stan rzeczy, jak i wzięwszy pod uwagę, iż Ministerstwo Opieki Społecznej i Ministerstwo Przemysłu i Handlu popiera zryczałtowanie i, że zryczałtowanie to idzie po linii życzeń właścicieli zakładów, zwróciła się do pp. wojewodów z prośbą o zalecenie zarządom gminnym powszechnego zryczałtowania opłat „gastronomicznych” — możliwie począwszy od I. I. 34 r.

Oczywista, zryczałtowanie musi poprzedzić badanie, kontrola i t. p., by wymiar ryczałtu był słuszny, sprawiedliwy i bez szkody dla Funduszu Pracy.

Należy więc mieć nadzieję, iż niebawem te trudności, jakie związane są z pobieraniem t. zw. opłat „gastronomicznych” w obecnej formie, znikną ku zadowoleniu i tych, którzy inkasują i tych, którzy kontrolują.

Przy takim załatwieniu sprawy ciężar opłaty przechodzi na właściciela zakładu, aczkolwiek, moim zdaniem, niema przeszkód prawnych, aby właściciel wycofał sobie opłatę przy rachunku. Należy jednak stwierdzić, iż wielu właścicieli zakładów woli zgóry uiścić ryczałt i uwolnić się od wyżej opisanego kłopotliwego poboru. (St. P.).

Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

POJĘCIE PRZEDSIĘBIORSTWA MIEJSKIEGO.

Najwyższy Trybunał Administracyjny po przeprowadzonej w dn. 11.10.1933 r. rozprawie wydał wyrok L. Rej. 9536/31, w którym oddalił skargę Zarządu Pozn. Kol. El. na orzeczenie Urzędu Wojewódzkiego w przedmiocie wymiaru opłaty od pojazdów mechanicznych.

ZASADA PRAWNA. Za przedsiębiorstwa lub zakłady „miejskie” uważa się te, które stanowią całkowitą własność gminy i należą do jej majątku; przedsiębiorstwo, zorganizowane w spółkę akcyjną, w której gmina miasta posiada większość akcji, nie ma charakteru przedsiębiorstwa miejskiego w rozumieniu ustaw miejskich (§ 56 ordynacji z 30 maja 1853 r., § 62 ustawy z 13 marca 1889 r., art. 47 dekretu z 4 lutego 1919 r., art. 47 rozporządzenia K. G. Z. W. z dn. 14.8.1919 r.)¹⁾.

PRZEBIEG SPRAWY. Odwołania Poznańskiej Kolei Elektrycznej, od nakazów płatniczych Magistratu m. Poznania w przedmiocie wymiaru opłaty od pojazdów mechanicznych za rok 1931/32 Wojewoda Poznański orzeczeniem z dn. 13.10.1931 r. oddalił, uzasadniając je tem, że pod pojęciem miejskich przedsiębiorstw przewozowych, wymienionych w p. 4 art. 10 ustawy z 3.2.1931 r. (Dz. Ust. poz. 81), podpadają także przedsiębiorstwa urządzone w interesie publicznym i prowadzone przez miasto we własnym zarządzie, jako przedsiębiorstwa przewozowe, będące jednostkami gospodarczymi samodzielnymi i samowystarczalnymi, nie podpadając natomiast przedsiębiorstwa należące do spółek, chociażby w nich były zaangażowane miejskie związki komunalne.

Na to orzeczenie Zarząd P. K. E. wniósł skargę do N. T. A., w której zarzucił obrazę art. 10 ust. 4 ustawy z 3.2.1931 r., wywodząc,

że ustawa o państwowym funduszu drogowym nie zawiera przepisu, iż miasto musi posiadać przedsiębiorstwo we własnym zarządzie,

że aczkolwiek gmina miasta Poznania nie ma formalnie przedsiębiorstwa we własnym zarządzie, to ma je faktycznie, ponieważ 84% akcji przedsiębiorstwa znajduje się w rękach gminy i ponieważ prezesem Rady Nadzorczej Spółki, jest każdorazowy Prezydent miasta, a 2/3 Rady Nadzorczej Spółki stanowią radcowie i radni miejscy, którzy ten Urząd sprawują, nie z tytułu posiadanych akcji, lecz jako członkowie gminy, gmina zaś jedynie ze względu celowości i racjonalności prowadzenia przedsiębiorstwa komunikacyjnego nadała i utrzymuje formę prywatno-prawną swojej własnej instytucji;

że dla ustalenia pojęcia miejskiego przedsiębiorstwa przewozowego wchodzić winny w rachubę nie ściśle juralne formy i kwestje formalne, lecz wyłącznie materialne, gospodarczo-ekonomiczne podstawy; jeśli gmina posiada 84% akcji, to przedsiębiorstwo jest rzeczą miejską.

¹⁾ Postanowienia, zawarte w przytoczonych artykułach uchylone zostały na mocy u. s. i w tej mierze obowiązuje postanowienie art. 43 ust. 1 p. i), k), n) i t) art. 44 ust. 1 p. c), e), g) i h), art. 61, 62 ust. 5 i 7, 64 u. s., przyczem dotyczy to przedsiębiorstw gminnych, to zn. będących własnością miast lub gmin wiejskich.

MOTYWY WYROKU. N. T. A. rozważył, co następuje:

Art. 10 p. 4 ustawy z dn. 3.2.1931 r. o państwowym funduszu drogowym (Dz. Ust. poz. 81) zwalnia od opłat wymienionych w art. 6 i 9 tejże ustawy między innymi pojazdy miejskich przedsiębiorstw przewozowych pod warunkiem, że pojazdy tych przedsiębiorstw są używane dla zarobkowego przewozu osób i bagaży wyłącznie w obrębie gminy miejskiej.

Nie jest sporne między stronami, że, opodatkowane w myśl art. 6 p. 2 wymienionej ustawy, autobusy powódki są używane dla zarobkowego przewozu osób i bagaży wyłącznie w obrębie gminy m. Poznania, że skarżąca jest spółką akcyjną, w której około 84% akcji posiada gmina m. Poznania, oraz że skarżąca jest przedsiębiorstwem przewozowym, a sporną jest jedynie kwestja, czy przedsiębiorstwo to jest miejskiem w rozumieniu art. 10 p. 4 powołanej ustawy.

Skarga stoi na stanowisku, że forma prawna przedsiębiorstwa (w danym przypadku forma Spółki Akcyjnej) jest dla rozstrzygnięcia tego zagadnienia obojętna, a miarodajnym jest moment ekonomiczny, mianowicie, że miasto posiadając 84% akcji, ma decydujący wpływ na sposób prowadzenia przedsiębiorstwa, które temsamem należy uważać za miejskie. Pogląd ten nie jest słuszny. Mianowicie ustawy miejskie (§ 56 3 ordynacji z 30.5.1853 r., § 62 ustawy z 13.3.1889 r., art. 47 dekretu z 4.2.1919 r., art. 47 rozporządzenia K. G. Z. W. z dn. 14.8.1919 r.) znają pojęcie zakładów względnie przedsiębiorstw miejskich. Według tych przepisów, których wykładnia ustaliła się długą praktyką, za przedsiębiorstwa względnie zakłady miejskie uważa się te, które stanowią własność gminy miejskiej i należą do jej majątku. Wykładnia taka znalazła też pośrednio wyraz w art. 27 i 28 ustawy z 11 sierpnia 1923 r. Dz. Ust. poz. 747, gdyż oczywistą jest rzeczą, że władze miejskie nie mogłyby uchylać opłat za używanie przedsiębiorstw miejskich, gdyby te ostatnie nie stanowiły własności gminnej, że zaś P. K. E. nie jest własnością gminy, jest oczywistem już stąd, że jedynie około 84% akcji należą do gminy, reszta zaś jest w innych rękach.

Niema żadnego powodu do przypuszczenia, że ustawodawca chciał odstąpić w ustawie z dn. 3.2.1931 r. od tego ustalonego pojęcia przedsiębiorstwa miejskiego, gdyby zaś chciał to uczynić, to byłby dał temu wyraz w ustawie, a byłoby to tem więcej potrzebne, iż przepis art. 10 ustawy, jako wyjątkowy, nie może być interpretowany rozszerzająco.

Skoro tedy Poznańska Kolej Elektryczna, nie może być uznana za przedsiębiorstwo miejskie w rozumieniu art. 10 ust. 4 ustawy z 3.2.1931 r., należało skargę, jako nieuzasadnioną, oddalić.

O D R E D A K C J I.

Ze względu na brak miejsca, dalsze działły redakcyjne przenosimy do następnego numeru.

Redaktor: MARCELI POROWSKI

Redaktor odpowiedzialny: STANISŁAW PASTUSZYŃSKI
